

● **Mitt tips** | 20 «Norges kuleste lærer» engasjerer ● **Portrett** | 34 Den snille lagspilleren
● **Gylne øyeblikk** | 39 Mestringens glede ● **Kronikk** | 54 Lærernes betydning i kampen mot mobbing

UTDANNING

12

26. OKTOBER 2018

utdanningsnytt.no

Hva gjør Oslo-skolen annerledes?

Presterelevane

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

12
26. OKTOBER 2018
utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: IKKE HELT SOM ANDRE ELEVER

Elever i Oslo-skoler skiller seg fra elever i resten av landet. De testes oftere. De har høyere fravær. De gjør det bedre på eksamen. Utdanning viser deg Oslo-løypa.

● Gyldne øyeblikk 39

– Dette er den verste timen i mitt liv! var beskjeden lærerstudent Oda Frostad Vike fikk fra en elev hun prøvde å hjelpe.

Innhold

Aktuelt	4	Friminutt	38
Aktuelt navn	8	Gyldne øyeblikk	39
Hovedsaken	10	På tavla	40
Kort og godt	18	Innspill	42
Ut i verden	19	Debatt	48
Mitt tips	20	Kronikk	54
Reportasje	22	Minneord	58
Aktuelt	26	Kurs	60
Intervju	28	Lov og rett	61
Glimt	31	Fra forbundet	62
Aktuelt	32	Medlemstilbud	66
Portrett	34		

20

● Mitt tips

Hun byr gjerne på klovneri og eventyr, Christina Storfjord Gjerstad. I vår ble hun kåret til Norges kuleste lærer av NRKs serie Supernytt, til jubel og gledestårer fra klassen som hadde nominert henne.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Regjeringen får kritikk for 400 manglende millioner

Kommuneorganisasjonen KS mener regjeringens barnehagesatsing i forslaget til statsbudsjett for 2019 er underfinansiert med 400 millioner kroner.

● Portrett

Tidligere basketballspiller Marco Elsafadi lever i dag av å holde foredrag. Helst ville han imidlertid ha gått yrkesfag og blitt tømrer.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Amina (6) går i første klasse på Tøyen skole øst i Oslo. Skolehverdagen hennes skiller seg fra den elevene i resten av landet har.

Foto: Maja Ljungberg Bjåland

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Må sikre lærernormen bedre

Regjeringens forslag til statsbudsjett inneholder, ikke uventet, flere av de sakene som Kristelig Folkeparti er spesielt opptatt av. Her er stikkordene lærernorm, klimatiltak, fattigdomsbekjempelse, bistand og kvoteflyktninger. KrF vil ha et varmere samfunn, og det prøver regjeringen å komme dem i møte på. Den pågående prosessen i Kristelig Folkeparti kan munne ut i at partiet skifter side i norsk politikk, fra borgerlig samarbeid til et samarbeid med Arbeiderpartiet og Senterpartiet, med SV som eventuell støttespiller. Da får vi i tilfelle også en ny regjering i Norge. Svaret får vi etter det ekstraordinære landsmøtet i KrF 2. november.

Som vippeparti har Kristelig Folkeparti uansett hatt en klar innvirkning på Solberg-regjeringens budsjettforslag de siste fem årene. Ikke minst har partiet spilt en viktig rolle når det gjelder skole- og barnehagepolitikken. Lærernormen, som partiet presset gjennom i fjor høst, ble feiret som en seier blant mange lærere og skoleledere over hele landet. Normen innebærer en reell forbedring av lærertettheten de fleste stedene i landet. Samtidig som budsjettet ble lagt fram, kom det en bekymringsmelding fra Bergen hvor de ikke opplever at reformen følges opp med nok penger fra staten. Dette er det viktig å følge opp i budsjettbehandlingen på Stortinget i tiden som kommer, for det er grunn til å tro at Bergen ikke er den eneste kommunen som vil få problemer. Det skal også innføres en ny bemanningsnorm i barnehagene. Den vil kreve flere folk og ytterligere millioner kroner. Det som ligger der i dag er altfor lite, mener både KS og Utdanningsforbundet.

Kommuneøkonomi er et annet, viktig stikkord. Flere av opposisjonspartiene betegner kommuneopplegget som det dårligste på mange år. Det vil gi dårligere rammer for blant annet barnehager, skoler og eldreomsorg, mener opposisjonen. Regjeringen mener på sin side at kommunene får gode rammer og at kommuneøkonomien er bedret de siste årene. Sannheten ligger trolig et sted midt imellom, men kommunene har mange oppgaver å ivareta, og i perioder har de problemer med å få endene til å møtes. Dersom barn og unge blir skadelidende ved at barnehage- og skoletilbudet svekkes, er det i tilfelle alvorlig. Og det er ikke nok å påpeke at kommunene må bli flinkere til å prioritere.

Vi går noen spennende uker i møte. Det kommer helt sikkert til å bli endringer i det budsjettet som regjeringen la fram. Kristelig Folkeparti blir igjen jokeren i prosessen, men noe endelig svar på hvilken vei det bærer, får vi ikke før etter fredag 2. november. Det blir et KrF-landsmøte som kommer til å få svært stor oppmerksomhet.

Knut Hovland

Nye skisser til læreplaner

Langt færre kompetansemål i flere av fagene

I skissene til de nye læreplanene er antall kompetansemål kraftig redusert.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

18. oktober la Utdanningsdirektoratet (Udir) ut skissene til nye læreplaner i forbindelse med fagfornyelsen. En gjennomgang Utdanning har gjort av skissene til læreplanene i flere av de sentrale fagene, viser at det er blitt langt færre kompetansemål i grunnskolen. I skissene til lære-

planen i norsk er det 61 kompetansemål mot 91 i den nåværende læreplanen på grunnskolenivå. I samfunnsfag og engelsk er det om lag dobbelt så mange kompetansemål i de nåværende læreplanene som i skissene til de nye.

Flere mål i matematikk

I motsetning til de andre fagene Utdanning har sett på, er det en økning i kompetansemål i matematikk fra 76 mål i grunnskolen i dagens læreplan til 114 i skissene til den nye. Det kan ha sammenheng med at kompetansemålene i dette faget er for hvert årstrinn, ifølge skissene.

Forbundssekretær i Skolenes Landsforbund, Bodil Gullseth, mener det burde vært kompetansemål for hvert trinn i grunnskolen i alle fag.

– Det vil gi en tydeligere retning i progresjonene på fagene, sier hun.

Hun mener ulempen med Kunnskapsløftet er inndelingen i treårsbolker.

– En elev som flytter midt i niende trinn, kan ha gjennomgått det samme flere ganger, men mangle gjennomgang på andre områder. Læreren må være bevisst på hva elevene har gjennomgått tidligere for å sikre at hele fagplaner er gjennomgått. Det vil for eksempel gjøre det enklere når en elev flytter fra en plass til en annen, sier hun.

Savner leken

Siri Skjæveland Lode er medlem i sentralstyret i Utdanningsforbundet og leder i kontaktforum grunnskole i forbundet. Hun sier hun har vært opp-tatt av lekens plass i de nye læreplanene, og hun sier hun så langt er skuffet over lekens plass i de nye skissene.

– Jeg fant ordet lek flere steder, men det er stort sett hele tiden knyttet opp mot et kompetansemål. Man må ha også ha lek for de yngste elevene uten at det skal være et mål knyttet til det, sier Skjæveland Lode til Utdanning.

Hun sier hun hadde håpet at førsteklasingene ble ivaretatt på en spesiell måte, f.eks. med en egen plan for første klasse med søkelys på tverrfaglighet.

– 1. klasse skulle ikke vært delt opp i fag, og det skulle vært mer lek, sier hun.

En gjennomgang Utdanning har gjort av skissene til læreplanene i flere av de sentrale fagene, viser at det er blitt langt færre kompetansemål i grunnskolen. ILLUSTRASJON PAAL SVENDSEN

Udir: Kom med innspill!

– En av de viktige føringene for arbeidet med fagfornyelsen har vært å gjøre gode prioriteringer i læreplanene, sier avdelingsdirektør Hedda Huse i Utdanningsdirektoratet.

– Det skal bli mer tid til at elevene skal gå i dybden, så ambisjonene om å prioritere har vi med oss uansett. Vi ber om innspill nå, og vi antar at det blir endringer i skissene, sier Huse.

Fristen for å gi tilbakemelding til Udir om skissene er 14. november.

– Skolenes Landsforbund ønsker trinnvise kompetansemål i alle fag, slik det er i matematikk. Er det aktuelt å gjøre dette?

– Det er opp til læreplangruppene å gjøre en vurdering av det. Dette er en vurdering som gjøres i alle fag, sier hun.

Huse sier at Udir jobber spesifikt med opplæringen av de yngste elevene i skolene.

– Der er det flere ting som kan være viktige. Både bruk av lek, og utforskende og kreative arbeidsmåter i fagene kan være elementer i dette, sier hun.

Barnehage

300 småbarn skal stresstestes

For å få vite om kvaliteten i barnehagen virker inn på stressnivået hos barn, skal 300 barn i alderen ett til to år stresstestes.

FOTO INGER STENVOLL

Et forsøk med å stressteste 300 ett- og toåringer er i gang. Om tre år håper forskerne at de kan si om kvaliteten i barnehagen virker inn på stressnivået hos barn.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

I prosjektet Trygg før 3 skal forskerne se på om kvaliteten på småbarnsavdelingene i barnehagen virker inn på småbarns stressnivå. Forskningsleder for Trygg før 3 er Turid Suzanne Berg-Nielsen, som jobber ved Regionsenter for barn og unges psykiske helse (RBUP).

– Vi skal i tillegg intervju ansatte og foreldre. Vi skulle gjerne ha spurt barna om hva de mener, men det er jo litt vanskelig med denne gruppen. Derfor skal vi ta spyttprøver av dem for å vite mer om hvordan de har det, sier Berg-Nielsen til Utdanning.

Måler kortisol

Totalt deltar om lag 1400 barn i forsøket. 300 av disse skal avlegge spyttprøver tre ganger om dagen to dager på rad ved oppstart av barnehageåret. Deretter skal de samme barna gjøre det samme etter nyttår og på våren.

– Vi skal finne ut hvor mye kortisol det er i spyttet til barna. Kortisol måler stressnivået. Vi kan da si noe om det har endret seg gjennom barnehageåret. I halvparten av barnehagene vil vi gjennomføre et kvalitetsutviklingsprogram dette barnehageåret. Den andre halvparten får det tilbudet neste år. Stressmålinger vil gi oss svar på om kvalitetshevingen virker inn på de minste barna, sier Berg-Nielsen.

Forskeren har tidligere kartlagt at norske småbarn er mer stresset i barnehagen enn hjemme. De som har lange dager i barnehagen, er mer stresset enn de som har kortere dager.

– Vi har også sett studier som viser at kvaliteten ser ut til å være dårligere på småbarnsavdelinger enn på storebarnsavdelinger. I dette forsøket gir vi oppfølging, veiledning og tilbakemeldinger til ressurspersoner i kommunene og pedagogiske ledere.

Svar i 2020

Sju kommuner eller bydeler på Østlandet og i Trøndelag er med i Trygg før 3. Alle småbarnsavdelingene i barnehagene er med i kvalitetsutviklingen. Til sammen blir det 183 småbarnsavdelinger med om lag 900 ansatte, 1400 barn og deres foreldre som er med på kvalitetshevingen.

– Mest interessert er vi i å se om kvaliteten i barnehagen er med på å senke stressnivået, sier Berg-Nielsen.

Svaret på det spørsmålet vil foreligge i 2020, når forskerne er ferdige med sine forsøk og har analysert dataene.

Forskningsprosjektet Trygg før 3 er et samarbeid mellom Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Handelshøyskolen BI ved førsteamanuensis Ratib Lekhal i avdelingen for kommunikasjon og ledelse og Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Midt-Norge, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet ved professor May Britt Drugli.

MEST LEST:

- Fem måter å gjøre undervisningen god på
- Ny rapport: For få ansatte og pedagoger i barnehagene
- Etterutdanning av barnehagelærere er en suksess
- Lesehunden Echo har god innvirkning på motivasjonen for lesing
- Radiostjerne truet av veganer
- Vikarlæreren tok Else Kåss Furuseth på alvor da hun følte seg som teitest

Gjekk du glipp av denne?

Færre karakterer, mer vurdering

Les om hvordan Ringshaug ungdomsskole i Tønsberg får karakterfri hverdag til å fungere. Erfaringene etter fire år er så gode at de fortsetter.

**Utdanningsnytt.no/
Ringshaug1810**

Ny rapport om barnehager

For få ansatte og pedagoger

I ett av fem tilfeller er det ingen pedagoger til stede i barnegruppene i norske barnehager, viser en ny rapport fra konsultantselskapet Rambøll.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Rambøll har blant annet spurt barnehageansatte om hvor mange ansatte og barnehagelærere som er til stede i barnegruppene på tre ulike tidspunkter i løpet av dagen, eller observasjoner, som Rambøll refererer til. Rapporten, som er laget på oppdrag for Utdanningsforbundet, viser blant annet at:

- I 51 prosent av observasjonene er det flere enn tre barn per voksen i småbarnsgruppene.
- I én av fem observasjoner er det ikke pedagogisk utdannet personale til stede i barnegruppene.

Tar hensyn til flere faktorer

Seniorkonsulent i Rambøll, Jon Martin Sjøvold, sier denne undersøkelsen kan gi et mer virkelighetsnært bilde av bemanningen i norske barnehager.

– Undersøkelsen viser hvor mange barn det er per ansatt når vi tar hensyn til turnus, sykdom og annet fravær grunnet eksempelvis administrative eller praktiske oppgaver de ansatte må utføre, sier Sjøvold til Utdanning.

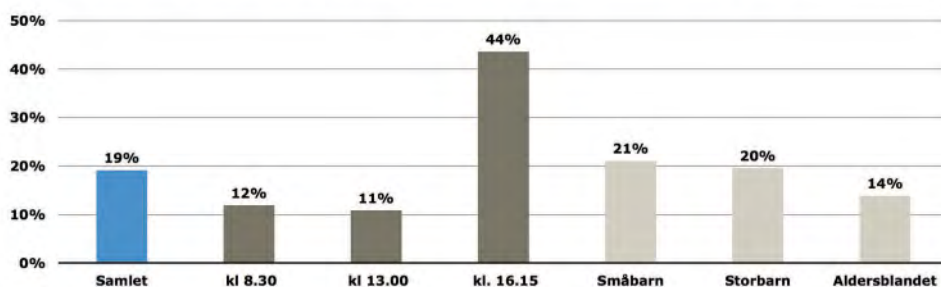
Utdanningsdirektoratet skriver på sine hjemmesider at «Bemanningsnormen stiller krav om minimum én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år. Pedagognormen stiller krav om én pedagogisk leder per 7 barn under tre år og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år».

Rambølls undersøkelse viser altså at i 51 prosent av observasjonene brytes bemanningsnormen for de yngste barna.

Undersøkelsen er utført før de nye bemannings- og pedagognormene trådte i kraft. Ifølge Utdanningsdirektoratet må barnehagene innfri den nye bemanningsnormen innen 1. august 2019, mens fristen for å oppfylle pedagognormen gikk ut 1. august i år.

GRUPPESTØRRELSER I BARNEHAGEN

OBSERVASJONER HVOR DET IKKE VAR PEDAGOGISK UTDANNET PERSONALE TIL STEDE I BARNEGRUPPENE

– Undersøkelsen viser hvor mange barn det er per ansatt når vi tar hensyn til turnus, sykdom og annet fravær, sier Jon Martin Sjøvold i Rambøll.

ILL.FOTO GORM KALLESTAD/NTB SCANPIX

at det er for store variasjoner i bemanningen i løpet av dagen. Særlig er det problematisk at det ofte kun er én ansatt til stede om morgenen når barna skal skilles fra sine foreldre, sier Os.

Hun sier at de fleste barna i norske barnehager klarer seg godt, men samtidig kan lavere barnehagekvalitet slå ut negativt for sårbare barn.

Statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Rikke Høistad Sjøberg (H), sier det er viktig at barn i alle barnehager har nok trygge voksne rundt seg.

– Derfor har vi strammet inn pedagognormen og innført en bemanningsnorm. Samtidig må barnehagene ha fleksibilitet til å tilpasse seg barnegruppen, aktiviteter og barnehagehverdagen. Derfor er kravene på barnehagenivå, ikke på barnegruppenivå, skriver Sjøberg i en e-post til Utdanning.

Hun sier at bemanningsnormen i gjennomsnitt allerede er oppfylt og finansiert i de kommunale barnehagene.

Hun sier kommunene fikk 424 millioner kroner i rammetilskudd i 2018 for å oppfylle kravet om flere barnehagelærere. Sjøberg legger til at høsten 2018 fikk små barnehager som ville streve med å innfri bemanningsnormen et tilskudd på totalt 100 millioner kroner.

– Står dårligst til hos de yngste

2. nestleder i Utdanningsforbundet, Hege Valås, sier at det er langt igjen før bemanningen er god nok i alle norske barnehager.

Hun sier at rapporten generelt underbygger det Utdanningsforbundet har fått signaler om i lang tid fra sine medlemmer i barnehagesektoren.

– Det er for store barnegrupper, for få ansatte og for få barnehagelærere til stede, sier hun.

Lignende funn

Førstelektor Ellen Os har selv deltatt i et forskningsprosjekt der 206 barnehager ble kartlagt, og blant annet sett på gruppestørrelsene.

Os sier at deres undersøkelser også fant store variasjoner i barnegruppene.

– Barnehagelærerne i vår undersøkelse uttrykker at de trenger nok folk gjennom hele dagen, og

Kommuneøkonomi

– Ikke realistisk å spare 30 milliarder på ett år

Kommunesektoren har i snitt effektivisert med 1,2 milliarder kroner per år innen skole, barnehage og omsorg. Men 30 milliarder på ett år er ikke realistisk, innrømmer statssekretær Lars Jacob Hiim (H).

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I forslaget til statsbudsjett for 2019 står det at kommunene kan spare 30 milliarder kroner årlig på å effektivisere innen skoler, barnehager og pleie og omsorg. Analysene er gjort av Senter for økonomisk forskning (SØF) ved Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet (NTNU).

– Beregningene gjør vi årlig på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. De inngår i tallgrunnlaget til Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, sier professor Lars-Erik Borge, daglig leder for SØF til Utdanning.

Det partssammensatte utvalget har medlemmer fra blant annet KS, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå. Utvalget ledes av professor Lars-Erik Borge.

Ingen konkrete kuttforslag

Beregningene har Borge gjort sammen med Torgeir Kråkenes og Ole Henning Nyhus ved SØF.

– Rapporten fra SØF inneholder kun prosenttall og ikke kronebeløp. Den inneholder heller ingen forslag til hvordan effektiviseringen er tenkt gjennomført. Hva er bakgrunnen for det?

– Vår oppgave er å se på effektivitetsutviklingen over tid. Så er det opp til Kommunal- og moderniseringsdepartementet og de enkelte kommunene å foreta prioriteringer, sier Borge.

Den siste SØF-rapporten baserer seg på tall fra 2016. Den viser at samlet effektivitet ble redusert med 0,4 prosent fra 2015 til 2016. Men i perioden 2008-2016, sett under ett, økte samlet effektivitet med 3,7 prosent, noe som i gjennomsnitt utgjør 0,5 prosent per år. I perioden 2008-2016 er det særlig grunnskole som har bidratt til den positive effektivitetsutviklingen.

– Bare en illustrasjon

Statssekretær Lars Jacob Hiim (H) i Kommunal- og moderniseringsdepartementet understreker at SØF kun gjør en illustrasjonsberegning.

– Det vil ikke være realistisk med en så stor effektivisering i løpet av ett år. Kommunene måles mot de mest effektive av sammenlignbare kommuner. Det innebærer at når analysene gjentas hvert år, vil det alltid være snakk om et målt effektiviseringspotensial, sier Hiim til Utdanning.

– Hvor stor effektivitetsgevinst er det realistisk at kommunesektoren kan ta ut?

– Beregningene SØF har gjort, viser at samlet effektivitet i gjennomsnitt økte med rundt 0,5 prosent per år i perioden 2008-2016 innen sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Det tilsvarer 1,2 milliarder kroner per år i frigjorte midler. Midlene kan brukes til å styrke tjenestene, sier Hiim til Utdanning.

Det er 30 milliarder kroner å spare årlig i effektivisering av kommunale tjenester innen utdanning og omsorg, ifølge beregninger fra Senter for økonomisk forskning.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Kompetanse

13,5 prosent av grunnskolelærere mangler relevant utdanning

● 10.021 av alle ansatte lærere i grunnskolen i fjor manglet enten pedagogisk utdanning eller hadde kun fullført videregående, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB).

7,6 prosent, eller 5461 av lærerne som jobbet ved norske grunnskoler i fjor, hadde kun videregående utdanning eller lavere, viser SSB-statistikken. 5,9 prosent av lærerne hadde universitets- eller høyskoleutdanning på høyere og lavere nivå, men manglet pedagogisk utdanning.

Det samlede tallet utgjør 13,5 prosent av alle ansatte lærere på norske skoler. ©NTB

Private barnehager

PBL-lederens barnehage må betale tilbake tilskudd

● Private barnehagers landsforbund (PBL) klagde til fylkesmannen da Økernly barnehage fikk krav om å betale tilbake tilskudd fra Oslo kommune på 800.000 kroner grunnet lav bemanning.

En av eierne er PBLs styreleder Eirik Huseby. Fylkesmannen har nå avvist klagen, ifølge Barnehage.no. Fylkesmannen i Oslo og Akershus er enig med kommunen i at barnehagen har spart penger på for lav bemanning.

Aktuelt navn

Truet av veganere

Han har kjefta på Google, Tollvesenet, klikksaker, syklistar, Ikea og nå nylig folk som bor i flomutsatte områder i Gudbrandsdalen, og ber dem ta seg sammen. Men det var veganerne som kom med de mest alvorlige truslene.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

FOTO Radio Rock

● Halvor Johansson (30)

Hvem
Komiker og
programleder.

Aktuell
Gir folk «som fortjener
det» det glatte lag i
morgenprogrammet
«Stå opp» på Radio
Rock.

Hvor kommer denne frustrasjonen din fra?

Tja, det er jo alle de små tingene i hverdagen som man klarer å irritere seg over. Og det er til tider voldsomt mye. Dessuten er det vel slik at komikere har øynene åpne for alt mulig.

Hvordan velger du ut dem som må ta seg sammen?

Det handler om personlig erfaring. Eller vi velger ting som er i nyhetsbildet. Det er da det går viralt, slik som da vi snakket om flommen i Gudbrandsdalen. Da ble det oppslag i lokalpressen.

Vi?

Ja, det er jeg som skriver tekstene, men jeg velger sammen med de tre andre i redaksjonen.

Får du mye kjeft fra folk på gata eller på nett?

Nei, ikke på gata. Folk tør ikke å kjefta på meg på gata. Men i sosiale medier reagerer folk voldsomt. Spesielt når jeg legger meg ut med grupper eller når det handler om patriotisme. Da har jeg fått trusler.

Trusler?

Ja. Nylig da jeg snakket om veganere og kom med kritikk av dem, kom det trusler om at jeg bør slaktes på samme måte som dyrene. Det er overraskende at det går an å være så glad i dyr og samtidig hate et menneske så mye.

Hvordan håndterer du det?

Litt dårlig noen ganger. Jeg er ikke vant til det. På nettet er det veldig kort vei for folk å komme med motsvar. Slik er det ikke når jeg står på scenen. Men jeg gjør ikke noe med det. Jeg anmelder ikke. Det er et kortvarig sinne blant folk som går over etter noen dager.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Komikeren Are Kalvø. Hvis vi absolutt skal ha nynorsk i skolen, er det jo bra hvis det kan være gøy.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Det skal handle om nettvett. Det er viktig at folk vet forskjell på hva som er humor og satire, og hva som er mobbing.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Det må bli til nettrollene. Alle som har vært litt for krass i sosiale medier, bør få en straffelekse.

Hva er din favorittbok?

«Beatles» av Lars Saabye Christensen. Den har jeg lest sikkert ti ganger. Kanskje litt kjedelig svar, men det er en fantastisk bok.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Hmmm, helt sikkert litt for lite. Men jeg kjører ikke bil. Jeg tar kollektivtransport.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Det får jeg hver eneste dag gjennom radioprogrammet og innleggene mine der.

Hvilke tvangshandlinger har du?

Før jeg går på scenen, må jeg knyte skoene mine en ekstra gang. Jeg er vel litt redd for å snuble og har selvsagt gjort det flere ganger.

Hva har du lagt ut på Facebook denne uka?

Det blir jo mye fra sendingen. Men jeg la nylig ut et bilde av meg selv som takk for at jeg har fått så mange nye følgere på Facebook.

«Folk tør ikke å kjefta
på meg på gata.»

SETT

28.-29. november 2018
Norges Varemesse Lillestrøm

Blant foredragsholderne finner du:

BARBARA ANNA ZIELONKA

Møt en av Norges mest prisbelønte og fremste lærere innen digital undervisning

EMMA NÄÄS

Var lei egen undervisning, satte i gang digitale prosjekt, fikk motiverte elever, har fått flere priser for sitt pionerarbeid! Møt årets punker i skolen

CAMILLA HAGEVOLD

Hvordan elske barna som hater skolen?

PETTER SCHJERVEN

Kjent fra bl a TV- programmet typisk norsk. Her snakker han om språk og kommunikasjon!

MARIA WIMAN

Ble lei av å kaste elevarbeid i søppel, snudde opp ned på alt og tok undervisningen ut i verden. Din undervisning vil sannsynligvis ikke bli den samme etter å ha hørt henne!

SIMEN SPURKLAND

Digital livsmestring – hva bør skje når IGenerasjonen møter dagens skole?

ANN S MICHAELSEN

Digitale hjelpemidler i fagene engelsk, fremmedspråk og norsk!

BERIT ANDERSEN

Hør siste nytt fra Medietilsynet om barn og unges digitale liv og vaner!

Møteplassen for moderne og innovativ læring
Inspirasjon for hele kollegiet - settdagene.com

MELD
DEG PÅ NÅ!

Samarbeidspartnere

Oslo kommune
Utdanningssetaten

AKERSHUS
fylkeskommune

Kompetansepertnere

Arrangører

EASYFAIRS
Visit the future

Hovedsaken

Os

lo-løpet

Amina er i gang med Oslo-løpet. I løypa er det flere tester, bedre resultater, høyere fravær og flere elever utenfor ordinær skole enn i resten av landet.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Maja Ljungberg Bjåland

«Testene viser meg hvor elevene står, og hva de må jobbe mer med. Foreldrene vil også gjerne vite disse tingene.»

Katarzyna Slabowska, kontaktlærer

– **Jeg liker best matte**, sier Amina (6) og smiler. Så blir hun alvorlig og rister på hodet:
– Nei, nei, nei, jeg sa feil. Jeg liker friminutt best. Da får jeg leke på den der.

Amina peker på et rundt stativ.
– Vi leker der hele tiden, sier hun.

Amina er akkurat fylt seks år. Hun går i klasse 1b på Tøyen skole øst i sentrum av hovedstaden. Skolen er gammel, ærverdig og skolegården er full av fine lekeapparater. Der liker Amina seg best, men hun trives også i klasserommet. Og det er der, bak pulsten, at hennes skolehverdag skiller seg fra den eleven i resten av landet har.

Oslo-elev:
Amina (6) fra Tøyen er klar for tretten år i Oslo-skolen.

– Nyttig med tester

Kontaktlærer Katarzyna Slabowska følger klasse 1b ned trappa. I hendene leier hun Amina og en annen jente. Bak dem kommer resten av klassen. I enden av trappa, like ved utgangsdøra, stanser alle. Slabowska tar alle i hånda og takker for en fin dag. Mange vil ha en klem.

– Elevene mine er veldig spontane. De er så fine, sier hun og smiler.

Katarzyna begynte i Oslo-skolen samtidig med innføringen av Kunnskapsløftet, og direktør Astrid Søgne, i år 2000.

– Jeg synes ikke det er for mye tester. De viser meg hvor elevene står, og hva de må jobbe mer med. Foreldrene vil også gjerne vite disse tingene, sier Slabowska.

Utdanning har samlet tall og statistikk for skoleåret 2017/2018 fra Utdanningsdirektoratets statistikkbase, Oslo kommunes hjemmesider og Statistisk sentralbyrå. Samlet viser tallene at Oslo-eleven har en litt annen skole enn elevene i resten av landet.

Flere tester

Til sammen tar Oslo-eleven 19 fellesprøver i barneskolen, mens elever i resten av landet kan slippe unna med sju. Utdanningsdirektoratet krever at barneskoleelever tar fire kartleggingsprøver og tre nasjonale prøver. Oslo-skolen har åtte kartleggingsprøver, tre nasjonale prøver og seks Oslo-prøver. Elevene må også ta to overgangsprøver før de begynner i ungdomsskolen.

I Oslo ble flere elever fritatt fra nasjonale prøver i fjor enn i resten av landet. I Oslo ble 6,8 prosent av elevene fritatt fra nasjonale prøver i lesing, 6,1 i regning og engelsk. I hele landet ble 5,5 prosent fritatt i lesing, 4,7 i regning og 5,5 i engelsk. Samtidig er andelen som ikke møtte opp til prøvene høyere for landet samlet, enn i Oslo.

Slabowska er utdannet lektor med matematikk, historie, samfunnsfag og spesialpedagogikk. Hun har jobbet i flere land, blant annet Polen, hvor hun kommer fra. Testingen er ikke ny for henne.

– Elevene i Norge får ikke karakter på testene, og det er bra. Dette skal jo vise hva vi kan jobbe mer med, sier hun.

Lærer på kurs

Utdanningssetaten i Oslo tilbyr lærerne kurs og prosjekter. Slabowska har deltatt på flere av dem.

– For to år siden hadde vi et veldig interessant prosjekt, «Mer læring». I fjor gikk jeg et kurs om fremming av sosial og emosjonell kompetanse for barn.

Elevundersøkelsen som elever over hele landet svarer på, viser at elevene i Oslo skiller seg noe fra resten når det gjelder selvopplevd skolehverdag: Forrige skoleår scoret Oslo-eleven høyere enn

1. trinn

Statlig kartleggingsprøve i regning og lesing.

2. trinn

Statlig kartleggingsprøve i regning og lesing.

Oslo-lærer:
Lærer Katarzyna Slabowska startet i Oslo-skolen samtidig som Astrid Søgne ble direktør.

ØYPA

3. trinn

Statlig kartleggingsprøve i regning, lesing og engelsk.

4. trinn

Oslo-prøve i naturfag, regning og lesing. Statlig kartleggingsprøve i digitale ferdigheter.

5. trinn

Nasjonal prøve i lesing, regning og engelsk. På nasjonale prøver 5. trinn har elevene i Oslo høyest poengsum i både lesing, matematikk og engelsk.

6. trinn

Oslo-prøve i lesing og digitale ferdigheter.

7. trinn

Oslo-prøve i naturfag. Overgangsprøve i lesing og regning.

8. trinn

Nasjonale prøver i engelsk, regning og lesing. Oslo har flest elever på høyeste nivå på nasjonale prøver i lesing, matematikk og engelsk. Fylket er også blant dem som har færrest på laveste nivå sammenlignet med resten av landet.

10. trinn

13 fageksamener. I forrige skoleår gjorde 10.-klassingene i Oslo det bedre til eksamen enn elever i resten av landet. De fikk over snittet i 12 av fageksamenene.

Eksamenskarakterene er høyere enn de andre fylkenes i engelsk, matematikk og side-mål.

I norsk har elevene i Aust-Agder like høyt snitt som Oslo-elevenne.

Elevene har mer fravær enn i resten av landet. I Oslo hadde tiende-klassingene 11 timer fravær i 2017/2018, mens det i hele landet var 5 timer. Elevene i hovedstaden hadde sju dager, mens medianen i landet var seks dager.

Videregående skole

Eksamenskarakterene til elevene i Oslo skiller seg lite fra resten av landet. De er bedre i noen fag, like gode i de fleste og dårligere i noen.

Elevene i Oslo har høyere fravær enn elever i resten av landet. På videregående var medianen for hovedstadselvene 16 timer og 4 dager fravær i 2017/2018. I landet samlet var medianen 10 timer og 3 dager.

Det høye fraværet i Oslo førte også til at flere ikke fikk vurdering i ett eller flere fag. Forrige skoleår fikk 9,4 prosent av Oslo-elevenne på yrkesfag ikke karakter på grunn av fravær. I resten av landet var det 3,7 prosent.

På studiespesialisering fikk 4,1 prosent ikke vurdering i ett eller flere fag. I resten av landet var det 2,3 prosent.

Av elevene som startet på videregående i 2012 fullførte 79 prosent. Det er over landssnittet. Ser man på yrkesfag og studiespesialisering hver for seg, dropper en større andel elever ut i Oslo enn i resten av landet. På yrkesfag sluttet 24 prosent av elevene, i landet under ett 21,3 prosent. På studiespesialisering var det 5 prosent som sluttet i Oslo, mens det i hele landet var 4,1 prosent.

landsnittet i trivsel, mestring og motivasjon. Også når det gjelder støtte hjemme, scorer hovedstadsbarna høyere.

Andelen elever som oppgir at de blir mobbet er høy i Oslo. 7,7 prosent av elevene i Oslo opplever at de er blitt mobbet av medelever, en voksen eller digitalt mer enn to ganger siste måneden. Landsnittet er 7,2 prosent.

– Vi jobber mye med det sosiale. Vi har mange

flerspråklige barn. Da er åpenhet og integrering viktig, sier Katarzyna Slabowska.

Tøyen skole har over 90 prosent elever med flerspråklig bakgrunn.

– Jeg elsker Tøyen skole. Her er det mange ulike elever, og forståelse og empati er viktig, sier hun.

Amina gleder seg

Amina (6) hopper fra stativ til stativ i skolegården:

– Jeg har mange venner, men jeg kan ikke leke med alle. Det har jeg ikke tid til, sier hun.

Hun forteller også om det hun har lært. Og hun gleder seg til å lære enda mer de neste 13 årene i Oslo-skolen. Etter det planlegger hun flere år på skolebenken.

– Jeg skal bli dyrlege. En jeg kjenner skal også bli dyrlege. Vi skal hjelpe store dyr og små dyr, sier Amina.

>

«Også elevene i Oslo som har foreldre med lav utdanning, presterer i snitt noe bedre enn denne gruppen elever i resten av landet.»

Hilde Gran, avdelingsdirektør

– Noe av kritikken kjennes urettferdig

– Man kan få inntrykk av at Oslo-barna våkner med vondt i magen og gruer seg til skolen. Den kritikken kjennes urettferdig, sier assisterende direktør i Utdanningsetaten.

– **Det viktigste** er at elevene fullfører og består skolen. I Oslo har det skjedd en forbedring på 14 prosentpoeng siden år 2000, sier assisterende direktør i Utdanningsetaten i Oslo, Patrick Stark.

Utdanningsetaten har ansvaret for hovedstadens 184 barne-, ungdoms- og videregående skoler. Siden år 2000 har direktør Astrid Søgne ledet etaten. Oslo-skolen har endret seg i disse årene.

– Vi har nok hatt et mer aktivt forhold til reformen Kunnskapsløftet enn mange andre kommuner. Vi tar den i bruk i større grad her, sier Stark.

Mange har vært kritiske til nettopp det, men Utdanningsetaten er stolte: – Elevene i Oslo lærer mye, og det er vi stolte av, sier Stark.

Utdanningsetaten holder til på en liten høyde øst i byen. Fra kontorene i 10. etasje har ledelsen god utsikt. Den siste tiden har ledelsen i Utdanningsetaten fått mye kritikk, for interne forhold, men også for hvordan skolen i byen drives. Testene, ledelseskulturen, ytringskulturen er blant noe av det skoleledelsen er blitt kritisert for, ikke minst i medieoppslag..

– Enkelte overvurdere innflytelsen vår. De tror at vi fjernstyrer alle 184 skoler i byen, sier Stark og peker på skjermen: – Som om jeg har en skjerm her og fjernstyrer folk. Vi trenger, og har, dyktige rektorer som daglig tar selvstendige beslutninger, sier han og smiler.

Men han blir fort alvorlig igjen:

– Vi må tåle kritikk, men det er én ting som kjennes litt urettferdig. Det er når man framstiller det som at alle elevene våre våkner med vondt i magen fordi de gruer seg til skolen og alle testene.

– Man kan få inntrykk av at elevene våre blir syke av noe vi her koker i hop, sier Stark.

– Det stemmer ikke. Den siste elevundersøkelsen viser at elevene i Oslo trives noe bedre enn elever ellers i landet. Det er altså ikke sant at måten Oslo-skolen ledes på, påvirker elevenes trivsel negativt, sier han.

– Skulle bare mangle at vi har mange flinke elever

Avdelingsdirektør for pedagogisk utvikling og kvalitet, Hilde Gran, er også stolt av Oslo-skolen: – På skriftlig eksamen har Oslo et høyt snitt. Vi har mange elever på høyeste nivå, og det skulle egentlig bare mangle, sier hun.

Hun forklarer:

– Oslo har en sammensatt elevgruppe og foreldregruppe. Vi vet at det er sammenheng mellom befolkningens utdanningsnivå og elevenes resultater. Vi

har mange foresatte med høy utdanning, og man vet at barn av høyt utdannede presterer høyt, sier Gran.

– Men også elevene i Oslo som har foreldre med lav utdanning, presterer i snitt noe bedre enn denne gruppen elever i resten av landet. Det er ekstra gledelig, sier Gran.

Gran mener Oslo-skolen holder høyt nivå. Hun har flere mulige forklaringer på hvorfor.

– Oslo-lærerne er lærere i grunnleggende ferdigheter uansett hvilke fag de underviser i. Elevene lærer ikke bare å skrive i norsktimene, men i alle timene, sier hun.

I tillegg mener hun at satsingen på prosjekter er en suksessfaktor.

– Utdanningsetaten støtter skolene i pedagogiske innsatser, hvis skolene ønsker det. Kollektiv profesjonsutvikling gjennom flere år har bærekraft, sier Gran.

– Ikke for mange tester

Utdanningsetaten mener testene elevene gjennomfører, ikke tar for mye tid og ressurser.

– *Oslo-skolen er blitt kritisert for et testregime med flere fellesprøver enn ellers i landet. Er alle testene nødvendige?*

– Tenker du på «testregime» som en skoleuke med mange småprøver, eller for eksempel kartleggingsprøvene? Det er opp til skolen og lærerne hvilke prøver de har, i tillegg til de sentrale testene. Kapittelprøver, gloseprøver, fredagsprøver og uketester bestemmes ikke sentralt. Disse prøvene kan ta mer tid enn for eksempel kartleggingsprøver og nasjonale prøver, sier Gran.

Hun mener at man ikke skal teste for å se hvor flinke elevene er, men for å se hva de har lært.

– Prøvene skal bidra til et godt grunnlag for å hjelpe hver enkelt elev best mulig for videre progresjon. Det hjelper ingenting å teste elevene hvis man ikke bruker resultatene i etterkant, sier Gran.

– *Men testene er også brukt til å rangere skoler?*

– Det er ikke meningen at de skal brukes til dette. Hensikten er å måle hvor elevene er i dag, og hvor den samme eleven er om et år, sier Stark.

– Fraværet må undersøkes

Oslo-elevene har høyere fravær enn elever i resten av landet. Hva det skyldes, vet ikke lederne i etaten.

– Vi er ikke fornøyd med dette, og vi må finne ut mer om det. Men allerede nå vet vi at skolene gjør mye for å få ned fraværet. Og vi snakker om nærvær, ikke bare fravær. Godt nærværarbeid er viktig, sier Stark.

>

Oslo-skolen

Elever i privatskoler:

Landet, minus Oslo: 565 820 elever, 20 519 i private skoler

Oslo: 67 209 elever, 3298 i private skoler

Elever uten vurdering:

Landet: Studiespesialisering 2321 av 98853, yrkesfag 2086 av 56 084

Oslo: Studiespesialisering 482 av 11 836, yrkesfag 273 av 2904

Spesialskoler:

Landet, minus Oslo: 565 820 elever, 3059 på spesialtiltak

Oslo: 67 209 elever, 936 i spesialtiltak

Nesten dobbelt så mange høyt utdannede foreldre

Forsker Marianne Nordli Hansen mener den store andelen høyt utdannede foreldre forklarer hvorfor elevene i Oslo skårer høyt.

– **Jeg har vært mest opptatt av å få frem at det er store sosiale forskjeller blant skoleelevene i Oslo.** På den ene siden preges elevgrunnlaget i Oslo av en stor andel foreldre med lav utdanning og inntekt. Dette har ofte blitt trukket frem i debatten om Oslo-skolen. På den andre siden er andelen foreldre med høyere universitetsgrad i Oslo nesten dobbelt så høy som i landet som helhet. Dette er langt sjeldnere nevnt, sier Nordli Hansen.

Nordli Hansen er professor i sosiologi ved Universitetet i Oslo. Hun mener den siste gruppen er noe av forklaringen på at elevene i Oslo gjør det bra på nasjonale prøver og eksamener.

– Dette bidrar til at Oslo i gjennomsnitt skårer høyt når det gjelder elevenes snittkarakterer, sier Nordli Hansen.

Hun mener at når man tar høyde for den sosiale sammensetningen av foreldre, vil ikke Oslo-skolen gjøre det bedre enn skolen i andre fylker.

– Sammenligner man elever med samme foreldreutdanningsnivå, er resultatet i stor grad likt

karaktersnitt mellom Oslo og landet som helhet, sier Nordli Hansen.

Hun har også sett på utviklingen over tid, og ikke funnet noen endring etter Kunnskapsløftet.

– Det er ingen tendens over tid til at snittkarakterene i Oslo blir stadig høyere enn i hele landet når man tar høyde for foreldrenes utdanningsnivå, sier Nordli Hansen.

Delt by

Nordli Hansen mener det er like viktig å undersøke forskjeller innenfor Oslo, som å sammenligne

«Det er ingen tendens til at de sosiale forskjellene i Oslo-elevenes prestasjoner reduseres over tid, og dette er en stor utfordring i den delte byen.»

hovedstaden med resten av landet.

– I Oslo er det store skiller mellom skolene på østkanten og vestkanten når det gjelder foreldrebakgrunn og prestasjonsnivå. Det er ingen tendens til at de sosiale forskjellene i Oslo-elevenes prestasjoner reduseres over tid, og dette er en stor utfordring i den delte byen, sier Nordli Hansen.

– Dette er ikke minst aktualisert i debatten om inntakssystemet til videregående skoler i Oslo, hvor flere skoler på Oslo øst har opplevd en nedgående spiral de siste årene, sier Nordli Hansen.

Marianne Nordli Hansen, forsker

Bekymret for de svakeste i Oslo-skolen

Forsker Robin Ulriksen mener tallene viser at én elevgruppe i Oslo sliter med overgangen fra ungdomsskolen til videregående.

– **Flere elever** i Oslo-skolen sliter med høyt fravær og manglende vurderinger i fag sammenlignet med resten av landet. Det er flere fravik fra normal studieprogresjon på videregående. Noe av dette kan forklares i forskjeller i elevgrunnlaget, men her bør skolemyndighetene gå inn og se på hvilke elever dette gjelder, sier Robin Ulriksen. Han er forsker ved Statped.

– Ser vi på tallene fra videregående og ungdomsskolen sammen, kan de indikere at det er én elevgruppe i Oslo som i større grad ser ut til å være sårbar i overgangen til videregående. Det kan skyldes flere ting; flere elever går på spesialskoler, flere elever med flere risikofaktorer og høyt fravær i 10. klasse, sier Ulriksen.

– Kan man si noe generelt om Oslo-skolen ut fra disse tallene?

– Oslo-skolen ser ut til å slite spesielt med et høyt fravær både i 10. klasse og i videregående.

Det høyere fraværet i Oslo er en spesielt viktig faktor som kan henge sammen med at det er flere elever i

Oslo som ikke får bestått i ett eller flere fag og som fraviker fra normal studieprogresjon, sier Ulriksen.

– Hvorfor ser man ikke de samme resultatene ellers i landet?

– Grunnskolen i Oslo ser ut til i stor grad å ha lyktes i å heve karakternittet for elevene. Dessverre ser det ikke ut til at denne innsatsen fører til at flere elever består og har normal studieprogresjon i videregående. En viktig faktor ser ut til å være fravær, men det kan også være at en ikke i tilstrekkelig grad har forbedret kunnskapsgrunnlaget til de svakeste elevene, sier Ulriksen.

Han mener overgangen til videregående ser ut til å være tøff for en del elever.

– Fagferdigheter står sentralt, og Oslo-skolen ser ut til å gjøre en god jobb her. Dessverre ser en ikke at dette løftet i Oslo-skolen nødvendigvis hjelper alle elevene og særlig ikke i overgangen til videregående. En kan derfor spørre seg om en gjør en god nok jobb for de svakeste elevene her.

● Flere går i spesial- og private skoler i Oslo

- I grunnskolen i Oslo var det 934 elever i spesialgrupper og på spesialskoler på alle trinn i skoleåret i fjor. Det er om lag 1,38 prosent av elevene.
- I resten av landet er bare 0,54 prosent av elevene utenfor den ordinære skolen.
- Tilbudet utenfor ordinær skole bygges opp. I nåværende skoleår har Oslo-skolen 970 plasser i segregerte tilbud.
- I Oslo er det også samlet sett flere i private grunnskoler; 4,9 prosent av elevene.
- I resten av landet går 3,6 prosent elever i private skoler. Andelen elever i private skoler øker, både i Oslo og i resten av landet.

Ikke kapasitet

Utdanningsforbundets lokallag i Oslo ønsker ikke å kommentere saken. Forbundet har svart dette i e-post til Utdanning:

«Du ba om kommentarer som ville kreve omfattende jobb for oss, blant annet en vurdering av hvor relevant en sammenlikning mellom Oslo og resten av landet er. Oslo er jo både kommune og fylkeskommune, derfor vil det kreve arbeid for å kunne vurdere og kommentere slike sammenlikninger. Dette har vi ikke kapasitet til for øyeblikket, da vi er svært bundet opp i lokale forhandlinger for alle våre ansatte i Utdanningsetaten.»

«Utdannelse er en av velsignelsene i livet –
og en av dets nødvendigheter.»

Malala Yousafzai (1997–), pakistansk menneskerettsaktivist og Nobelprisvinner

● Volleyball

Lærarar kjem saman til dyst over nettet

ILL.FOTO KRZYSZTOF SZKURLATOWSKI/FREEIMAGES.COM

Påmeldinga til neste års noregsmeisterskap i volleyball for lærarar er starta. Denne gongen er Flatåsen skole i Trondheim arrangør, og kampene vert spelte i Kolstadhallen 29.–31. mars.

– Laga skal vere blanda, med minst tre kvinner på bana samstundes. Andre tilsette på skulen i tillegg til lærarar er òg velkomne til å delta, opplyser Trond Olav Wevang i arrangementskomiteen til Utdanning.

Han legg til at turneringa skal ha både puljespel og sluttspel, slik at kvart lag får minst seks kampar.

Ifølgje Wevang har meisterskapen vore arrangert sidan 2003. Regjerande meistarar er Averøy ungdomsskole, som vann årets turnering i Molde. Og Trond Wevang legg ikkje skjul på at arrangørlaget har ambisjonar på eigne vegner.

– Flatåsen skole har vunne NM tidlegare, og vi har sjølvstøtt lyst til å ta pokalen på heimbane. Men vi ønskjer å vinne banketten òg, seier Trond Olav Wevang med ein god latter.

Påmeldingar gjerast på: profixio.com/reg/nm-i-volleyball-for-larere-2019

Av Harald F. Wollebæk

● Dikt

ILL.FOTO KUZMICHSTUDIO/ISTOCK

Til Pernille barnebarn

Så vanskelig dette;
jeg vil gjerne se deg stor, -
men da blir jeg jo selv
så gammel.
Du blir staut og vakker,
og kanskje blir du mor!
Selv så blir jeg bare
skrot og skrammel.

Lykken ved å leve opp
med barn og barnebarn,
er vel større enn mitt hjerte fatter.
Men blant alt forgjengelig,
så har jeg innsett nå
- at dette er av
livets største skatter.

Tore Hestbråten

● Fysisk aktivitet

Barn beveger seg mindre etter at de starter på skolen

Barns aktivitetsnivå synker med 30 prosent, og stillesittende tid går opp med 24 prosent etter at de starter på skolen, viser en ny undersøkelse.

VG har gjennomført en undersøkelse med aktivitetsmålere på 30 barn i barnehager i Oslo og Lillestrøm.

Antall minutter per dag barna var i moderat til høy intensitet, falt fra 44 minutter i barnehagen til 31 minutter på skolen. Stillesittende tid gikk opp fra 127 minutter til 157 minutter.

Professor Eivind Aadland, som selv jobber med et forskningsprosjekt om hvordan barns overgang til skolen påvirker aktivitetsnivået,

viser til en studie gjort ved Universitetet i Oslo. Der fulgte man barnehagebarn og så på hvordan utetid påvirket kognitiv utvikling fire år senere.

– De som hadde mye utetid i barnehagen, presterte bedre på kognitive tester og hadde mindre ADHD-symptomer enn andre barn. Det er en del indikasjoner på at mye utetid og fysisk aktivitet kan ha en gunstig effekt i det lange løp, sier han.

©NTB

Aktivitetsnivået til barnehagebarn er betydelig høyere enn blant skoleelever.

ILL.FOTO PAAL SVENDSEN

● Litauen

Lærarar får sluttpakke

I fjor nytta 995 lærarar i Litauen seg av ei statleg kompensasjonsordning og slutta i skulen, melder nettavisa Delfi. Styresmaktene har løyvd 3 millionar euro til tiltaket, som saman med pensjoneringar skal bidra til samsvar mellom talet på elevar og lærarar. Frå 2011 til 2017 vart det 91.000 færre elevar, medan talet på lærarar gjekk ned med 7600.

Utdanningsminister Jurgita Petrauske legg vekt på at sjølv om talet på lærarar og elevar har gått ned, har løyvingane til sektoren auka.

– Det har gjort det mogleg å investere i høgare løn og betre kvalitet på utdanning, seier ho til avisa.

Litauen har rundt 2,8 millionar innbyggjarar. I 1989 var innbyggjartalet i den dåverande sovjetrepublikken nesten 3,7 millionar.

På grunn av fallande innbyggjartall vert det stadig færre skuleelevar i Litauen. På biletet er skulen i Labu-nava, sentralt i landet.

FOTO TOMAS ČEKANAVIČIUS/WIKIMEDIA COMMONS

● Storbritannia

Lærarar flyktar frå London-skulane

Av dei 35.000 nyutdanna lærarane som byrja å undervise i skulane i London i 2010, har 11.000 slutta.

Det går fram av ein analyse parlamentsmedlemmen Matthew Pennycook frå Labour har gjort av offentleg statistikk, skriv avisa The Guardian.

– Den konservative regjeringa har inga lyst til å ta tak i dei underliggjande drivkreftene bak denne urovekkjande trenden: arbeidsmengd, stagnerande løn, aukande leviekostnader og mangel på rimelege bustadar, seier Pennycook til avisa.

Han får støtte av generalsekretær Kevin Courtney i lærarorganisasjonen National Education Union. Ifølgje ei undersøking organisasjonen har gjort, har 81 prosent av lærarane vurdert å slutte det siste året på grunn av auka arbeidsmengd som ikkje kjem elevane til gode.

Ein talsperson for Utdanningsdepartementet forsikrar at utdanningsministeren sin førsteprio-

FOTO SOLSTOCK/ISTOCK

ritet er å sikre at læraryrket held fram med å vere attraktivt og givande. Departementet syner også til at det er 11.900 fleire lærarar i britiske skular i dag enn i 2011.

● Tyskland

Tidligere barnehageleder dømt til fem års fengsel

En tidligere leder for en evangelisk barnehage i byen Heilbronn i det sydvestlige Tyskland er dømt til fengsel i fem år for voldtekt av en gutt i grunnskolen og for produksjon og oppbevaring av barnepornografi.

Fra 2012 til tidlig i 2018 forgrep han seg minst 17 ganger på en gutt i barneskolen. Overgrepene, som ble filmet, skjedde hjemme hos mannen. Også filmer av andre barn ble funnet. Mannen er også dømt til å betale 20.000 euro til gutten.

Allerede i begynnelsen av 2016 ble mannen tatt i å oppbevare barnepornografi og å utveksle dette via internett. Likevel fikk han lov til å fortsette å arbeide i barnehagen i to år. Barnehagen får nå hjelp av et kriseteam. Den ansvarlige kirkevergen har stilt seg tilgjengelig for juridisk granskning.

Mitt tips

● **Christina Storfjord Gjerstad**

Lærer ved Ura skole i Sandnessjøen i Nordland

Kåret til «Norges kuleste lærer» av Supernytt

● **Christinas tips:**

Våg å gå ut av komfortsonen og by på deg sjøl.

Vis at du elsker det du gjør. Når læreren er engasjert kan elevene lære selv det kjedeligste stoffet.

Bygg gode relasjoner til elevene.

Vær tydelig og ha klare rammer.

Har du et tips du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Mitt tips».

«Norges kuleste lærer» byr på seg selv

- Ke så skjer hves man sussæ ein frosk?
- Æsj!

TEKST OG FOTO Birgit Røe Mathisen

Christina Storfjord Gjerstad står midt i klasserommet med krittet i hånda, foran et 20-talls elever fra første til fjerde klasse. Det er aldersblandet time på Ura skole i Sandnessjøen, og tema denne dagen er insekter. På tavla er Christina i ferd med å tegne tankekart. Elevene ramser opp ulike insekter, og forteller engasjert om åmer i salaten, maur på kroppen og store edderkopper i Syden. Og plutselig penser de inn på frosker.

– Den forrige klassen min har et bilde der jeg skulle prøve å susse en frosk, på tull. Jeg ville se om det ble en prins, skøyer læreren.

– Jeg hadde frosken i hånda og bøyde meg fram. Og vet dere hva som skjedde da? Den spratt rett opp i ansiktet mitt!

– Æææsj!

Ungene griner på nesa med skrekkblandet fryd.

– Men, ærlig talt dere. Er det noe særlig lurt å gå rundt og susse frosker, spør Christina, og penser praten tilbake til insekter.

Kul og annerledes

I vår ble Christina Storfjord Gjerstad kåret til Norges kuleste lærer av NRKs serie Supernytt, til jubel og gledestårer fra klassen som hadde nominert henne. Elevene fortalte til Supernytt at hun er «en annerledes lærer som lærer fra seg slik at de forstår det ordentlig og vil lære mer».

Hva er hemmeligheten? Hva er det hun gjør som får elevene til å gi henne en slik attest?

– By på deg sjøl, og kom deg ut av komfortsonen! Ikke ta deg sjøl så høytidelig, kommer det kontant.

– Hva oppnår du med det?

– Da skaper du gode relasjoner til elevene. Hvis du slipper elevene innpå deg, kommer du lettere innpå dem. Og ungene tar til seg læring bedre når de kjenner deg og er trygge. Jeg tror det er sunt for dem å se voksne tulle og dumme seg ut, og se at vi også gjør feil. Da blir vi ikke så vanskelig å leve opp til. Jeg ønsker å ha et klassemiljø der det er rom for at både elever og lærere kan dumme seg litt ut og feile, forteller hun.

Christina tøyser mye med elevene og kan gjerne være med å leke, danse og spille fotball i friminuttene. Hun har lett for å knytte seg til elevene sine.

Klovn og stramme rammer

– Kan det ligge en fare i å bli for kul og for mye venn?

– Ja, absolutt. Det er en viktig balansegang mellom å klovne og samtidig være en tydelig voksen. For du skal ikke være vennen deres, sier Christina Storfjord Gjerstad.

– Det har hendt at elever har spurt meg om jeg vil være med på tur på fritida, og da har jeg måttet forklare at etter skolen vil jeg være sammen med mine egne barn. Det er viktig å være tydelig om grensene, og det skjønner elevene. Jeg kan være litt gammeldags og streng, og jeg liker tydelige rammer. Da blir elevene blir trygge og vet hvor grensene går. De skjønner at det er andre regler i klasserommet enn i friminuttet.

På scenen i klasserommet

I klasserommet er praten kommet over på hvordan småkryp beveger seg.

– **Jeg hadde frosken** i handa og ville se om det kunne bli en prins, skøyer Christina Storfjord Gjerstad. Ida Ansnes Igeland og Julie Margrethe Pedersen er elever ved Ura skole og lærer om insekter av «Norges kuleste lærer».

– Åmene gjør sånn, sier en av guttene og hopper ned av stolen og aler seg bortover golvet.

Og Christina prøver å klatre oppover veggen som en edderkopp. I undervisningen er Christina opptatt av at alle skal henge med. Hun går ikke videre før alle har forstått.

– Unger er forskjellige, og du må variere med hvordan du lærer. Jeg bruker skuespillersjela mi mye for å vise og konkretisere. Jeg liker å stå på en scene, og jeg pleier å tenke at jeg står på scenen når jeg er i klasserommet, forteller hun.

– Dessuten er det viktig å vise engasjement. Det hjelper elevene med å ta til seg selv det kjedeligste stoffet, sier Christina Storfjord Gjerstad.

Lærergjerning i blodet

Christina kommer fra en skikkelig lærerfamilie. Det var alltid lærer hun drømte om å bli. I 2002 var hun ferdig utdannet ved daværende Høgskolen i Nesna, som den 29. i sin familie.

– Jeg har sett foreldrene mine og brødrene mine trives veldig godt i sine lærergjerninger, og jeg har hørt mye om hvor bra de hadde det på Nesna. Så

valget var ikke vanskelig, smiler hun.

I høst ble hun invitert flere ganger tilbake til sitt gamle studiested, både for å holde innlegg på en utdanningskonferanse og for å åpne studieåret for nye lærerstudenter. For Christina Storfjord Gjerstad elsker yrket sitt og anbefaler det varmt.

– Det beste er å se den mestringsfølelsen det gir ungene å lære noe nytt hver dag. Det er herlig!

Hun liker at ingen dager er like, at planer tidvis må endres og hun må improvisere. Samtidig medgir hun at lærergjerningen kan by på tøffe tak innimellom.

– Jeg har hatt noen situasjoner med elever som har hatt det vanskelig i livene sine. Da må du tørre å ta tak i det vanskelige, stå i det og tenke at det er til ungenes beste.

Insektfeller med epler

Inne i klasserommet er tavla blitt fullskrevet. Elevene har også sett en liten film om insekter. Nå er de klare for å komme seg ut i høstsola og grave ned insektfeller. Christina deler ut en blikkboks og et syltetøyglass, og sender elevene av gårde for

å hente graveredskap og eplebiter. Så bærer det ut i skogkanten like ved skolen.

– *Hva tror dere skjer når insektene oppdager eplebitene?*

Christina står bøyd over et ferdiggravd hull under ei gran mens elevene putter eplebiter i fellene.

– Da kryper de ned for å spise!

– Og kommer seg ikke opp igjen!

På slutten av dagen skal de ut igjen og innsisere fellene.

– Men vi skal slippe insektene ut igjen etter at vi har sett på dem, understreker Christina Storfjord Gjerstad.

«Det er sunt for ungene å se voksne tulle og dumme seg ut, og se at vi også gjør feil.»

Noen av forslagene i statsbudsjettet for 2019

> Styrke ordningen med lærerspesialister med om lag 50 millioner kroner, til totalt 122 millioner kroner. Det betyr at antall lærerspesialister øker fra om lag 600 til 1200 lærere.

> 1,6 milliarder kroner til videreutdanning av lærere.

> 1,5 milliarder kroner skal øremerkes økt lærertetthet. I tillegg foreslår regjeringen å styrke kommunenes inntekter med 200 millioner kroner begrunnet i tidlig innsats, som kan brukes på flere lærere.

> 46 millioner kroner til at gratis kjernetid kan utvides til å gjelde to-åringer fra lavinntektsfamilier. I tillegg foreslås 9 millioner kroner til arbeid med å rekruttere barn til barnehagen i utsatte byområder.

> 10 millioner kroner til flere studieplasser i barnehagelærerutdanninga.

> 130 millioner kroner til kompetansereforma «Lære hele livet», blant annet til utvikling av fleksible videreutdannings-tilbud i digital kompetanse og bransjeprogrammer for særlig utsatte bransjer.

> 1,5 milliarder kroner til tre nye opptrappingsplaner innen forskning og høyere utdanning over de fire neste årene.

> 16 millioner kroner til videreutdanning av lærere i voksenopplæringa for innvandrere.

> 35 millioner kroner mer til kombinasjonsklasser for innvandrerdøtre som får grunnskoleopplæring.

Kilde: Regjeringen

Forslaget til statsbudsjett

KS: Barnehagesa mangler 400 mil

Regjeringen foreslår drøyt 100 millioner kroner i statsbudsjettet til innføringen av bemanningsnormen i barnehagene neste år. Men KS sier bemannings- og pedagognormen er underfinansiert med om lag 400 millioner kroner.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

8. oktober kom regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019. Der foreslår regjeringen å bidra med 102,8 millioner kroner i øremerkede midler til finansieringen av den nye bemanningsnormen i barnehagene, som trer i kraft 1. august 2019. Normen krever minimum én ansatt per tre barn under tre år, og én ansatt per seks barn over tre år.

Men både Utdanningsforbundet og kommuneorganisasjonen KS mener regjeringens barnehagesatsing er underfinansiert.

Erling Barlindhaug er avdelingsdirektør for utdanningssektoren i KS. Han sier til Utdanning at regjeringen har bevilget for lite penger i statsbudsjettet til barnehagesatsingen. Han sier KS' beregninger viser at bemannings- og pedagognormen er underfinansiert med om lag 400 millioner kroner for 2019.

– Hva kan dette føre til?

– Det betyr at kommunene får mindre handlingsrom når staten pålegger dem høyere utgifter uten at de følger opp finansieringen tilsvarende. Dette må dekkes fra trange kommunebudsjetter og kan bety at noen kommuner må kutte i andre tjenester. Det vil få konsekvenser for den helhetlige økonomien til kommunene, sier Barlindhaug.

Handal: – Kvalitetsløftet blir forsinket

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal er heller ikke fornøyd.

– I praksis innebærer dette at kvalitetsløftet som barnehagesektoren så sært trenger, lar vente på seg, sier Handal til Dagsavisen.

Han er enig med KS i at bemannings- og pedagognormen er underfinansiert.

Handal syns regjeringen i større grad innfrir løftene når det gjelder midler til lærernormen. Han legger samtidig til at han er spent på om budsjett-

forslaget er nok og sier at det først vil vises når tallene fra Grunnskolenes informasjonssystem kommer i desember.

Høyre mener pedagognormen er fullfinansiert

Høyres Mathilde Tybring-Gjedde er ikke enig i at bemannings- og pedagognormen i barnehagene er underfinansiert i 2019. Hun er medlem i utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. Tybring-Gjedde sier at Kunnskapsdepartementet har beregnet kompensasjonen til kommunene på samme måte som man alltid beregner nye oppgaver til kommunene på, og i tråd med veilederen for statlig styring av kommuner og fylkeskommuner. I 2018 fikk kommunene 428 millioner kroner mer for å finansiere den skjerpede pedagognormen. Bevilgningene videreføres i år, sier Tybring-Gjedde.

– Vårt utgangspunkt er at bemanningsnormen og den skjerpede pedagognormen er fullfinansiert. Regjeringen har lenge varslet at vi vil sikre flere voksenpersoner i barnehagen gjennom en ansvarlig bemanningsnorm og å øke andelen pedagoger. Mange kommuner har allerede prioritert økt bemanning i sine barnehager, og derfor er bemanningsnormen i gjennomsnitt oppfylt i kommunale barnehager. Sammen med KrF har regjeringen bevilget 100 millioner kroner ekstra til de mindre barnehagene som fortsatt trenger å ansette flere for å oppfylle normen i 2019, sier Tybring-Gjedde til Utdanning.

Mathilde Tybring-Gjedde sier at kommunene de siste årene har fått økte rammebevilgninger og at de har visst at pedagog- og bemanningsnormene skal være oppfylt i henholdsvis 2018 og 2019.

tsingene lions kroner

– Flere har pekt på at midler over rammebevilningene fort kan forsvinne til andre oppgaver i kommunene.
– Vi kan ikke øremerke alle midler til kommunene, men vi har poengtert at det kommer en bemanningsnorm og skjerpet pedagognorm, og at

kommunene må oppfylle disse. Jeg forstår at KS ønsker enda mer, men det er viktig å understreke at regjeringen og KrF har styrket kommuneøkonomien betraktelig de siste årene, sier Tybring-Gjedde.

>

Regjeringens budsjettforslag på vel 100 millioner kroner for å få nok ansatte i barnehagene er ikke nok, ifølge KS og Utdanningsforbundet.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Overskudd av barnehagelærere – men regjeringen vil utdanne flere

Det utdannes nå et overskudd av barnehagelærere i Norge. Regjeringen vil likevel gi ti millioner kroner til flere studieplasser.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I forslaget til statsbudsjett foreslår regjeringen å bevilge 10 millioner kroner til flere studieplasser på barnehagelærerutdanningene. Hvor mange flere barnehagelærere får man for det?

En forskningsrapport fra 2014 kan i alle fall gi et anslag. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) og Deloitte beregnet da hvor mye en student koster for utdanningsinstitusjonene. En lærerstudent kostet 100.000–170.000 kroner i året.

– Det er grunn til å tro at en plass på barnehagelærerutdanningen også vil ligge i dette sjiktet, sier Per Olaf Aamodt, som er forsker i NIFU.

I så fall betyr det at 10 millioner kroner gir 60–100 nye studieplasser. Det rimer ganske godt med det regjeringen selv skriver i statsbudsjettet. Fem millioner kroner skal gå til et nytt kull med 70 studieplasser i arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning. Ytterligere fem millioner kroner skal gå til et nytt kull med 35 studieplasser i tilleggstudanning i barnehagepedagogikk. I tillegg videreføres noen studieplasser opprettet i 2018.

– Det vil ikke være en voldsom økning, men samtidig er det heller ikke ubetydelig, sier Aamodt.

I de siste opptakstallene for 2018 var det 2546 planlagte studieplasser på barnehagelærerutdanningen. Barnehagelærerutdanningen hadde i år stor økning i søkertallene.

– Det blir nok ikke vanskelig å fylle de nye plassene, sier Aamodt.

– Sikrer kompetanse

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) sier i en pressemelding at satsingen kommer på bakgrunn av at regjeringen har skjerpet kravene til bemanning i barnehagene.

– Med nye studieplasser og økt tilgang på barne-

hagelærere sikrer vi at barnehagene får den kompetansen og arbeidskraften de trenger, sier Sanner.

Slutter ikke lenger

Ifølge de siste beregningene av fremtidens behov for barnehagelærere styrer imidlertid landet mot et overskudd av barnehagelærere.

– Et mangeårig underskudd på barnehagelærere er på få år forvandlet til et overskudd, og det er først og fremst fordi barnehagelærerne i langt mindre grad enn før forlater barnehagen, sa forsker Lars Gulbrandsen fra velferdsforskningsinstituttet NOVA ved Oslo Met – Storbyuniversitetet nylig i et intervju med Første Steg.

Han står bak artikkelen Barnehagelærere – fra mangel til overskudd.

Andre grunner er at barnehagelærernes faglige kompetanse er mer anerkjent enn før. De får høyere lønn, og de rekrutteres fra flere sosiale lag enn før.

Gulbrandsen blir overrasket da Utdanning ringet han og forteller om satsingen i statsbudsjettet på flere studieplasser.

– Det er overraskende at det kommer en økning, men ti millioner kroner gir jo ikke så mange plasser, sier han.

Han påpeker at det er viktig at det beregnede overskuddet av barnehagelærere ikke fører til nedskjæringer i antall studieplasser.

– Man må ikke trappe ned, selv om det akkurat nå er rimelig god dekning. For barnehagelærere trengs også andre steder. Med denne økningen ser det i alle fall ut til at det argumentet har nådd fram, sier Gulbrandsen.

Ti millioner kroner
kan gi rundt hundre nye
studieplasser ved barne-
hagelærerutdannelsene.

ILLUSTRASJONSFOTO ERIK M. SUNDT

Sanner håper å få flere lærere tilbake til klasserommene

– Nå når lærernormen er på plass, kan det tenkes at flere av dem som har forlatt yrket, kanskje kommer tilbake til skolen, sier kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H).

ARKIVFOTO MARIANNE RUIJD

Bedre vilkår og at det skjer mye spennende i skolen, vil få flere lærere som står utenfor yrket til å søke seg tilbake dit, tror kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H).

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

I forbindelse med regjeringens forslag til statsbudsjett for neste år sier Sanner til Utdanning at det skal bli flere lærere i skolen.

– Hvor skal disse lærerne komme fra?

– Nå når lærernormen er på plass, kan det tenkes at flere av dem som har forlatt yrket, kanskje kommer tilbake til skolen fordi det skjer mye spennende, og det er bedre vilkår, sier han.

– Kommunene har et godt grunnlag

Han sier at regjeringen sørger for at lærernormen blir fullfinansiert.

– Dels ved at det kommer 1,5 milliarder kroner fra Kunnskapsdepartementet og ytterligere 200 millioner kroner over kommunalbudsjettet. Det vil si at de som har investert i flere lærere, får beholde fortsatt satsing, og så settes det av penger til dem som har behov for flere lærere, sier Sanner.

Han ber nå kommunene om å følge opp.

– De må ansette flere lærere. Loven er vedtatt og forskriften er på plass, sier Sanner.

– Fra Bergen hører vi at skolene oppfyller normen, men at de har tatt penger fra eget budsjett.

– Vi må se på tallene Bergen eventuelt har. Men det ligger til grunn for normen at kommunene skulle ansette flere lærere med de midlene som ble bevilget til tidlig innsats i 2015. Kommunene har nå et godt grunnlag for å oppfylle kravene, svarer Sanner.

Elevorganisasjonens leder, Agathe Waage, mener det er mer som må til for å få flere lærere tilbake til skolen.

– Det er jo mye mer komplisert enn å bare gi midler til kommunene. Man må også sørge for å gjøre det mer attraktivt å bli lærer og styrke lærerutdanningene, sier Waage til Utdanning.

Forskere om lærernes etikkråd: «Lite synlig»

Lærerprofesjonens etiske råd er lite synlig og har ikke har bidratt nok i offentligheten, ifølge forskere. – Det er nok en treffende og riktig beskrivelse, sier rådets leder.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Drøye to år etter at Lærerprofesjonens etiske råd ble opprettet, er en evaluering av rådet klar. Evalueringen startet opp i desember 2017 og var ferdig i juni. Forskere ved Oslo Met – Storbyuniversitetet mener blant annet, i likhet med rådsmedlemmene selv, at det etiske rådet verken har vært synlig nok i lærerprofesjonen, bidratt nok i offentligheten eller kommet langt nok i arbeidet.

– En viktig grunn til dette, som kommer fram i intervjuene, er at rådet har brukt en god del tid på å definere rollen sin. Det var nye folk som møttes for første gang, og de brukte rett og slett en del tid på å forstå rollen sin, sier Oddgeir Osland til Utdanning.

Han er leder for Senter for profesjonsstudier ved Oslo Met og en av forfatterne bak evalueringen.

– Frivillig arbeid

Hilde Afdal er leder for Lærerprofesjonens etiske råd. Hun er enig i konklusjonen i rapporten.

– Den er treffende og riktig. Det har tatt lang tid å finne rollen og kommunikasjonsformen til rådet. Det er utfordrende å utvikle et nytt råd. Vi har ikke hatt tidligere erfaringer å trekke veksler på, sier Afdal.

Hun er til daglig er førsteamanuensis ved lærerutdanningen ved Høgskolen i Østfold.

Afdal sier det også er viktig å påpeke at medlemmene i rådet har påtatt seg dette arbeidet i tillegg til sitt vanlige yrkesliv.

– Det er ikke sikkert at folk der ute vet at arbeidet i rådet er på frivillig basis, sier hun.

Forskerne bak evalueringen anbefaler rådet å opprette en referansegruppe.

● Lærerprofesjonens etiske råd

Opprettet i 2016. Skal støtte opp om etisk for-svarlig praksis i utdanningssektoren til beste for barn, unge og voksne.

Rådet skal fremme verdiene i Lærerprofesjonens etiske plattform og har en fri og uavhengig stilling.

Utdanningsforbundet har ansvaret for opprettelsen og driften av rådet i oppstartsfasen.

Kilde: Rådets nettsted; laereretikk.no

– Pressens Faglige Utvalg har representanter for allmennheten. Kunne det være aktuelt å ha dette i referansegruppen, for eksempel elever og foreldre?

– Utdanningsforbundet har utformet mandatet til rådet. Kanskje burde forbundet se på mandatet igjen nå etter evalueringen. Rådet har påpekt mangelen på flerkulturelle stemmer i rådet. I tillegg ser vi at vi i en del saker trenger barneperspektivet. Dette kan være stemmer som med fordel kan komme inn gjennom en referansegruppe, sier Afdal.

– Mangel på kritiske stemmer

Tormod Korpås er sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet. Han mener evalueringsrapporten fra Oslo Met om Lærerprofesjonens etiske råd svek-

kes av mangelen på kritiske stemmer i rapporten.

– Jeg vet at evalueringen av rådet ikke er ferdig ennå, og jeg er overrasket over at det i rapporten knapt er funnet plass til noen kritiske stemmer til rådets eksistens, sier Korpås, og legger til:

– Min kritikk går altså ikke på rådets arbeid. Men jeg mener at profesjonsetikken hører profe-

– Som profesjonsutøvere kan man av og til trenge hjelp til å løfte blikket fra den daglige praksisen i skolen eller barnehagen for å tenke prinsipielt om etiske spørsmål, sier Hilde Afdal, leder for Lærerprofesjonens etiske råd.

FOTO BÅRD HALVORSEN/
HØGSKOLEN I ØSTFOLD

Eksempler fra saker rådet har behandlet tidligere:

- Bruk av roboter og smartklokke i pedagogisk sammenheng
- Stråling fra trådløs teknologi
- Læreres rolle i tildeling av statsborgerskap
- Behandling av mindreårige asylsøkere
- Konflikt mellom lærere
- Religion i lærerplanen
- Ny overordnet del
- Yrkesfag og tidlig spesialisering
- Kompetansereformen og «avskilting» av lærere
- Taushetsplikt knyttet til særskilt sak
- Digitalisering, personvern og karaktersetting
- Ytringsfrihet
- Prøveundervisning og prøve-samvær knyttet til ansettelses

Kilde: Rådets nettsted; laereretikk.no

Konflikt mellom lærere er blant sakene Lærerprofesjonens etiske råd har arbeidet med. Fra forskere som har evaluert rådet, får det imidlertid kritikk for ikke å ha kommet langt nok i arbeidet.

ARKIVFOTO INGER STENVOLL

sjonen til, og at etikken bør utvikles av og i lærerkollegiet, gjerne ved den enkelte skole. Dermed mener jeg at et slikt råd er overflødig, sier Korpås.

Han tilhørte et stort mindretall på Utdanningsforbundets landsmøte i 2015 som var skeptiske til et slikt råd.

– Mange lærere rapporterer om svært hektiske arbeidsdager. Er det fare for at det ikke settes av nok tid til å diskutere etiske problemstillinger?

– Da er i så fall profesjonen i krise. Dette må kunne organiseres ved den enkelte skole slik at etiske spørsmål blir diskutert. Her har ikke minst skoleledelsen en rolle, sier han.

– Enkelte problemstillinger krever også en del innsikt. Ta spørsmål knyttet til elever som identifiserer seg som transpersoner. Kan dette være saker som faller utenfor

lærerkollegiets kompetanse og som bør løstes til et nasjonalt nivå?

– Det ser jeg ikke bort fra. Heller ikke rådet har ekspertkompetanse på alle problemstillinger som måtte dukke opp, og det må vel støtte seg til ekspertmiljøer i vanskelige saker, sier han.

Rådslederen er grunnleggende uenig

Rådsleder Hilde Afdal er grunnleggende uenig i Tormod Korpås' syn om at profesjonsetikk burde jobbes med i lærerkollegiet ved den enkelte skole.

– Lærerprofesjonens etiske råd skal ikke dømme i enkeltsaker. Det er viktig å understreke. Men lærere og ledere i barnehage og skole er mennesker som alle andre og kan også trå feil. I tillegg er de ikke privatpersoner. De har en offentlig rolle

og et offentlig mandat. Som profesjonsutøvere kan man av og til trenge hjelp til å løfte blikket fra den daglige praksisen i skolen eller barnehagen for å tenke prinsipielt om etiske spørsmål, sier Afdal.

I rapporten kommer forskerne med flere anbefalinger, som den nevnte anbefalingen om å lage en referansegruppe.

Men hva tenker forsker Oddgeir Osland er det viktigste for rådet å jobbe med fremover?

– Det viktigste fremover er at når rådet har uttalt seg, er lærere og andre i profesjonen mer opplyste om saksforholdet det dreier seg om, enn om de ikke hadde lest det. Rådet kan vise hvordan slike etiske spørsmål kan drøftes, noe som er opplysende for profesjonen og for oss andre, sier Osland.

Fillerister Høyre- skolen i ny bok

«**Når min sak** endte opp som en debatt om ytringsfrihet, er det viktig å forstå hva lærere vil bruke ytringsfriheten til. Lærere vil ytre seg når de ser at skolen ikke er til det beste for barna,» skriver Simon Malkenes i sin nye bok.

Lektoren som i 2018 mottok tre priser for sine ytringer, gir ut ny bok. Simon Malkenes vil fortsatt begrave Høyre-skolen.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Vi møtes på Universitetet i Oslo. Malkenes har nettopp forelest om «Malkenes-saken som politisk retorikk» for studenter på lektorutdanningen. 22. oktober utgis Malkenes' bok «Det store skoleeksperimentet – Makt, barn og forretningshemmeligheter i 'verdens beste skole'».

Ukjente hilser

– Dette har vært et spesielt år, sier Malkenes.

5. mars 2017 beskrev han en urolig time i en klasse ved skolen der han jobbet, Ulsrud videregående skole, i radioprogrammet Dagsnytt 18. Han uttalte seg også kritisk til hvordan han mente fritt skolevalg i videregående skole i Oslo førte til at elever med faglige og sosiale utfordringer ble overrepresentert ved noen få skoler.

Rektor innledet forundersøkelser til en eventuell personalsak, elevene skrev avisinnlegg om at de følte seg krenket, og mediene forsøkte å komme til bunns i en sak der verken Malkenes, skoleledelsen eller elevene uttalte seg. En morgen måtte Malkenes fortelle elevene at han ikke husket hva han skulle si. Dagen etter ble han sykemeldt.

En mandag i 2018 hadde 69 medier publisert artikler om «Malkenes-saken».

– Folk jeg ikke kjenner, hilser fortsatt på meg på gata og spør hvordan det går, sier han.

Nå er han tilbake i full jobb som lærer på ungdomstrinnet i Bremanger i Sogn og Fjordane. Familien bor dette skoleåret på Vestlandet. Det ble bestemt lenge før «Malkenes-saken» tok av i mediene.

Til angrep på Høyre-skolen

I sin nye bok tar Malkenes for seg den politiske >

– Etter Dagsnytt 18 i mars flyttes fokus fra systemkritikk over på meg. Rektor sender en epost med «Personalsak» i emnefeltet. Der står det: «Var det meningen å henge ut elever? Har du forståelse for at elever kan føle seg krenket?», forteller Malkenes på en retorikkforelesning for lektorstudenter.

retorikken bak det han kaller Høyre-skolen. Han forsøker å slå hull på myten om at Oslo-skolen er en mønsterskole. Han beskriver en skole preget av målstyring, resultatrapportering, testbasert ansvarliggjøring, konsernstyring, rektorkontrakter, prestasjonsledelse, resultatlønn og øving til prøver.

Malkenes har bedt om innsyn i dokumenter, fått avslag, anket, fått nytt avslag og anket på nytt. Han har lest forskningsrapporter, faglitteratur, medieartikler og politiske dokumenter.

Om Høyre-byrådets bystyremelding for 2013 skriver Malkenes: «Den gir skinn av å være kunnskapsbasert, men forskningsfunn klippes og limes sammen ved å ta med de setningene som støtter politikken og utelate de som ikke passer.»

– Klipper, limer og utelater du også?

– Jeg skriver ikke et politisk styringsdokument, jeg kritiserer et skolesystem. Jeg har forsøkt å være så etterrettelig som mulig. Boken har 45 sider kildehenvisninger og mange muntlige kilder, sier han.

Forslår en ytringsfrihetskommisjon for skolesektoren

Det siste året har Malkenes mottatt både Fritt Ords honnør, Stockmanns hammer og Skjervheim-prisen for sine ytringer. I årets 1. mai-tog ble forfatteren møtt av folk med plakater der det sto «Jeg er Malkenes». Det synes han var utrolig.

– Både skoleledere, lærere og foreldre som har fortalt meg fra sin skolehverdag, tør ikke stå åpent fram. Det er demokratisk problem. Det burde vært nedsatt en kommisjon med mandat til å granske ytringskulturen i skolesektoren. Hva med Kierulf-kommisjonen? sier Malkenes.

Han sikter til jurist Anine Kierulf, fagdirektør ved Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter og styremedlem i Fritt ord.

Historien om «verdens beste skole»

I 2014 ga Malkenes ut boka «Bak fasaden i Oslo-skolen». Han står også bak Facebook-gruppa «Livet bak fasaden i Oslo-skolen», der avisklipp og synspunkter deles og debatteres.

– Trenger vi nok en bok om Oslo-skolen?

– Selvsagt. Boka handler om alt jeg har fått vite siden forrige bok. Om forskningen, politikken og den

økonomiske tankegangen bak den resultatbaserte styringen og ledelsen av Oslo-skolen. 336 sider, sier Malkenes fornøyd.

– Siste kapittel handler om prosessen som ble iverksatt mot meg, sier han.

Boka tar til i 1999, året da Høyre-byrådets skolebudsjett het «På vei mot verdens beste skole». Året etter blir Astrid Søgne direktør for Utdanningsetaten i Oslo.

Med i Malkenes' fortelling er også professor Johan From, ansvarlig for masterprogrammet i skoleledelse ved BI, og forsker Hans Bonesrønning ved Senter for økonomisk forskning (SØF), en forskningsinstitusjon deleid av Norges teknisk naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Ledelsesprinsippet holdt stand helt til Raymond Johansen (Ap) tok over som byrådsleder i 2015. I juni 2017 vedtok byrådet at tillitsbasert styring og ledelse skal gjelde i hele Oslo kommune. Til Utdanning sa Johansen i oktober 2017: – Oslo-skolen har endt opp med for detaljerte mål og for mye rapportering. Det medfører at vi ikke utnytter kompetansen og kreativiteten til de ansatte.

En knallhard maktkamp utspiller seg nå mellom Utdanningsetatens ledelse og politisk ledelse i Oslo kommune. Maktkampen ble for alvor synlig da Inga Marte Thorkildsen tok over som byråd for kunnskap og oppvekst i desember 2017. Høsten 2018 har maktkampen eskalert.

Rektorutdanningen som endrer skolen

Malkenes ser på BI-professor Johan From som en sentral aktør i Høyres Oslo-skole.

– Du angriper Froms retorikk uten at han får forsvare seg?

– Maktten må tåle kritikk. Det er en viktig del av demokratiet. Jeg har gjennomgått Froms foredrag. Innholdet forsterker bildet som tegnes i kontraktene til rektorutdanningen.

Malkenes skriver at «From fremhever systemendring og måling. Han mener en må omdefinere virkelighetsoppfatningen til de som jobber i skolen. I Froms verden etablerer effektive eiere «ikke-for-handlbare mål» for elevenes læring og overvåker at disse blir oppfylt.»

– Mange rektorer har tatt skolelederutdanning ved uni-

«Du har satt ord på hvordan et opptaks- og finansieringssystem kan skape tilstander som ødelegger elevenes rett til et godt læringsmiljø.» sa Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, under ytringsfrihetsmarkeringen foran Stortinget 22. mai. Malkenes lytter til appellene med datteren Anna.

versitetene. Hvorfor vier du ikke dem plass?

– From og BI har spilt en viktig rolle i dette skoleeksperimentet. Derfor vier jeg dette plass, sier han.

Stor utskifting av ledere

I 2003 skrev Utdanning at det i Oslos grunnskoler var blitt innført et stykkprissystem der pengene fulgte eleven. Samme system ble vedtatt innført i videregående skole. Utdanningsetaten satset på en ny skolelederutdanning i samarbeid med BI. Kontrakter ble inngått med ledere på alle nivåer i etaten.

Etter 2000 ble det ansatt rundt 120 nye rektorer i Oslo-skolen. I 2009 skrev Utdanning at ved fem skoler skiftet Utdanningsetaten ut hele skoleledelsen, og satt inn en ny ledergruppe.

«Det er et omfattende grep, og ikke noe vi har ønske om å gjøre, men vi har heller ikke veket tilbake for å gjøre det der det har vært nødvendig. I utgangspunktet ønsker vi ikke at folk skal slutte, men vi prøver å få til en ordning som gjør at de går over i en annen jobb.» sa Kjell Richard Andersen, assisterende utdanningsdirektør i Utdanningsetaten i Oslo til Utdanning den gang.

– Utskiftingen må ses i lys av omformingen av rektorrollen, sier Malkenes.

Kristin Clemet ble utdanningsminister 2001. I november 2002 kom Utdannings- og forskningsdepartementets rapport «Skolen vet best». I den står det blant annet om hvordan lærernes arbeidstidsavtale begrenser rektors styringsrett.

Malkenes skriver at rapporten tar opp i seg en dyp skepsis til lærerorganisasjonene som går helt tilbake til 1980-tallet.

– De samme som formet norsk skole kom senere med rapporter om at den nye politikken er vellykket. Hans Bonesrønning er en av disse, sier Malkenes.

– Bokas siste kapittel handler om Malkenes-saken. Hva er dine sterkeste minner fra våren 2018?

– At alle kom til unnsetning. Skolefolk, foreldre og politikere skrev i avisene, gikk i tog og deltok i offentlig debatt på en fremragende måte.

Utdanning har bedt om kommentarer fra direktør for Utdanningsetaten, Astrid Søgne og BI-professor Johan From. Ingen av dem ønsker å uttale seg til Utdanning før de eventuelt har lest boken.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

I fullt trav med hjemmesnekra vogn

Ordtaket «En får ikke mer moro enn det en lager selv» var ikke minst gyldig i de første etterkrigs-årene. I en kort bildetekst til bildet som sto på trykk i Arbeiderbladet 29. april 1949 beskrives følgende: «En margarinkasse og fire gamle barnevognhjul blir en praktfull vogn. Else heter hesten. Hun har fine dombjeller og et par solide tømmer som kusken Finn håndterer med en traverkjørers behendighet. Denne flotte kjøredoningen har fristet Stein over evne, og han «hefter» trass i at han vet det er farlig trafikk».

FOTO ARBEIDERBEVEGELSENS ARKIV OG BIBLIOTEK **TEKST** HARALD F. WOLLEBÆK

● Vilkår

Mange kommuner bruker de samme formuleringene i erstatningsvilkårene, men med forskjellige summer.

Slik ser vilkårene ut i Bærum kommune i Akershus:

1) Elev vil ved skade normalt bli erstatningsansvarlig for mistet eller skadet nettbrett dersom skade/tap skyldes uaktsomhet.

Eksempler på dette er: miste i bakken, søle til med vann eller lignende. I disse tilfellene vil skolen kreve egenandel på inntil 1350,- for utbedring/erstatning.

2) Har skaden skjedd med forsett eller grov uaktsomhet, for eksempel bruk av nettbrett som «ping-pong racket», grave med i sand, kaste nettbrett til en annen, vil erstatningsansvaret vurderes i.h.h.t skadeerstatningslovens paragraf 1-1 (Barns ansvar)

3) I de tilfeller der barnet blir ansvarlig etter pkt. 2, vil kommunen vurdere foreldrenes erstatningsansvar etter Skadeerstatningslovens paragraf 1-2.2

(Uansett egen skyld svarer foreldre for skade voldt forsettlig eller uaktsomt av deres barn under 18 år som de bor sammen med og har omsorgen for, med inntil 5000 kroner for hver enkelt skadevolding).

Foreldre har erstatningsansvar for nettbrettene barn låner på skolen, men egenandel varierer fra kommune til kommune.

ILL.FOTO PATAT/ISTOCK

Nettbrett i skolen

Foreldre må ta regningen ved skader

Foreldrene kan måtte punge ut dersom barnet mister skolens nettbrett i bakken. Hvor mye, avhenger av hvilken kommune de bor i.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Mange barn får utlevert nettbrett til en verdi av flere tusen kroner når de begynner på skolen. Foreldrene risikerer å måtte betale over tusen kroner i erstatning hvis nettbrettet blir skadet. Alt avhenger av hvilken kommune du bor i.

I Larvik kommune er egenandelen for foreldrene ved skadet nettbrett på 500 kroner, mens i Sørumsdal kommune i Akershus er egenandelen for skadet nettbrett/pc satt til inntil 3000 kroner. Dette gjelder i tilfeller hvor eleven har opptrådt uaktsomt. Eksempler på uaktsomhet er å «miste i bakken» eller «søle til med vann».

Er det snakk om grov uaktsomhet, eller at barnet har ødelagt nettbrettet med vilje, kan foreldrene måtte betale opptil 5000 kroner. Det er grensen i norsk lov for foreldres erstatningsansvar for barnas skadeverk.

Ikke erstatningskrav for de minste barna

I storkommunen Bærum i Akershus får alle elevene nettbrett. Foreldrene kan bli avkrevd egenandel på inntil 1350 kroner, hvis barnet skader nettbrettet og det skyldes uaktsomhet.

Kommunalsjef for oppvekst i Bærum kommune, Siv Herikstad, opplyser at de minste barna ikke blir stilt ansvarlige for skader.

– Da skal det være særdeles spesielle forhold. Vi har en grundig juridisk betenkning for dette, skriver Herikstad i en e-post til Utdanning.

Hun skriver at ødelagte nettbrett «ikke på noen måte er en utfordring».

Da Utdanning ber om tall for antall ødelagte nettbrett per år, får vi opplyst at 492 av drøyt 18.600 nettbrett er sendt til leverandør, enten på grunn av skade eller garanti. Ved uaktsomhet sender hver skole normalt krav til foreldrene på i overkant av tusen kroner. Ved grov uaktsomhet kan skolene i Bærum kreve inntil 3000 kroner.

Hvis foreldrene ikke har råd til å betale, skal skolene ha midler som kan dekke kostnadene.

For dyrt med forsikring

I Larvik kommune har de det siste året hatt 170 skader på 5500 nettbrett, de fleste gjelder knust glass. I Bærum og Larvik blir altså rundt tre prosent av nettbrettene skadet i løpet av et år.

Av kommunene Utdanning har sjekket, har Larvik den laveste egenandelen for foreldrene i erstatningssaker; 500 kroner. Kommunen svarer i en e-post at de har valgt en lav sum nettopp fordi det skal være noe de fleste klarer å betale.

«Dersom noen ikke håndterer denne summen, blir det en sak mellom Larvik kommune (skolen) og hjemmet. Dette har løst seg i alle saker,» svarer Edtech advisor, Jørn Andersen, ved skolekontoret i Larvik kommune via e-post.

På spørsmål om nettbrettene er forsikret, svarer Andersen at det er de ikke ettersom prisen for slik forsikring er veldig høy.

– Ikke noe problem med nettbrett til de små

Jan Ivar Knutsen er rektor ved Elvebakken skole i Alta i Finnmark. Der får alle barneskoleelevene utdelt nettbrett. Til sammen er rundt tre hundre nettbrett utlånt til enhver tid.

– Dette er fjerde året vi også gir til de minste elevene. Det er ikke et problem at nettbrettene ofte blir ødelagt, sier Knutsen.

Foreldrene skriver under på en låneavtale som innebærer en egenandel på 800 kroner ved skade på nettbrettet.

– Det er ikke mye penger vi har måttet kreve inn

på fire år. Kanskje skjer det en gang i året. Hvis vi kommer i en situasjon hvor noen ikke har råd til egenandelen, så lager ikke vi noen stor sak ut av det. Da ordner vi det, sier Knutsen.

– Så selv blant de seks år gamle barna er det lite ødelagte nettbrett?

– Jeg tror nesten førsteklasingene har bedre orden på sakene enn sjette- og sjuendeklassingene, sier Knutsen.

– Bør vurdere nasjonale retningslinjer

Leder for Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), som representerer foreldrene i skolen, mener det er viktig å få på plass gode ordninger for foreldrenes erstatningsansvar.

FUG-leder Gunn Iren Müller skriver i en e-post at de foreløpig får få henvendelser om dette.

– Men jo mer vanlig bruken av denne typen utstyr blir over det ganske land, jo flere henvendelser kan jeg se for meg at vi kommer til å få. Særlig hvis praksis er ulik rundt omkring, skriver Müller.

Hun mener man bør vurdere nasjonale retningslinjer for foreldrenes erstatningsansvar for elektronisk utstyr. Lærebøkene på skolen er også til låns. Også for disse har foreldrene erstatningsansvar hvis de blir ødelagt.

– Det er riktig at foreldre i dag har erstatningsansvar for andre læremidler. Sånn sett er det ikke unaturlig at dette er en praksis som følges videre. FUG vil likevel minne om gratisprinsippet i grunnskolen og oppfordrer utdanningsmyndighetene til å se nærmere på om dette er ønsket praksis, skriver Müller.

Hun peker på at elektronisk utstyr er betraktelig dyrere enn lærebøker.

– I Norge er det nå økende økonomiske forskjeller, og erstatning av elektronisk utstyr kan påvirke familieøkonomien i større grad hos noen enn hos andre, skriver Müller, som imidlertid er glad for at flere skoler ser ut til å ha ordninger for familier med dårlig økonomi.

Klemmefremmeren

Han ga så mange klemmer at det ble lagt merke til. I nesten 20 år har han titulert seg som klemmefremmer. – Det er helt gratis og kan anbefales.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Silje Katrine Robinson

Han har raust invitert Utdanning til sitt hjem som han deler med samboer og tre barn. Idet vi ankommer huset rett utenfor Bergen, blir vi møtt av en lodden, litt skvetten skogkatt.

Marco slipper alle inn.

– Den er egentlig en villkatt som vi ikke kunne la gå ute da det begynte å bli kaldt. Da tok vi den inn og gikk til veterinær med den. Det den trengte av ormekur og kastrering, kostet oss den nette sum av 8000 kroner.

Ved første øyekast er dette en uvanlig høy og bredskuldret mann. At han har et mykt hjerte for tobeinte, har vi hørt mye om, men den firbeinte får også en kjærlig klapp av husherren.

Hjemmet vitner om at det har gått greit med gutten som ble født i en flyktningleir i Libanon. Foreldrene hans er palestinerne. Han husker ikke selv noe fra tiden der. Familien flyktet videre til Tyskland, og Marcos første minner er derfra.

– Jeg pleier ofte å fortelle om postmannen som utgjorde en så stor forskjell i livet mitt. Han så at vi spilte fotball i gata, han tok seg tid til å bli kjent med oss. Etter en tid ordnet han det sånn at vi fikk spille på et lag. I to år kjørte han meg og brødrene mine frem og tilbake til trening og kamp i sin egen hvite Passat. Det han gjorde, var så viktig for å få venner og et sosialt liv. Alle kan vi utgjøre en forskjell for noen, og det behøver ikke være så mye.

Når Utdanning spør ham hva han drømte om som liten, advarer han om at vi kommer til å le av han. Han drømte at han ble kåret til verdens

snilleste mann. Medaljen han fikk, dekket hele brystet hans.

– Følelsen jeg hadde da jeg våknet, var ubeskrivelig. Den drømmen har jeg båret med meg siden, forteller Marco.

I tillegg til drømmen om å være snill og foreldrenes oppdragelse, har Marco Elsafadi en del prinsipper. – Hvis mitt indre kompass viser at noe ikke er riktig, gjør jeg noe med det. For eksempel da Norge holdt tilbake bistand til Palestina i forbindelse med at Hamas ble valgt, tenkte jeg «dette er ikke riktig». Demokratiet Norge, som jeg er så stolt av å spille på landslaget for, støtter ikke et demokratisk valg fordi de ikke liker vinneren. Da takket jeg nei til å spille med flagget på brystet.

Årets Operasjon Dagsverk går til palestinske ungdommer. Fra flere hold er det oppfordret til boikott.

– Det er ikke første gangen at OD har vakt debatt. At unge hjelper unge, er vel flott uansett? Hvis jødiske barn trengte støtte, ville jeg ha støttet det også. For meg er alle like mye verdt, uansett religion eller hudfarge.

At all utdanning er like mye verdt, er også Marco opptatt av. I år er det Yrkesfagenes år, og han er hovedambassadør.

Sekretariatsleder Elisabeth Lange i Yrkesfagenes år sier valget av Marco var opplagt.

– Han har vært leid inn som motivator og inspirator for yrkeslandslaget helt siden 2012. Han kan snakke med alle, ung som gammel. I tillegg til å

● Marco Elsafadi (41)

Yrke:

Foredragsholder.
Tidligere basketballspiller.

Bakgrunn:

Født i Libanon, vokste opp i Berlin. Kom til Norge i 1987.

Har spilt for Kristiansand Pirates, Vålerenga Kings, Ulriken Eagles, Frøya Ambassadors og Harstad Vikings. Han spilte også på det norske landslaget.

Under Idrettsgallaen 2006 fikk han prisen som «Årets forbilde» for sitt engasjement på og utenfor banen, og i 2007 fikk han Åpenhetsprisen av Mental Helse.

>

På familiebildet er Marco baby og blir holdt av sin mor Hedik. Brødrene Francois og Badboni til venstre og storesøster Madeleine på den andre siden. **FOTO PRIVAT**

Marco mens han bodde i Tyskland. Lite ante han da hvor ferden skulle gå videre. **FOTO PRIVAT**

være en god person, er han meget klok og kunnskapsrik, sier hun til Utdanning.

Men Marco Elsafadi har ikke yrkesfagsutdanning.

– Jeg skulle ønske at jeg hadde det. Derfor mener jeg at jeg er en troverdig ambassadør. Aller helst ville jeg vært tømrer. Jeg ble rådet til ikke å kaste bort de gode karakterene mine på yrkesfag. Det synes jeg i dag var et dumt råd. Istedenfor gikk jeg idrettsfag og hadde altfor mye fysisk aktivitet, sier han.

– Med to timer gym daglig pluss lagtrening ble det altfor mye. Mye av gymmen kunne jeg også klart meg uten, som tango og swing. Jeg ville mye heller ha gått yrkesfag, sier mannen som gjorde idretten til karriere.

Et litt stivt ganglag viser at han fortsatt prøver å nå tidligere tiders høyder: – Jeg spilte veteran-NM i basket i helga og var med på to lag. Det merkes.

Han har i tillegg til flere triumfer på idrettsbanen vunnet Mesternes Mester på TV i 2014. Han har også deltatt i Robinsonekspedisjonen på TV. Nå i høst deltar han i Hvem kan slå Mesternes mestere på TV2.

– *Har «Skal vi danse» ringt og spurt om du vil være med?*

– Det kommer jeg ikke til å delta i. Det ville tatt altfor mye tid. «Farmen kjendis» har også ringt flere ganger, men jeg kan ikke være borte i så lang tid, sier trebarnsfaren.

Han er mye på farten, med foredrag om mobbing og om relasjoner for både barn og voksne, og andre oppdrag. Sammen med broren Francois Elsafadi

livnærer han seg blant annet ved å holde foredrag for alt fra næringsliv til skoler.

Nå i sommer var han med å arrangere «Guttas Campus» i Oslo for gutter som skal begynne i 10. klasse og trenger en ekstra dytt for å klare videre skolegang. Med utvalgte lærere og andre ressurspersoner tilbrakte de 24 timer i døgnet i to uker med guttene.

– Det var intenst, men veldig givende. Min oppgave var blant annet å gjøre dem til gode lagspillere; bakke hverandre opp. Hvem har ikke kjent på ubehaget ved å rekke opp hånden og stille det litt dumme spørsmålet. En skal kjenne seg så trygg at en kan spørre om det en lurte på. Ellers blir mye læring borte.

Marcos eldste datter er ni år. Han pleier å spørre henne om hvordan hun har hatt det i friminuttene, hvem hun har skapt glede og trivsel for, og om det var noen som ikke hadde noen å være sammen med.

– Å være faglig flink er bra, men det sosiale er viktigst. Jeg hadde mange venner på skolen og var ikke bevisst på at flere kanskje ikke hadde noen å være sammen med. Hvis noen for eksempel hadde sagt til meg at kan ikke du spørre hun jenta som ikke har noen å spise med om hun vil spise med dere, hadde jeg kunnet gjøre det.

Allerede da han spilte i Kristiansand som 18-åring, engasjerte han seg i unge og hvordan de hadde det. Han har vært trener og miljøarbeider. Etter hvert startet han sin egen organisasjon for sårbare unge i barnevernet, New Page. I løpet av fire–fem år hadde organisasjonen rundt 60 ansatte i Bergen, Stavanger og Oslo. Den ble lagt ned i 2011

etter at kommunen utlyste en anbudskonkurranse med strenge og formelle krav som ekskluderte mange av organisasjonens ungdomsarbeidere. New Page var en ideell stiftelse der 44 prosent av de ansatte hadde minoritetsbakgrunn.

Selv om Marco Elsafadi stort sett hadde venner i barndom og oppvekst, er det to episoder han pleier å dra frem. Den ene er da tre søsken og han dro alene fra Berlin til Kragerø. Der hadde faren, som hadde reist i forveien, slått seg ned. Storesøster på 16 år hadde ansvaret for de tre mindre brødrene på reisen. De hadde fått id-papirer. Det manglede moren deres, så de måtte dra alene. Faren til Marco hadde funnet ut at Tyskland hadde begynt å sende libanesere tilbake og tok ikke sjansen på å bli i Tyskland.

– Da vi kom fram, var jeg ganske frustrert. Jeg hadde reist fra venner og familie i Tyskland og ankom et land der jeg ikke kunne språket. Ikke hadde jeg sett faren min på åtte måneder og forsto ikke hvorfor vi måtte flytte. Det fikk vi først vite mange år senere.

Marco var ti år og lei seg, men da ringte det på døren. To jenter hadde sett at det bodde barn i leiligheten og ville ha dem med ut for å hoppe tau.

– Vi lekte og ble med dem hjem. Der fikk vi formidlet at vi likte å spille fotball. Jentene fortalte det til faren sin, og smakk-smakk ordnet han det sånn at vi fikk begynne på et fotballag. Da vi begynte på skolen noen uker senere, kjente vi mange av klassekameratene, for dem spilte vi fotball med.

Talentet hans gjorde at han som 18-åring fikk

Toppidrettsutøveren prøver å holde motet oppe selv om han havnet i rullestol etter sykdom. Stålvilje og trening fikk ham opp på beina igjen. **FOTO** PRIVAT

I fjæresteinene nedenfor huset sitt er Marco ofte med barna og leker. **FOTO** SILJE KATRINE ROBINSON

tilbud om å spille basketball for Kristiansand i eliteserien, og flyttet dit.

– Den første helgen på hybelen i Kristiansand ble den lengste jeg kan huske. Ikke fantes det mobiler eller internett. Ingen familie eller venner i nærheten.

På ny skole på mandagen begynte han å planlegge returen til Kragerø.

– Da det ringte ut, skulle jeg gå ut. I korridoren kom jeg på at jeg ikke kjente noen og gikk tilbake til klasserommet. Det var enklere å sitte der alene, enn at alle så at jeg ikke hadde noen å være sammen med.

Midt i det andre friminuttet kommer en observant elev tilbake til klasserommet for å hente Marco og sier: «Hei du, bli med ut og hils på noen kompiser».

– Hadde ikke han reddet meg, ville jeg tatt toget til Kragerø og aldri dukket opp til den første treningen med mitt nye lag.

Følelsen av å være utenfor er noe Marco vil at alle skal jobbe mot, om det er å sende en melding til en kollega som er syk eller gi noen en klem. Selv har Marco måttet kjempe ekstra hardt for å stå på de beina han står på.

Han hadde vunnet NM-gull med Ulriken i april i 2009, to måneder før ble han pappa for første gang, kan vi lese i Bergensmagasinet. I juli følte han seg dårlig, trapper ble tunge å gå, og det prikket i føtter, fingre, tunga og halve ansiktet. Han ble lam fra føttene til brystet og innlagt på Haukeland sykehus. Der ble nervesykdommen Guillain-Barré konstatert.

«To bergensere blir slått ut av denne sykdommen hvert år», sa legen. «Ja, men jeg er jo ikke bergenser», sa Marco Elsafadi. Begge lo.

– De fleste blir friske. Men etter tre-fire måneder fikk jeg beskjed om at jeg ikke ville kunne gå igjen. I beste fall kunne jeg gå med hjelpemidler. Jeg satte i gang, først med elektrisk stimulans på leggmuskulene og etter hvert beinhard trening. Sakte, men sikkert ble jeg bra igjen, sier idrettsmannen.

– Marco, er det noe du er redd for?

– Det vi mennesker frykter, er døden, fysiske og emosjonelle smerter. Jeg har tatt et oppgjør med mye av det jeg frykter. Min største frykt er å svikte barna mine, ved å forlate dem for tidlig, svarer han.

– Jeg og samboeren min har snakket om at hvis én av oss dør, skal den andre bringe kjærligheten for våre barn videre til dem. Jeg har laget en boks til hver av dem der jeg putter oppi historier og lager scrapbooks med minner. Det er på et vis arrogant å tro at barna mine ikke vil klare seg uten meg, men skulle det skje meg noe, håper jeg de vil minnes meg med masse kjærlighet.

«Alle kan vi utgjøre en forskjell for noen, og det behøver ikke være så mye.»

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Hva er den viktigste jobben voksne har på skolen?

Å hjelpe skolebarn i å lykkes sosialt i friminuttene. De voksne tar imidlertid fri når barna trenger dem som mest i friminuttene og storefri. Utfallet blir dessverre at mange elever ikke føler seg trygge på skolen, og én av fem elever gruer seg ofte til å gå på skolen.

Petit

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Om lektoral sjølironi?

Det er ofte sagt, og truleg med mykje rett, at få yrkesutøvarar tar seg sjøl så høgtidleg som lærarar av alle kategoriar. Det er sikkert ein marg av sanning i det, eller rettare var, får vi vone. Før var det ein viktig del av heile oppsedarverksemda at læraren skulle vere eit autoritært heilagmenne og disiplinere elevane sine ved å vere det faste, myndige, rettskafne og førebiletlege overhovudet, tronande på kateteret løft høgt over vondrygga pultar. Biletet er ikkje særleg sant i dag, kva så opprørslystne gymnasiastar enn seier.

Den Høgre skolen
nr. 16/1968

For 25 år siden
Bare én av tusen lærer-
studenter blir stoppet

Lærerrhøgskoler og universiteter tar for lett på skikkethetsvurderinga av lærerstudentene. I løpet av åra 1987-92 ble det utdannet ca. 11 000 lærere. Bare 10 studenter ble funnet uskikket for arbeid i skolen. En undersøkelse om skikkethetsvurderinga i lærerutdanninga viser med andre ord at bare én av tusen studenter ikke duger for læreryrket.

Norsk Skoleblad
nr. 31/1993

«Med ett fingerdytt kan den minste pode rase det pedagogen har brukt en lønnet time på å bygge opp.»

Når voksne leker

ILL.FOTO RTIOM/ISTOCK

Barna leker ofte voksne, og det er heller ikke så rart at de voksne er litt barnslige ... på fullt alvor.

Her må en voksen være seg sitt ansvar bevisst, ellers går både barna og vi på en smell. Det er nok av voksne som bare fjaser rundt i lønnet arbeid og tøyser, slenger rundt seg med løsslupenheter og tilfeldigheter i omgang med barna, samfunnets grunnkapital.

Mange setter seg bare rett ned i en flokk og bygger merksnodelige konstruksjoner av tre- og plastklosser skyhøyt over gulvplan, men det eneste de trigger da, er omkringsittende destroyere. Med ett fingerdytt kan den minste pode rase det pedagogen har brukt en lønnet time på å bygge opp. Kabang! Og så ler de etterpå! Barn ler helt naturlig på feil steder, og der ser vi hvilken kjempeoppgave vi har. Styrt humor – hvorfor står det ingenting om det i de store utredningene?

Som voksne er vi alvorets mestere, og det er vi som skal få bort den tilfeldige, formålsløse leken. Om våren myldrer barna ut og snuser, ser og hører verden på ny, uten å kunne sette noen ting i sammenheng. Krabber rundt i de rosalilla parkdres-

sene sine og plukker opp skitne pinner, steiner eller bruddstykker av ting de voksne har glemt å rydde vekk. Og så leker de dyr, har dyrefamilier og kaller hverandre mammabjørn, pappabjørn og bjørnebabyer. Det er jo ikke slik det er! Bjørner er særdeles gretne og utilnærmelige som vesen. Og småfroskene, småfroskene de hopper gla' av sted? Det gjør de jo ikke! De uemosjonelle reptilene er utrydningstruet, er de. Skal du først lære barna om rumpetroll og frosk, så bør du sy haler. For halene vokser de jo ifra. Sy gjerne puter under armene på dem også, om du føler det er rett. For de skal også vekk. Kvekk-kvekk!

Mye lek oppstår i dukke- eller kjøkkenkroken i knehøyde. Og der bør du gå inn med bevisst kjønnsbalanse. Ikke sikkert barna er opptatt av dette i det hele tatt, og det viser bare hvor viktig din innsats er for å markere at det ikke er noen forskjell.

Helt til slutt om disse evinnelige løpelekene. Vi har arbeidet i generasjoner for at barna ikke skal løpe inne. Vi har ropt «INNESTEMME!» til dem. Har de lært? Neida.

Ute er det «free run»? Helt feil, men få fart på dem! Her må skjema inn, og de barnehager som ikke har løpebane: Sett i gang! Tell runder, registrer løpesett, få det i system og vær i alt og ett det store forbildet! Husk, det er du som skal være Ingebrigt-sen, Bjørgen, Bjørndalen og Warholm. Barna skal bli vinnere, og det første er: Vinn over leken!

Ole Foss
skribent og humorist
FOTO PRIVAT

Strabaser med strikkepinner

Å få hekta tråden på strikkepinnen og trukket den igjennom til en ny maske, var fryktelig vanskelig.

TEKST Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Oda Frostad Vike (22)

Hvem:

4.-årsstudent ved 1.-7. grunnskolelærer-utdanningen Campus Sogndal Høgskulen på Vestlandet

Godt å tenke på:

Som kommende pedagog er det helt spesielt å se en elev mestre noe hen synes er utfordrende. I tillegg er det fantastisk å selv oppleve mestring som lærerstudent i praksis.

Da Oda Vike var ute i sin andre praksisperiode, skulle hun og tre andre studenter gjennomføre et strikkeprosjekt med noen tredjetrinnselever i kunst og håndverk. Praksislæreren ønsket å benytte sjansen til å undervise niåringene i kunsten å beherske pinner og garn, når hun hadde såpass mange til å lære det bort.

– Alle trengte konstant strikkehjelp

Oppgaven elevene fikk, var å strikke et ensfarget rektangel. Rundt midten skulle det vikles en piperenser, slik at rektangelet ble som to vinger, piperenser-endene to følehorn, og en hel sommerfugl tok form. Garnet var bomull.

– Det var ganske løst tvinna, slik at tråden lett delte seg. Ikke verdens enkleste å jobbe med, roper Oda.

Tre dobbelttimer var satt av til strikkinga.

– Elevene satt på gulvet, uten faste plasser. De var hyggelige og motiverte, men omtrent alle de 18 elevene trengte hjelp, hele tiden, forklarer hun.

– De fleste elevene syntes dette var krevende, selv om noen av dem hadde strikka litt allerede, med foreldre og besteforeldre.

– Jeg vet at du også er lei!

Særlig én elev strevde veldig med å få det til. Han var ikke tilstrekkelig finmotorisk anlagt. Han ga opp fort, også andre aktiviteter, han var ikke den tålmodige typen, forklarer Oda.

– Jeg satt mye og lenge med ham. Det var dette med å få hekta tråden på pinnen og trukket den igjennom til en ny maske. Det var fryktelig vanskelig!

– Nå er jeg så lei! sukket han, og fortsatte:

– Jeg vet at du også er lei!

Han balte med maskene, men ble mer og mer motløs:

– Dette er den verste timen i mitt liv!

Maste om neste gang

I neste dobbelttime med kunst og håndverk var Oda ute av klasserommet med en annen elev for å sjekke en leselekse.

Gutten satt på gulvet da hun kom inn igjen. Ivrig reiste han seg helt opp og sa: – Oda, se her! Jeg har fått det til!

Han ville så gjerne vise Oda at han hadde lært å strikke. Ikke bare det, han så ut til å like det, og det bedre og bedre.

– Resten av uka gikk han og maste om når vi skulle strikke neste gang. Og om ikke han heller kunne strikke, istedenfor å gjøre tilleggsaktiviteter, sier Oda.

Det fikk han lov til.

– Verdifull opplevelse

– Sånne hendelser fra praksis er så kjekt, så givende. De gjør at en holder fast ved yrket. Jeg blir jo litt skremt av statistikk over ferske lærere som slutter og av fortellingene om praksissjokk, sier Oda.

– Som student i praksis får man jo ikke følge elevene så lenge. I andre studieåret er det seks uker totalt, tre høst og tre vår. Derfor var det veldig spesielt og verdifullt å få oppleve så rask progresjon på så kort tid!

Har du opplevd eit gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss!

Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.

Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

De yngste mediebrukerne

Barns mediehverdag

Av Bjørge Marit Nyjordet (red.)
Cappelen Damm
Akademisk 2018
129 sider

Lek som utvikles gjennom nettet, gir barna like gode lekeopplevelser som de gode, gamle legoklossene.

Boken tar for seg barns medieverden, et tema som kan både imponere og skremme både foreldregenerasjonen og lærerstanden. Selv om mange lærere, både i barnehage og skole, har god kunnskap om nyere medier, er det å vokse opp med dette som en del av hverdagen forbeholdt de som er barn nå.

Medialisert hverdag

Begreper som «småbarns digitale univers» ville vært uforståelig for bare et kort decennium siden. Nå er det ikke lenger et valg, det er en integrert og varig del av barnas hverdag. Samtidig er det et område der voksne ikke har samme kontroll og innsyn som i papirbøker og lekekasser. Nyhetsmedier rapporterer om overgrep på nett, og om at voksne med dårlige hensikter kan skaffe seg adgang helt inn i hjemmesfæren til barna. Med slik skremsel hengende over oss er det lett å bli skeptisk til den teknologiske medie verdenen som barna er del av. Boken er et godt bidrag ved at den viser at den medialiserte hverdagen som barn vokser opp i, er mer enn bare skumle mennesker, den er både nyansert og nyttig. Det aller meste av digitaliseringen som skjer i samfunnet, bringer noe positivt med seg.

Digitale verdensborgere

Begrepet digitale verdensborgere setter medier inn i en større sammenheng. Spørsmålet er ikke lenger om man skal trekke inn mediene, men om hvordan dette skal gjøres på gode måter. Hvordan gir vi barna mulighet til å utvikle gode nettvaner? Boken gir eksempler på hvordan nettbasert samarbeid mellom

Det digitale universet er blitt en integrert og varig del av barnas hverdag.

ARKIVFOTO PAAL SVENDSEN

barnehager løser logistiske utfordringer, og den viser at noe av samarbeidet om prosjekt og undervisning kan være like produktivt som å samles i direkte møter. Gode og nyttige samarbeid mellom ulike barnehager gjennom digitale medier beskrives godt. Også hvordan lek kan utvikles gjennom nettet, og at dette gir barna like gode lekeopplevelser som de gode, gamle legoklossene.

Lekestimuli

Barn har alltid latt seg påvirke av omgivelsene, der opplevelser og erfaringer dras inn i lek. Her vises hvordan barna tar utgangspunkt i mediefigurer og bruker disse i rollespill. Men da er det også slutt på mediepåvirkningen. Den frie leken tar over, og barna bruker mediefigurene som utgangspunkt for egne kreative innspill i leken. Her betegnes barna som nyfortolkende produsenter. Et godt eksempel på hvordan det pedagogiske begrepsapparatet også utvikler seg og blir påvirket av mediehverdagen.

Språk

Språkopplæring blir behørig gjennomgått

på bakgrunn av erfaringer med et digitalt verktøy. Det legges vekt på at digitale verktøy er nettopp det, et verktøy som brukes innenfor disse rammene. Bruk av teknologi er en innfallsvinkel som er kommet for å bli, men det er på ingen måte hele svaret. Her settes det inn i en helhet gjennom å vise til hvor media hører til innenfor barnets språklige miljø, som består av faktorene fysiske omgivelser, sosial organisering og menneskene. Digitale verktøy brukes av mennesker, slik som andre verktøy.

Kortfattet og tilgjengelig

En kortfattet og overkommelig bok om et stort og viktig tema, skrevet på en språklig lett tilgjengelig måte. Boken er primært skrevet for barnehagelærerutdanningen, men kan godt leses av lærere i grunnskolen. Mange av eksemplene som brukes hører like mye, om ikke mer, hjemme i skolen. Her er norske nyheter for barn, «NRK Supernytt» og «Aftenposten Junior», tatt med og gjennomgått for å vise hvordan de er tilpasset den aldersgruppen seerne tilhører. Slik sett kan boken godt leses av foreldre også.

Nyutgave av matematikkverk for de yngste

Et eget kapittel om algebra i matematikkboka for de yngste elevene kan gjøre slutt på «algebrasjokket» som rammer mange når de begynner på ungdomsskolen.

«Tall og Tanke 1» er beregnet for småtrinnet. Den første utgaven kom i 2009. Nå foreligger utgave 2, der det er gjort en rekke endringer/oppdatering/tilføyelser, blant annet ut fra nyere forskning.

Selv om boka er beregnet for småtrinnet, er den også aktuell både for mellomtrinnet og ungdomstrinnet. På disse trinnene finnes mange elever som har mistet den matematiske bakkekontakten og som er i ferd med å gi opp faget. Lærere med denne typen elever vil kunne nyttiggjøre seg boka for å bringe denne elevgruppa tilbake på matematikkbanen.

Også foreldre/foresatte med barn i grunnskolen, som vil følge opp barna sine, vil ha uvurderlig nytte av boka.

I et eget kapittel legges det spesiell vekt legges på tallforståelse, med utgangspunkt i barns måter å uttrykke matematikk på. Det gis mange eksempler på barns tenkning og tilnærming – noe som vil være av stor nytteverdi både for lærere og foreldre/foresatte. I dette kapitlet får vi mange gode eksempler på opplegg og oppgaver innenfor de ulike temaene, som så blir utdypet i senere kapitler.

I denne nye utgaven er det gjort mange små, og noen store endringer. De senere årene har fagmiljøene lagt stadig større vekt på betydningen av å fremme algebraisk tenkning allerede fra tidlig barneskole. Forfatterne har tatt konsekvensen av det. Blant de store endringene er et helt nytt kapittel som omhandler nettopp algebra.

Algebra har vært et tema som stort sett har vært forbeholdt ungdomstrinnet og videregående skole. Dessverre opplever svært mange elever algebra som noe helt nytt når de starter i ungdomsskolen. Mange gir opp, overbevist om at «bokstavregning» er noe de aldri vil kunne beherske.

I det nye kapitlet om algebra understreker forfatterne at algebraisk tenkning og algebra må starte allerede tidlig på småtrinnet, helt ned i første klasse. Heldigvis har mange lærere gjort nettopp dette, kanskje uten å tenke over at det er forløperen til algebra. Å jobbe med bokser eller streker som ukjente, er faktisk algebraisk tenkning.

For eksempel:

Hva skal stå på streken?: $7 + 6 = _ + 2$.

I stedet for en strek kunne det stått x , og vi ville kalt det en algebraoppgave.

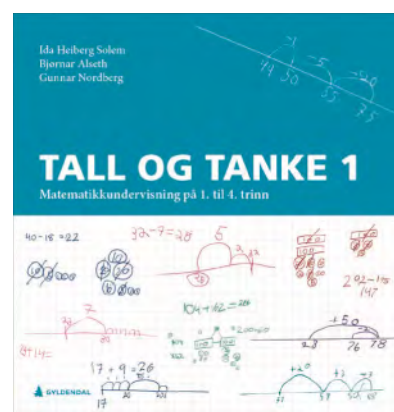
På side 342 gis det et meget interessant eksempel på hvordan en førsteklassing på egen hånd innførte «noen» som den ukjente i en oppgave. I kapitlet gis en omfattende presentasjon av algebra, både som generalisert aritmetikk, som uttrykk, likninger og funksjoner.

Det gis svært mange nyttige ideer til opplegg og oppgaver. Svært mye kunne vært nevnt, men av plasshensyn begrenser jeg meg til å nevne vektstangprinsippet ved løsning av likninger, utvikling av figurer som start på å forstå funksjonssammenhenger. Og bruk av mønstre, figurtall/tallfølger. Leseren vil i tillegg finne en lang rekke andre interessante og instruktive tilnærminger til algebra.

I tillegg til å ta inn algebra som tema har forfatterne gjort flere justeringer og endringer. Spesielt vil jeg trekke fram kapitlet om statistikk, der det er lagt til mange gode eksempler på aktiviteter, som å bruke modeller for å løse tekstoppgaver. Her defineres også typetall, median og gjennomsnitt på en lett tilgjengelig måte.

Tall og Tanke 1 har en klar og tydelig teoretisk forankring, og i denne nye utgaven vises det også til nyere forskning – helt fram til 2017. Så får det tilgis at forfatterne blander Hyundai og Mazda også i denne utgaven (side 243). Det bør rettes opp i neste opplag. For øvrig er det knapt trykkfeil å finne.

Dette er et verk som trygt kan anbefales, både til lærere, foresatte og til lærerstudenter.

Tall og Tanke 1

Av Ida Heiberg Solheim, Bjørnar Alseth og Gunnar Nordberg.
Gyldendal Akademisk 2018
383 sider.

Profesjonsnettverk:

Helhet i opplæringen fra barnehage og ut vid

Elisabeth Jahnsen
prosjektleder i Vestfold
fylkeskommune
FOTO LILLIAN KAUPANG

Hva skjer når lærere i barnehagen, grunnskolen og videregående opplæring inviteres sammen for å dele praksis, kunnskaper og erfaringer fra opplæring av barn og unge gjennom hele opplæringsløpet?

Lille Oda begynner i barnehagen som ettåring og går ut av videregående skole som nittenåring. Hvordan har barnehagen og skolen fulgt Oda gjennom opplæringsløpet? Har hun fått utnyttet sine styrker og sine muligheter? Oda skal møte mange fagpersoner, systemer og kulturer på sin vei fram til videre studier og arbeid. For at Oda skal lykkes best mulig i opplæringsløpet, må det være god kvalitet og samhandling i overgangene mellom nivåene og på det enkelte trinn.

Pilotprosjekt for utprøving av profesjonsnettverk

Tønsberg, Nøtterøy og Re kommune rekrutterte lærere til tre profesjonsnettverk. I hvert nettverk var det deltakere fra hele opplæringsløpet: To fra barnehagen, to fra småskolen (1.-4. trinn), to fra mellomtrinnet (5.-7. trinn), to fra ungdomstrinnet og fire fra videregående opplæring (to fra studiespesialiserende og to fra yrkesfaglige utdanningsprogram). Nøtterøy og Tønsberg rekrutterte til fagnettverk i matematikk, og Re rekrutterte til fagnettverk grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og muntlig gjennom hele opplæringsløpet. Skolene som bidro med lærere til nettverkssamlingene, fikk refundert reelle kostnader til vikar av midlene som er satt av til å realisere Regional plan for et helhetlig opplæringsløp (RPHO).

For å sikre god kvalitet på det faglige i samlingene har de tre nettverkene blitt fulgt opp av ressurspersoner med høy kompetanse; Line Hansen

Hjellup, pedagogisk veileder i lesing ved Kompetansesenteret Sør; Janne Fauskanger, postdoktor ved Universitetet i Stavanger; Mona Røsseland, forfatter, doktorgradsstipendiat ved Universitetet i Stavanger.

Ressurspersonene og deltakerne i profesjonsnettverket var hverandres «kritiske venner» for å sikre at den gode praksisen lærerne delte og refleksjonen rundt den ble speilet mot erfarings- og forskningsbasert kunnskap om hva som fremmer læring.

Fire samlinger i nettverkene

Det ble gjennomført fire samlinger i 2016, to på våren og to på høsten. Oppstartsamlingen gikk over to dager med overnatting. Hensikten var å etablere et trygt faglig og sosialt fellesskap i nettverksgruppene. Den første samlingen hadde følgende faglig fokus:

- Hva fremmer og hva hemmer læring i et nevropsykologisk perspektiv? Grunnleggende kunnskap om hvordan vi lærer. Professor Jens Egeland fra Universitetet i Oslo/Sykehuset i Vestfold

- Medlemmene i de tre profesjonsnettverkene ble samlet rundt temaet helhet i fag, progresjon og læringsutvikling

De tre neste samlingene var dagsamlinger. De ble ledet av faglige ressurspersoner som vekslet mellom å gi forelesning og være faglig veileder og diskusjonspartner i nettverksgruppene.

Nettverksgruppene drøftet faglige temaer og diskuterte progresjon og læringsutvikling i det helhetlige opplæringsløpet. De delte også eksempler på god praksis med hverandre og drøftet didaktiske og metodiske problemstillinger.

Bakgrunn

Sammen om Vestfolds framtid; Regional plan for et helhetlig opplæringsløp ble vedtatt i Fylkestinget 23. april 2015. Fylkeskommunen og kommunene i Vestfold hadde jobbet sammen siden 2013 for å lage en regional plan som skal bidra til mer helhet og sammenheng i opplæringsløpet. Barn og unge skal oppleve høy kvalitet i hele opplæringsløpet fra barnehage og fram til arbeidsliv eller høyere studier.

At sammenhengen har relevans, viser antall timer lille Oda har gjennom opplæringsløpet i for eksempel obligatorisk matematikk. Hvis hun tar yrkesfaglig utdanning, får hun 1285 obligatoriske undervisningstimer i matematikk fra 1. trinn i grunnskolen til og med avsluttet videregående trinn 2 i videregående opplæring. Grunnlaget for

opplæringen legges i barnehagen i fagområdet antall, rom og form. Av de 1285 timene i matematikk er cirka 880 gjennomført før hun begynner på ungdomsskolen, og bare 84 timer er obligatoriske i matematikk på yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Det forteller alt om betydningen av tidlig innsats og god introduksjon og progresjon i faget gjennom hele opplæringsløpet. Denne erkjennelsen var grunnlaget for å opprette profesjonsnettverk for hele opplæringsløpet som et bidrag til å arbeide sammen om et felles oppdrag.

Forutsetninger for gode profesjonsnettverk

Det å komme sammen er starten på at lærerne skal oppleve et profesjonelt fellesskapet, et felles ansvar og en felles avhengighet til hverandre for å kunne gi det enkelte barn og de unge et best mulig læringsutbytte gjennom hele opplæringsløpet.

Lærende nettverk er ingen ny idé. Mange lærere har erfaring fra fagnettverk både internt i barnehagen og på skolen og mellom virksomheter. Det unike i dette profesjonsnettverket har vært å samle lærere fra hele opplæringsløpet i ett fellesskap. Det stiller ekstra store krav til å tydeliggjøre intensjonen og forventningene til deltakerne.

Evaluerings av utprøvingen

Arbeidet i profesjonsnettverket og deltakernes erfaringer er dokumentert i filmen Profesjonsnettverk. I tillegg er det innhentet skriftlige tilbakemeldinger fra dem som deltok på siste samling.

Om å lykkes med profesjonsnettverk:

- 1) deltakerne må oppleve at det har betydning for arbeidet i hverdagen

- 2) deltakerne må få tilgang til oppdatert kunnskap om hva som fremmer læring

- 3) sikre at den gode praksisen lærerne delte og refleksjonen rundt den, blir speilet mot erfarings- og forskningsbasert kunnskap om hva som fremmer læring

- 4) etablere en kultur for samhandling i profesjonsnettverket; at deltakerne har respekt og forståelse for den enkelte profesjonsutøvers betydning for barnets og elevens læringsløp

- 5) ha tydelige mål og avklarte forventninger til deltakerne er viktig.

- 6) sørge for tilstrekkelig planlegging av innholdet på samlingene og en god struktur for progresjon og gjennomføring.

Det er en entydig positiv tilbakemelding fra deltakerne. De anbefaler kommunene å etablere profesjonsnettverk med deltakere fra hele opp-

eregående skole

Et tredje perspektiv:

Helhet i fag, progresjon og læringsutvikling

Grunnopplæring i matematikk

ILL. JON EDGAR KARLSEN

læringsløpet. Mange uttrykker at de har blitt mer bevisst sammenhengen i barn og elevers helhetlige opplæring og ser nå tydeligere sitt eget bidrag i helheten. De mener det er tankevekkende hvor likt arbeidet for lærerne er, uavhengig av skolelag og barnets alder. Deltakerne sier de har mye å lære av hverandre når det gjelder didaktikk og metodikk. En erfaring er at lærere i ungdomsskolen og videregående opplæring henter mange gode bidrag fra lærere i barnehaugen, småtrinnet og mellomtrinnet når det gjelder den faglig-metodiske tilnærmingen.

Deltakerne mener også det er andre temaer enn fag som er felles for profesjonsutøvere i barnehage og skole. Temaer som klasseledelse, dybdelæring, utvikling av sosiale ferdigheter er eksempler på dette.

Veien videre

Det blir viktig å spre kunnskapen og erfaringene med profesjonsnettverk. For å lykkes må budskapet i første rekke nå fram til barnehage- og skoleeiere og til ledere av virksomhetene.

Etablering og drift av profesjonsnettverk krever god planlegging. Noen kommuner i Vestfold har allerede etablert lærende nettverk. Det er de helhetlige nettverkene som best bidrar til bedre sammenheng og en mer helhetlig opplæring for barn og unge.

SKOGLEKENE

Kan din 5. klasse vinne? **2019**

Dekker læremål i flere fag

Oppgavene løses i egen nærskog

Gir nye ideer, kunnskap og inspirasjon

1. premie 5000 kr

De beste kommer til finale på Norsk Skogmuseum 5. juni 2019

Reise og opphold dekkes for finalistene

Påmeldingsfrist 1. desember 2018

Les mer på skoglekene.no

Skoleskogen.no

- nettressurs om skog for elever og lærere

Den inkluderende skolens skjulte ekskludering?

● **Birthe Alme**
masterstudent ved
Høgskolen i Innlandet
FOTO PRIVAT

Hvordan kan skolen få til en inkluderende opplæring dersom barna som ikke mestrer stillelesing og individuelle arbeidsformer, plasseres på et grupperom fordi de er «svake» eller «urolige»?

Jeg starter med et innblikk i hverdagen til en elev: Det er mandag, og skoleklokkene ringer. Ola, åtte år, løper bort til skolegården hvor han blir møtt av vennene sine. I helga har han lært masse om teknologi. Ola fikk nemlig være med pappa på jobben. Der fikk han være med på å designe en lekebil på datamaskinen før de 3D-printet den i plast. I ettertid av besøket synes Ola teknologi er kjempespennende, og han vil lære mer! Ola setter seg ned ved pulten sin i klasserommet. Læreren sier «god dag» til klassen, og Ola svarer før han overvrig rekker opp hånden for å fortelle om helgen. Han har så mye derfra han vil dele med de andre i klassen.

Læreren forklarer at alle må finne frem skrivebøkene, for nå skal de jobbe. Ola vet hva læreren skal si, og han gjentar det i munnen sin før læreren sier akkurat det Ola tror: «Så skal vi dele inn som vi pleier. Ola, Emil og Petter, dere tar med pennalet og går på grupperommet». Ola tar ned hånden og vandrer inn på grupperommet hvor en assistent sitter klar. Ola vet godt hvorfor han er på grupperom. Det har læreren fortalt ham. Han klarer ikke arbeide med det han skal i klasserommet. Der bare forstyrrer han de andre. Læreren har sagt at når han oppfører seg slik, klarer han heller ikke lenger å gjøre det samme som de andre i klassen. Derfor må Ola på grupperom. Ola tenker «nå er det bare 19 skoletimer igjen før det er helg».

Poenget mitt er at slike praksiser eksisterer til tross for at skolen fra utsiden på mange måter kan virke inkluderende. Barna blir sendt til skolen hvor de har en fast tilhørighet. De leker sammen i friminuttene, og skolen tar barna alvorlig. Barna har

krav på en trygg og inkluderende skolegang. Men hva med den resterende delen av inkludering? Hva med den delen hvor inkludering handler om å tilrettelegge for elevenes læringsforutsetninger slik at læring kan skje i et sosialt fellesskap der elevene kan lære av hverandre og utvikle nye og kreative sider? Den delen stiller jeg spørsmål til.

Fellesskapets betydning

I Stortingsmelding nr. 30 «Kultur for læring» poengteres fellesskapets betydning gjennom å utnytte og tilpasse seg mangfoldet på en god måte. I samme grad heter det i opplæringsloven paragraf 8-2 at: «Det må unngås at elever på en unødig måte mister støtten fra andre elever og inspirasjonen og drahjelpen som opplæring i sammenholdt gruppe kan gi». Jeg undrer meg da over hvorfor Ola på åtte år er nødt til å få sin del av undervisningen på et grupperom fordi han ikke klarer å sitte stille i klasserommet? Kan det være at tiden der normen for tradisjonelt skolearbeid er å sitte stille og arbeide individuelt med sine egne oppgaver, er forbi?

Eller som professor Peder Haug sier, at skoler med faste standarder for hva som skal til for å lykkes, bidrar til å skape større barrierer fordi ikke alle elevene passer inn (2016).

Forskning viser at dette er en utfordring fordi det oppleves som krevende å skulle tilpasse seg et mangfold. Når dette er en utfordring, er det enklere for lærerne å opprettholde homogeniteten i klassen ved å skille ut de utfordrende elevene. I tillegg kan det, for læreren, fra et rasjonelt grunnlag være enkelt å plassere urolige elever som Ola på et rom hvor de kan få forsterket hjelp. Det kan tenkes at dette er til hjelp samtidig som det blir lettere å håndtere resten av klassen. Når denne måten virker god blir det en trygg ramme for videre valg av undervisningsmetoder. Dessverre kan dette også skape barrierer og vansker. De kvalitetene Ola har, blir ikke møtt av skolen, han blir bare plassert inn i et system hvor det føles trygt å ha ham.

Offer for pedagogisk praksis

Elever som Ola står i fare for å bli marginalisert fordi lærerens norm om å utvikle kunnskap gjennom en pliktoppfyllende og stille arbeidsmetode står i sentrum. Barn som ikke mestrer denne arbeidsmåten, stemples som urolige og faglig svake elever. De blir plassert inn på et gruppe-

rom, slik at de ikke kan forstyrre, og slik at de får tilpasset opplæring. I Olas tilfelle blir han et offer for lærerens valg av pedagogisk praksis, og dette kanskje til og med skjult for, og utenfor bevissheten til læreren selv.

Det kan godt hende at Ola faktisk får en god tilpasset opplæring av å være på et grupperom, fordi dette kanskje gir ham mer gevinst enn å være tilskuer i klasserommet, hvor han ikke mestrer noe. Likevel kunne han kanskje også fått en enda bedre tilpasset opplæring ved å få bruke egne interesser og erfaringer som læring i klasserommet med de andre og ved bruk av ulike arbeidsmetoder som ikke bare handler om å sitte stille.

Nye veier skaper flere måter å bli god på

Jeg tror på at god kompetanse i refleksjon over egen praksis er viktig og at dette er noe vi lærere kan bli mye flinkere til. Det er ofte trygt å stole på det man har gjort hundre ganger før, men ny forskning kommer til, og samfunnet vi lever i er stadig i utvikling. Da må også den pedagogiske praksisen følge samme utvikling. Hvordan kan et fremtidig samfunn med behov for kreativitet, løsningsorienterte, kritisk reflekterende og samarbeidskompetente arbeidstakere fungere dersom grunnskolen standard er å arbeide individuelt med terping av algoritmer i skriveboka til enhver tid? For ikke å snakke om fremtiden til Ola, som allerede i en alder av åtte år tenker at «nå er det bare 19 skoletimer igjen til det er helg». Da er det kanskje ikke så rart at om lag 30 prosent elever ikke fullfører den videregående skolen på normert tid heller.

Grunnlaget for en tilpasset opplæring som favoriserer mangfoldet må legges i de tidlige årene hvor barnas skapertrang og nysgjerrighet kan oppstå og blomstre, ikke svekke denne ved å mate på med individuelle arbeidsformer og innføringsbøker som bare når ut til en bestemt elevgruppe. Da snakker vi vel kanskje ikke om noen inkludering allikevel?

Referanser:

Formålsparagrafen, LOV-1998-07-17-61. (2017).

Kunnskapsdepartementet. (2003): Kultur for læring. (Meld. St. 30, 2003-2004).

Haug, P. (2016): Ein likeverdig skule i framtida? Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk, (2), 64-77.

«De kvalitetene Ola har, blir ikke møtt av skolen.»

Enorme variasjoner for elevdemokratiet i Norge

«På skolen vår hører rektor hva vi i elevrådet mener i viktige saker. Det føles nesten som å være en del av ledelsen på skolen.»

Uttalelsen kommer fra et styremedlem i elevrådet ved en skole i Oslo. Ved denne skolen er man opptatt av at elevene skal få påvirke og si sin mening. Dessverre er det altfor mange elevråd som ikke blir møtt på denne måten.

Mobbeombudene, elev- og lærlingombudene og Elevorganisasjonen har erfaringer med at elever i Norge ofte opplever at rettighetene deres blir brutt. Altfor ofte nedprioriteres elevrådsarbeidet. Elever opplever at ledelse og lærere ikke lytter eller tar dem med på råd.

Store variasjoner i skoleledelsens støtte til elevrådsarbeid

Det blir gjentatte ganger trukket frem i ulike undersøkelser at norske elever har demokrati-forståelse i verdensklasse, samtidig som elevundersøkelser viser at elevmedvirkningen har et forbedringspotensial. Elever forteller om lærere som har god kunnskap om og forståelse for det politiske systemet, men det legges sjelden opp til at elever får muligheten til å erfare hvordan demokratiet fungerer i praksis.

Elevmedvirkningen i den norske skolen er rett og slett for tilfeldig og planløs.

Ombudene møter elever som forteller om godt elevrådsarbeid med skoler som systematisk legger opp til drøftinger av tema fra elevundersøkelsen, drøfting av konkrete utviklingsområder som for eksempel skolens vurderingspraksis, og at elevrådene disponerer egne midler til å skape bedre trivsel på skolene.

Ombudene møter også tillits elever som aldri har fått noen opplæring i sin rolle som klassens talperson, og det er tilfeldigheter som avgjør om elevrådsmøter avholdes eller ikke.

Alle skoler er pålagt å ha elevråd, men ombudene er kjent med at mange skoler nedprioriterer elevrådsarbeid. Det settes ikke av tid eller ressurser. Elever forteller at elevrådsarbeidet avhenger av den enkelte lærer eller den enkelte skoleleders interesse og engasjement for aktiv elevmedvirkning. Skolen man går på, kan altså avgjøre hvor

mye elevene får påvirket sin skolehverdag. Det er ikke greit.

Med få føringer på elevrådsarbeid blir variasjonene enorme, og dersom ikke skolens ledelse jobber for å lytte til elevene, kan viktige elevrettigheter bli brutt.

Velfungerende elevråd gir bedre demokratiforståelse i Norge

Skolen er arenaen der alle møtes. Aktive og trygge elevråd er en særdeles viktig arena for å jobbe med inkludering og mobbeforebyggende tiltak. Ungdom som føler seg utenfor, er mer utsatt for å oppsøke ekstreme miljøer. Gode skolemiljø bidrar til bedre oppvekstmiljø også utenfor skolene.

Hver elevstemme er viktig. Hver elev betyr noe i klassen. Det er verdifullt når elevene lærer at hvis de står sammen, kan de oppleve å få gjennomslag i viktige saker.

I elevrådet lærer elevene teknikker for å fremme sitt syn, og å respektere andres. De lærer om flertall, avstemninger og det å representere en gruppe. Dette er demokratiopplæring gjennom egne erfaringer. Når elevene engasjerer seg og ser at det nytter, vil det være en spire til ytterligere engasjement og medvirkning.

Elevrådene som en reell demokratisk arena må forsterkes ytterligere. Det må gis like muligheter til at elevrådene i Norge gis gode vilkår for å øve seg i medbestemmelse, drøftinger og refleksjoner gjennom aktiv og systematisk demokratiopplæring. Demokratiet må aldri tas som en selvfølge, heller ikke i Norge.

«Gjennom den nye nettsiden får elevrådene nå et verktøy med gode tips og maler som er lett tilgjengelige.»

● Elev- og lærlingombud i:

Buskerud, Hordaland, Hedmark, Vest-Agder, Telemark, Akershus, Vestfold, Nordland, Trøndelag, Sogn og Fjordane, Østfold, Oslo

● Mobbeombud i:

Sogn og Fjordane, Nordland, Troms, Vest-Agder, Rogaland, Akershus og Hordaland

Kunnskap om elevrådsarbeidet må styrkes

For å kunne påvirke sin egen opplæring behøver elevene å vite hvordan dette gjøres.

Elever etterspør opplæring i elevrådsarbeid. Som en hjelp har elev- og lærlingombudene i samarbeid med mobbeombudene og Elevorganisasjonen utviklet nettsiden elevråd.no.

Nettsiden inneholder praktiske tips til elevrådene, for eksempel hvordan man kan gjennomføre et valg eller hvordan man kan engasjere medelevene i en viktig sak.

Ombudene har erfaringer med at elevråd kan bidra til at det umulige blir mulig. Elevrådet på en liten skole ønsket lenge en kantine hvor de kunne kjøpe kald drikke og spise matpakken. Skolen har ikke tilgjengelige lokaler, var beskjeden elevene fikk. Elevrådet tok opp saken flere ganger. Året etter var kjelleren bygget om, og kantina sto nyoppusset med brusautomat og mikrobølgeovn. En stor seier som ble feiret av elevrådet. Det umulige var blitt mulig, takket være godt elevrådsarbeid.

Nå er det på tide at alle elevråd får oppleve dette. Elev-, lærling- og mobbeombudene i Norge jobber for at elevrådene på videregående skole skal ha en reell mulighet til å påvirke egen opplæring, og få til «det umulige».

Anita Lervoll, elev- og lærlingombud i Troms har koordinert arbeidet med elevråd.no, og hun vil anbefale rektorer å fastsette tid til jevnlig arbeid med elevråd og elevrådsleder. Gjennom den nye nettsiden får elevrådene nå et verktøy med gode tips og maler som er lett tilgjengelige. Ombudene håper nettsiden kan være en inspirasjon til elevrådene, lærerne og skoleledelsen i det viktige arbeidet med å bygge demokratiforståelse på hver enkelt skole.

En skole for kjekke jenter

● **Ole Jostein Rangnes**
tidligere lærer
FOTO PRIVAT

Når mestring i ungdomsskolen stort sett er knyttet til skriftlighet av til dels vanskelig teoretisk stoff, faller mange gutter fra før de kommer til ungdomsskolen.

Aftenposten skrev i en leder 22. juni om den dårlige kjønnsbalansen i læreplangruppene som skal utforme ny lærerplan. Menn er underrepresentert i forholdet 30/70 i mange av faggruppene. Slik har det vært også i barnehage og grunnskole gjennom de siste tiårene. Det verste ved dette er at vi har fått en skole for kjekke jenter.

Samfunnet har gjennomgått en feminisering de siste tiår. Mye på godt, men ikke uten negative konsekvenser for gutter, menn. Gutter må reagere på, oppføre seg på, passer ikke alltid inn i skolehverdagen. Verre er det at gutters interesser og ferdigheter passer enda dårligere inn i skolen. I tillegg til andre faktorer, er dette hovedgrunnen til at guttene blir taperne i dagens utdanningssystem. (Lytt til Bjørn Eidsvåg «Eg er bare ein mann!»)

Teoretisk skole

Etter at Aps Gudmund Hernes gjennom reformene L-94 i videregående og L-97 i grunnskolen teoretiserte stort sett alle fag, har vi fått et stort frafall i videregående. Dette er dokumentert opp og ned, og selv om dagens regjering jubler over at noen flere fullfører yrkesfag nå enn i fjor, er det fortsatt svært betenkelig. Hovedgrunnen er etter min mening at selv om det har blitt rettet på noe av faginnholdet både i ungdomsskolen og videregående, er det fortsatt altfor teoretisk. En god del av stoffet har liten eller ingen relevans for elevene. Dermed faller spesielt gutter tidlig fra. Her kunne Utdanningsdirektoratet hjulpet mange ved å tillate skolene å bruke alternative læringsarenaer i mye større grad; praktiske læringsarenaer.

Før L-97 i ungdomsskolen hadde elevene i siste skoleår sju timer valgfag. Dette var ofte valgfag som appellerte også til guttene. Det kunne være mopedopplæring, traktorsertifikat, friluftsliv, metallsløyd, sosialfag (passet kanskje best for jenter?), A-kurs i idrett med mer. Disse valgfagene (varierte nok noe mellom skolene avhengig av lokale forhold og lærerkrefter) var med på å gi elevene et pusterom fra teorien. Guttene fikk vist at også de kunne noe, ikke bare teoretisk oppgule som mange av teorifagene kunne være.

Alle vil vi oppleve mestring. Det er kanskje det

viktigste i en skolesituasjon. Når mestring i ungdomsskolen (sikkert også i videregående) stort sett er knyttet til skriftlighet av til dels vanskelig teoretisk stoff, faller mange gutter fra før de kommer til ungdomsskolen. Jeg oppfordrer alle foresatte til å titte igjennom Kunnskapsløftet og se hvor vanskelig en del/mye av lærestoffet er. Ganske mye av kunnskapen og vurderingen av den vil de færreste voksne i Norge greie.

Overdreven tro på dokumentasjon.

New public management (NPM) er en «styreform» vi har arvet fra USA. Siden det er «blårusen» som styrer mye av samfunnet, har denne måten å drive en bedrift på sneket seg inn også i skolen. I stedet for ansvar og tillit mellom skoleledelse, lærere og elever, har vi etter hvert fått målstyring og kontroll.

Denne måten å tenke på kan kanskje brukes hvis bedriften skal selge et visst antall tannbørster per måned, men den er etter mitt skjønn svært mislykket i skoleverket. NPM finner vi også igjen i grunnskolenes kontrollorgan; Fylkesmannen. Kommunene har hengende over seg at det kan bli kontroll og tilsyn fra Fylkesmannen. Og det dette «vesenet» ser etter, er dokumentasjon. Bare all form for planer og mål i forbindelse med for eksempel mobbing er i orden, så er alt i orden. Dette vil i praksis si at en god «dokumentkonstruktør» kan redde skolen fra en skrape. Hvordan det fungerer i praksis, virker ikke så interessant. Det samme gjelder klaging på karakterer; bare all tilbakemelding kan dokumenteres og skriftliggjøres, har skolen sitt på det tørre. Hva om vi skroter all denne kontrollen og sendte kontrollørene ut i skolen for å hjelpe de som virkelig trenger det?

Også elevene skal dokumentere stadig mer. En kake kan ikke lenger bakes uten at det følger tre bilder, rapport, logg og refleksjon. Hvilke voksne driver slik ved kakebaking hjemme! Ingen!

Hvorfor er det ikke like verdifullt og viktig å gjøre noe, å lage noe selv om det ikke skal samles i en refleksjon, en rapport?

Hvor mange høyt utdannede mennesker i dette landet setter seg ned og skriver en fyldig rapport

«Etter barneskolen burde elevene få velge en praktisk eller en teoretisk ungdomsskole.»

med bilde og refleksjon etter å ha hugd ved på hytta? Svaret er INGEN! Kanskje noen sender en snap-chat for å skryte litt?!

En fryktkultur

Vi har kunnet følge debatten om ytringsfriheten i Oslo-skolen denne våren. Sett utenfra virker det som det er en fryktkultur på vei inn i skoleverket, ikke bare i Oslo, men over det ganske land. Det er en frykt hos politikere for ikke å ha høye nok mål for det barna skal lære. Var det frykten for at ikke ungene skulle lære nok som førte til skolestart for 6-åringene? Forskning i ettertid har vist at dette har hatt lite eller ingen positiv virkning på elevenes læring. Det er kanskje en frykt hos skolesjefer, rektorer, avdelingsledere for at deres skole ikke skal gjøre det bra nok på elevtesten PISA eller nasjonale prøver. Det er ikke så moro for den ene barneskolen i kommunen å ligge under landsgjennomsnittet og bli hengt ut i lokalavisen.

Er det også slik at hvis en lærer har et annet syn enn ledelsen, er det blitt mer vanlig at læreren blir innkalt «på teppet»? Det var vel egentlig det som skjedde i Malkenes-saken. Men gjelder dette bare i Oslo? Jeg tror ikke det. Da står ytringsfriheten i fare, og vi beveger oss mot land vi ikke liker å sammenligne oss med. Har kontroll og målstyring gitt oss en skole vi absolutt ikke vil ha?

Ung og ufør – manglende mestring

Norge har kanskje verdens beste helsevesen. Vi har også kanskje verdens beste trygde- og sosialvesen (kanskje til og med for godt?!) Videre er det ikke mange land der ansatte har flere rettigheter. Derfor må det være et mektig paradoks at vi også har størst andel av uføretrygdete i hele Europa. Det som verre er; er at andelen uføretrygdete blant unge menn mellom 18 og 35 år øker mest. Hvorfor? Jeg tror at en av mange årsaker er at mange gutter/menn ikke opplever tilstrekkelig mestring på skolen og i skolefagene. Burde ikke dette gi politikerne insentiv til radikalt å gjøre noe med både innholdet i fagene og ikke minst se på alternative læringsarenaer?

Noen elever har diagnosen ADHD og blir medi-

sinert med en form for amfetamin. Det er helt sikkert at noen få elever har nytte både av diagnosen og medisinene. Men hvorfor har Norge den største andelen av ADHD-elever i Europa? Jeg har selv fylt ut mange grønne skjemaer for at pedagogisk-psykologisk tjeneste skal kunne diagnostisere ADHD. Svært mange av de omtrent 150 spørsmålene ville gitt «ja» for de aller fleste av elevene i en normalklasse. Med andre ord en meget vag diagnose. Kan det være at manglende mestring, kanskje manglende grenser hjemme (og kanskje på skolen) i tillegg til følelsen av ikke å bli sett, er nok til at mange gutter (flesteparten) har en adferd som kan bli til en ADHD-diagnose?

Vei ut av uføret

Nå har vi i flere tiår visst at gutter dropper lettere ut av skolen; ikke minst synes dette i videregående. Er det ikke på tide å gjøre noe radikalt for å rette på dette?

Etter barneskolen burde elevene få velge en praktisk eller en teoretisk ungdomsskole. Essensen av faginnholdet kan være det samme, men P-elevne (praktiskelevne) skal tilnærme seg stoffet via praktisk læring, mens T-elevne lærer på samme måte som i dag. Etter tre år på ungdomsskolen kan P-elevne søke yrkesfag og T-elevne søke studiespesialisering (med de mange sideretningene som fører fram). Eksamen må være bygd opp på samme måten. Utopi? Det er faktisk land i Europa som har dette systemet allerede, for eksempel Østerrike.

Er det ikke noen som har stusset på at alle elever i dag skal opp til den samme eksamen i 10.-klasse? De elevene som har hatt spesialundervisning hele ungdomsskolen og kanskje fått seg karakteren 2, skal gjennom samme vurdering som de som lett har surfet gjennom på en solid 5-er. Her kunne Utdanningsdirektoratet lett ha lagd en todelt eksamen alt i dag. En vanlig eksamen slik vi er vant til, og en lettere variant med karaktergrense oppad til 4.

Skal ikke alle ha en mulighet til å oppleve mestring?

«Andelen uføretrygdete blant unge menn mellom 18 og 35 år øker mest. Hvorfor?

Jeg tror at en av mange årsaker er at mange gutter/menn ikke opplever tilstrekkelig mestring på skolen og i skolefagene.»

Nede for telling

Psykiater Finn Skårderud er en klok mann. I sitt skråblikk på samfunnet i A-magasinet 1. juni skriver han om å være nede for telling. Indirekte tar han et knallhardt oppgjør med telling og kontroll.

Han skriver: «Telling er som kreft. Tallene metastaser. Det er spredning til implementering av prosedyrer, standardisering, manualer, sjekklister, dokumentasjon, rapportering og indre og ytre revisjon. Det stjeler tid, penger og oppmerksomhet fra det vi egentlig burde bry oss om. Det truer faktisk menneskesynet.

Det kommer en ny læreplan noe fram i tid. Greier de som jobber med denne å fri seg fra kontrollens tyranni og gi oss en menneskelig plan som også får fram kvalitetene hos dem som er praktiske? Jeg tror dessverre ikke det; jeg er redd det blir enda verre.

Skårderud avslutter sitt kåseri rundt bokstav T-tall og telling med å sitere fra Ingeborg Sennesets bok «Anorektisk»: «Kroppen er full. Tall. Tvang. Tall. Hodet er ikke med. Tall. Tvang. Tall. Hertet er dødt. Tall. Tvang. Tall.»

På tide å tenke nytt?

Pedagogikk

Seksåringene må bli sett

Barn må bli sett og føle mestring. Blir dette glemt i iveren etter nye organiseringsmodeller? spør Liv Åse Winsnes.

ARKIVFOTO PAAL SVENDSEN

I seksårsgruppen i skolen leser noen barn allerede, noen kan alfabetet, og andre begynner med blanke ark. Noen barn er veldig klare for å sitte i ro over tid, mens andre har mye uro i kroppen og trenger mange avbrekk. Derfor er trygge voksne og god tid til sang, lek, forming og drama viktig. Det aller viktigste for de små elevene er å føle tilhørighet i en liten, trygg gruppe med voksne som kjenner barnet godt. Å oppleve mestring og tilhørighet er et «must» for god læring.

Som pensjonert lærer og øvingslærer med 39 års erfaring i skolen har jeg nå god tid til å følge med i debatter, leserinnlegg og publisert forskning. Tidlig innsats er vi alle enige om, men hva er viktigst det første året? Jeg bekymrer meg for den retning seksårspedagogikken har tatt.

Jeg var lærer da det ble innført skole for seksåringer i 1997. Mange av oss hadde nok innvendinger og bekymringer for hvordan dette skulle gå. Vi begynte med to klasser på 20 elever. Begge klassene hadde en førskolelærer og en grunnskolelærer som kontaktlærere, og en assistent for barn med spesielle behov. Det beste fra barnehagepedagogikken og skolepedagogikken kunne smeltes sammen i en god hverdag med mye tid til lek og tilpasset læring. Én dag i uken var fast turdag.

I dag har flere skoler innført baseskoleorganisering. Barna blir levert til og hentet fra skolefritidsordningen. Foreldrene treffer ikke lærerne i skolesammenhengen lenger. Barna blir delt inn i store og små grupper, og vi hører ofte: «Hvor skal vi være?», «Hvem er læreren min?». Tre voksne skal bli kjent med 50–60 barn, Da kan ansvaret for den

enkelte elev lett pulveriseres, og noen barn kan gå under radaren.

Pålagte kartleggingsprøver settes i gang. Hvem er disse prøvene ment for, og hvordan skal de brukes? Her burde skolene hatt en større felles forståelse. I Dagsnytt 18 tok en far opp denne problemstillingen. En opplevelse av stress og manglende mestring i kartleggingssituasjonen kan gjøre ubotelig skade hos barnet. Han sa det direkte: «Skaden kan være uopprettelig.» Det er et paradoks at de store byene bygger baseskoler, til tross for at de går dårlig sammen med kriterier for god læring, mener Erlend Vinje, dosent ved Oslo Met. Han mener vi ser fremveksten av en skoletype der mye av den klassebaserte undervisningen blir satt ut av spill, under dekke av økt fleksibilitet.

At politikerne er opptatt av lesing og regning, er vel og bra, men det burde vært en mye bredere debatt om hva som må ligge til grunn for god læring og skolens organisering og innhold. Det er allerede gjort forskning på basebarnehager, der resultatene viste større antall barn med atferdsvansker når de kom til skolen. Barn må bli sett og føle mestring. Blir dette glemt i iveren etter nye organiseringsmodeller? Hvem får bestemme pedagogikken i dagens skole, politikerne, byråkratene, skoleeierne eller lærerne? Er det rom for kritisk tenkning?

Liv Åse Winsnes

bestemor og pensjonert lærer, Bønes

Innlegget har også vært trykt i Bergens Tidende.

Dikt

FOTO PAAL SVENDSEN

Bøddelen

Du står der
Glødende, smilende og pyntet
Første skoledag
Dagen har endelig kommet
Dette hadde du gledet deg til lenge
Ny sekk, nytt pennal og nye klær
De små hendene, svette og klamme
Hjerte hamrende
Sommerfugler i magen

Det du ikke visste var at Bøddelen ventet
Livet skulle blir alvor

Han stod der smilende og imøtekommande
Utkledd som små barn
Og du gikk gladelig inn i hans armer

Fra den dagen
Din første skoledag
Døde livet som du hadde kjent det

På skolen døde ditt smil
På skolen døde din lykke
På skolen døde din uskyld
På skolen døde et barn

Livet startet
Livets harde skole var satt i sving

Marie Therese Strand

Delta i debatten på
utdanningsnytt.no

● Politikk

Hvem og hva er lærere til for?

Vi er godt i gang med et nytt skoleår. Flere og flere lærere bøyer under for press fra politikere, businesspersoner og skoleeiere. Heldigvis finnes det mange som yter motstand, men motstanderne synes å bli færre og færre. Derfor er det på tide å spørre oss selv om hvem og hva vi er til for? Det er her politikere, businesspersoner og skoleeiere bommer fullstendig. Alle som er involvert i skole og utdanning, er her for elevene. Det vi skal gjøre for dem, er å tilfredsstille behovene deres, både her og nå og på lang sikt.

De kapitalistiske, voksenstyrte prosessene som foregår i dagens skole i stadig større grad har ingenting å gjøre med elevenes behov. De tilfredsstiller kun ønskene til «de på toppen». Ledernes ønsker og elevenes behov er derfor motvirkende krefter.

Konsekvensen av dette er at vi tilsynelatende holder på å vikle oss inn i en prosess hvor stadig flere elever ender opp som tapere, samtidig som politikere får mer makt og pengefolkene tjener mer penger.

For å stoppe denne utviklingen trenger vi at helten står fram og viser større handlekraft. Helten i skolesystemet er fortsatt læreren. Følgelig er min drøm at alle lærere stiller opp og kjemper for elevenes beste ved å motarbeide dagens businesspregete skoleutvikling.

Tenk hvor klart signal vi kunne gitt hvis for eksempel alle lærere i hele verden ble hjemme den første undervisningsdagen i november, som en protest mot makt- og pengepersonene som forsøker å ødelegge elevene våre.

Kristian Holm Carlsen

daglig leder i Fotball for Kids og vikarierende lektor

Tenk hvor klart signal vi kunne gitt hvis for eksempel alle lærere i hele verden ble hjemme første undervisningsdag i november, som en protest mot makt- og pengepersonene som forsøker å ødelegge elevene våre, skriver Kristian Holm Carlsen.

ILL. FOTO TOM-EGIL JENSEN

OSLOMET

NASJONAL STYRERUTDANNING FOR STYRERE I BARNEHAGEN

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Er du styrer i barnehagen og vil bli en bedre leder?

På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet tilbyr konsortiet LØST lederopplæring for styrere/ass. styrere i barnehager.

Mål

- Studiet skal utvikle lederferdigheter til å bli bedre yrkesutøvere av styrerrollen innen fagområdet utdanningsledelse.
- Studiet skal bidra til at du tilegner deg kritisk innsikt i egen lederrolle og praksis, økt forståelse for barnehagens formål og samfunnsmandat.

Søknadsfrist er 1. mars 2019.

For mer informasjon:
oslomet.no/styrerutdanning

● **Nettbrett i skolen**

Foreldre må ta regningen ved skader

Mange barn får utlevert nettbrett til en verdi av flere tusen kroner når de begynner på skolen. Foreldrene risikerer å måtte betale over tusen kroner i erstatning hvis nettbrettet blir skadet, ifølge Utdanningsnytt.no 28.9.

Det er skadelig for barna å sitte foran skjerm hele dagen, og derfor bør skolen redusere digitalisering. Overdreven skjermbruk skader synet, og barna mister følsomheten. Det finnes nevroner, såkalte speilnevroner, som er særskilt knyttet til empatidannelsen. Disse svekkes dersom kontakten og speilingen med foreldre og andre omsorgspersoner uteblir. Skjermbruk går ut over sosialiseringen og undergraver kontakten med andre personer, og barna kan få psykiske skader og utvikle apati og avhengighet. Hvem tar regningen for disse skadene?

Her er de ni faresignalene ifølge forskerne:

- 1) Barnet har vanskelig for å slutte med databruk når de får beskjed om det.
- 2) Barnet har ingen interesse for andre aktiviteter.
- 3) Databruk er det eneste barnet tenker på.
- 4) Databruken forstyrrer andre aktiviteter i familien.
- 5) Databruken skaper problemer mellom barnet og foreldrene eller barnet og søsken.
- 6) Barnet trekker seg frustrert tilbake når det ikke får bruke skjermen mer.
- 7) Barnet øker databruken mer og mer.
- 8) Når barnet har hatt en dårlig dag, er databruk det eneste som får dem til å føle seg bedre.
- 9) Barnet sniker seg til å bruke mobilen eller data-skjermen uten lov.

Kilde: Ni tegn på at barnet ditt er avhengig av skjermen. Publisert 11.12.2017 på forskning.no

Heidi Stakset

● **Til «Den kulturelle dritsekken» i Utdanning 11/2018, side 24**

Ingen faglærer ønsker å miste timene sine, skriver Els Merli om ulike syn på Den kulturelle skolesekken. Ingen faglærer ønsker å miste timene sine, skriver Els Merli om ulike syn på Den kulturelle skolesekken.

ILL. EGIL NYHUS

Ulike syn på Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) står dessverre ikke så høyt i dagens skole. Artikkelen viste kun DKS fra utøvernes side, men mangler lærerens respons. Jeg skal forsøke å beskrive ungdomsskolens ståsted i denne saken.

Jeg har aldri vært den læreren som snakker negativt om DKS eller den som ser på dette som «egentid». Jeg har alltid ønsket dem velkommen og prøvd å være kjempepositiv til alt og alle, kanskje også til elevenes irritasjon. Innimellom lurte jeg (sikkert mange andre også) imidlertid på hvordan enkelte artister/opplegg har kommet gjennom i det hele tatt. Man må huske at det er ungdomsskoleelevene man viser dette til, og de er kritiske. Det er ikke sånn lenger at de vil være med på alt av konserter og ting og tang, bare for å slippe en undervisningstime. På toppen av det hele kan to DKS-opplegg finne sted i én og samme uke!

Vi lærere blir stresset av å miste undervisning. Ingen av faglærere ønsker å miste timene sine. For det er ikke bare DKS som «stjeler» tid, men også andre ting som trinnene gjerne holder på med; tverrfaglige prosjekter som krever at timeplanen løses opp, med mer. Selv om opplegget kanskje tar en halvtime, har man uansett fått ødelagt undervisningsøkten. Enkelte ganger har et klassetrinn dropet DKS fordi det har krasjet med noe annet.

Vi er klar over at ikke alle kan like alt, men hva med å være litt mer kritisk til hva man slipper gjennom? Det hender at jeg holder pusten og håper at elevene klarer å oppføre seg pent og vise respekt for kunstnerne. Av for eksempel 100 elever er det kanskje bare 20 som digger opplegget, 60 gjesper seg gjennom, resten er med på å tulle, og vi lærere føler at vi forstyrrer fremvisningen ved å gå rundt og hysje på dem.

I artikkelen vises det til undersøkelsen «Spørsmål til Skole-Norge våren 2018» der rektorer i nesten alle skolene som deltok i undersøkelsen, mente at DKS gir elevene kulturelle opplevelser på høyt nivå. Hvor mange av rektorene har faktisk sett alt dette? Jeg kan ikke huske å ha sett rektor inne i klasserommet for å kunne være i stand til å vurdere DKS-opplegget.

Hva med å la skolene få være med på å bestemme hva vi ønsker å motta, og når. Kan vi kanskje komme med noen ønsker selv? De fleste av oss er ganske kulturelle, skjønner du!

Els Merli | Adjunkt med tillegg

Vi gjør oppmerksom på at Steinar Strømsli, leder i Utdanningsforbundet Sogn og Fjordane, fikk uttale seg i saken. Red.

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje aleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: redaksjonen@utdanningsnytt.no

● Til «Årsmøtereresolusjonens manglende etos» i Utdanning 10, side 44

Et forsøk på å argumentere med både etos og logos

Dette er et svar til «Årsmøtereresolusjonens manglende etos» av Oddvar Hellan i Utdanning 10, side 44, der han innleder med å skrive: «Skjønner ikke lærerne som har underskrevet denne resolusjonen at en så ensidig og skråsikker fordømmelse av Israel nærer opp under en voksende antisemittisme?»

Konflikten mellom Israel og Palestina er ingen fotballkamp mellom likeverdige parter. Den kan vanskelig beskrives med ord som «to væpnede parter» som står mot hverandre. Den ene parten er i stor grad væpnet med stein og enkelt utstyr, innesperret på et område så lite at de fleste innbyggerne må bli involvert i alle sammenstøt. Den andre parten er en av verdens mest avanserte krigsmakter, i et samfunn med en solid økonomi der store deler av befolkninger lever i trygge kår, uberørt av konflikten som utspiller seg i Gaza.

Siden konflikten i 1948 har det vært forsøk på fredsmekling og forhandlinger i regi av ulike aktører, blant andre vestlige ledere og FN. Som vi ser, er resultatet så langt at Gazas befolkning er fysisk sperret inne på et område der arbeidsledighet og fattigdom øker, der infrastrukturen er vanskelig å holde oppe og tilgangen på rent vann er i ferd med å ta slutt.

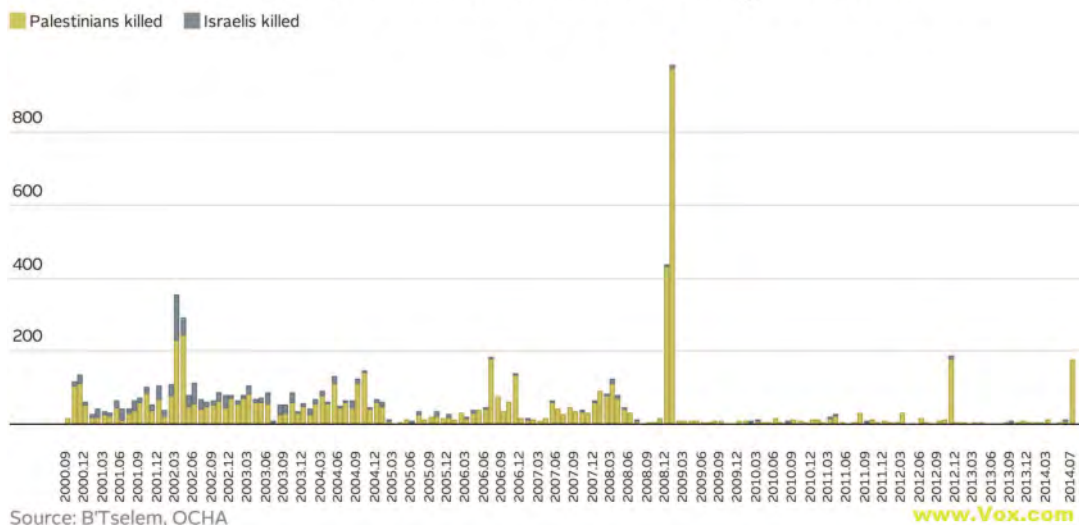
Ja, kritikken er ensidig. Så langt Gaza.

Jødehatet er på frammarsj i Europa. Det er en uhyggelig utvikling, vel verdt en årsmøtereresolusjon fra en fagforening. Rasismen er generelt på frammarsj i Europa, og muslimhatet er på vei inn i regjeringsposisjonene. Romfolk forfølges og hetses. Det er all grunn til bekymring i skolene, det er all grunn til å ta alvorlig at barn får gjennomgå for det politikere setter i gang. Det er all grunn til å reise kampen mot alle former for rasisme, enten den har rot i gammel nazihistorie eller den har rot i dagens politiske situasjon. For uretten i verden handler ikke om en folkegruppes dårlige egenskaper, den handler om staters nådeløse kamp om makt og ressurser.

Halldis Stenhamar og Hilde Torp

to av forslagsstillerne til
resolusjonen fra årsmøtet i
Utdanningsforbundet Bærum 2018

Israel-Palestine conflict deaths per month

Israel-Palestina-konflikten er ingen kamp mellom likeverdige parter, skriver Halldis Stenhamar og Hilde Torp. Grafen viser drepte i konflikten fra september 2000 til og med juli 2014.

ILL. VOX.COM, WIKIMEDIA COMMONS

● Heimelekser

Leksefri skule, eit dobbelt mistak

Politikarar gjer ofte vedtak som skal vera positivt meint, men dei ser gjerne ikkje heile biletet. Eit godt døme er fritt skuleval. Det vart eit val for dei flinke og til populære skular. Mange skular opplever ein jojo i søkjarmassen med nedlegging av klassar eller plassmangel med følgjande variasjon i lærarbehova.

Leksefri er ein annan populistisk variant. Stundom støttar og skulefolk ideen! Lekser skal ikkje vera slik at mor og far leitar forgjeves etter x, som dei leita etter den same for 30–40 år sidan. Det skal ikkje vera vanskeleg nytt stoff som borna ikkje klarer og foreldra heller ikkje skjønar metodikken i. Lekser skal vera repetisjon og forsterking av læring. Alle som kjenner litt til læringsteori, veit at hjernen er slik laga at repetisjon må til, skal læringa

verta varig. Den fyrste repetisjonen må koma kort til etter fyrste innlæring, altså som heimelekse.

Det andre viktige momentet er fellesskapen og kontakten som oppstår mellom foreldra og barnet i ein slik situasjon. Både born og foreldre er så opptekne i dag med fritidsaktivitetar, fjernsyn, mobil og internett at leksehalvtimen er gull verd som kontaktpunkt i tilværet. Øving i høgtlesing og lesing til barnet vil ha ein positiv effekt for resten av livet. Nokon har sagt at «Du skal vera ein dårleg lesar viss ikkje lesing til barnet ditt har varig verdi.»! Lukke til med eit godt fellesskap om leksene!

Steinar I. Bergho
Cand.philol.

Forslag til statsbudsjett 2019

Passerer én milliard i kutt til universiteter og høyskoler

Med dette statsbudsjettforslaget passerer regjeringen én milliard kroner i kutt til universiteter og høyskoler. Stortinget må sette foten ned, av hensyn til kvaliteten på forskning og undervisning.

Budsjettforslaget inneholder blant annet en positiv økning i basisbevilgningene til de teknisk-naturvitenskapelige forskningsinstituttene, men den dårlige nyheten er at de såkalte «effektiviseringskuttene» fortsetter for femte år på rad. Dersom budsjettforslaget blir vedtatt, vil «effektiviseringskuttene» i universitets- og høyskolesektoren passere én milliard kroner:

År	Sats	Effektiviseringskutt i kr., UH-sektor	Akkumulert reduksjon i kr.
2015	0,60 prosent	180 573 000	180 573 000
2016	0,70 prosent	221 885 000	402 458 000
2017	0,80 prosent	260 989 000	663 447 000
2018	0,70 prosent	241 175 000	904 622 000
2019	0,50 prosent	179 097 000	1 083 719 000

Disse kuttene har for lengst sluttet å være effektive. Det er helt ordinære kutt som går ut over kvaliteten på forskning og utdanning. Det kan bety kutt i tilbudet til studenter, eller dårligere tilrettelegging for forskerne på laben. Dette er kutt som står i sterk kontrast til regjeringens forskningsambisjoner. Stortinget må reversere kuttene.

Jeg håper et flertall på Stortinget ser at slike kutt er feil vei å gå hvis målet er sterkere forskningsmiljøer og økt kvalitet i høyere utdanning. Fire år med slike kutt er mer enn nok,

Petter Aaslestad

leder for Forskerforbundet

Grov forskjellsbehandling av titusenvis av barn i barnehager

Regjeringen løser ikke de store utfordringene med innføring av ny bemanningsnorm, men skyver regningen over på kommunene og private barnehager. Hele reformen med styrket bemanning i barnehagene er i fare.

Veldig mange barn vil nå ikke få muligheten til å gå i en barnehage som oppfyller bemanningsnormen før lenge etter at den trer i kraft. De blir ekskludert fra en nasjonal satsing som skal gi bedre kvalitet i barnehagene. Dette er en grov forskjellsbehandling av titusenvis av barn i barnehager som Stortinget må rydde opp i.

I statsbudsjettet for 2019 viderefører regjerin-

gen ordningen med øremerkede tilskudd til små private barnehager i forbindelse med innføringen av bemanningsnorm. I 2018 ble 100 millioner kroner fordelt til 225 små private og kommunale barnehager. Regjeringen foreslår å bevilge 102,8 millioner kroner til denne ordningen i 2019.

PBL er overrasket over at regjeringen ikke har fulgt opp Stortingets vedtak på en tilfredsstillende måte.

Anne Lindboe

administrerende direktør i PBL
(Private Barnehagers Landsforbund)

Finansminister Siv Jensen legger frem forslag til statsbudsjett for 2019 i Stortinget.

FOTO CORNELIUS POPPE/NTB SCANPIX

Imøtekommer ikke arbeidslivets behov for fagskolekompetanse

I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 foreslås det ingen nye studieplasser til fagskolene. Dette til tross for rekordsøkning i siste opptak.

Nasjonalt fagskoleråd har gitt et tydelig råd til regjeringen om å imøtekomme arbeidslivets behov for fagskolekompetanse. Arbeidslivet trenger flere fagskoleingeniører, og fagarbeidere må få økt tilbud om etter- og videreutdanning.

Nasjonalt fagskoleråd viser at NHOs kompetansebarometer og KS' arbeidsgivermonitor viser tydelig behov for økt fagskolekompetanse. For eksempel viste NHOs barometer at 53 prosent av bedriftene har behov for flere ansatte med fagskoleutdanning enn de har tilgang på i dag.

Tusenvis av små, mellomstore og store bedrifter i Norge formelig skriker etter kandidater med fagskolekompetanse. De blir ikke hørt. Konsekvensen kan bli tap av arbeidsplasser og at bedriftene mister store oppdrag til utenlandske aktører. Manglende fagskolekompetanse får også konsekvenser i offentlig sektor, som trenger både flere fagskoleingeniører og helsefagarbeidere.

Arvid Ellingsen

leder i Nasjonalt fagskoleråd

Rett på sak

FUB er glad for gratis kjernetid for toåringer

Foreldreutvalget for barnehager (FUB) er glad for at toåringer også skal omfattes av tilbudet om behovsprøvd, gratis kjernetid i barnehagen. Barns utvikling av språk og vennskap på et tidlig tidspunkt i livet er avgjørende viktig for barnets videre liv.

I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 er det foreslått 46 millioner kroner til tiltaket om å utvide gratis kjernetid for toåringer. Dette gjelder barn fra lavinntektsfamilier og er foreslått finansiert ved å øke maksprisen i barnehagen. 50 kroner av en total økning på 130 kroner pr. måned pr. barn skal gå til dette. Resten av overskuddet for økningen i makspris skal gå til arbeid med å rekruttere barn i utsatte byområder til barnehagen og til kompetansehevinge- og videreutdanningstiltak for de ansatte.

Språk er så viktig for å bli inkludert i vennskap og for å bli klar for skolehverdagen senere. Forskning og erfaring viser så tydelig at tidlig innsats er viktig for å hindre utenforskap og befeste sosiale forskjeller. Følelsen av utenforskap kan opptå i barnehagen dersom barn ikke behersker språket og kan leke med de andre barna.

FUB har selv sagt forståelse for at forslaget skaper debatt og at noen familier vil oppleve økningen i makspris som krevende. Familier med lav inntekt er skjermet fra dette kravet.

FUB er også fornøyd med at regjeringen har øremærket 100 millioner for 2019 til å videreføre den vedtatte bemanningsnormen, og at dette inngår i en treårsplan.

FUB mener også det er en god intensjon bak forslaget om å sette av midler til videreutdanning og kompetanseheving for de ansatte.

Men vi er bekymret for realismen i dette. FUB og mange foreldre er opptatt av den reelle voksentettheten i barnehagene og mener den må gjelde i hele barnehagens åpningstid, ikke bare i noen få timer midt på dagen. Derfor stiller vi spørsmål ved om hvor mange ansatte som reelt kan benytte seg av dette. Det vil medføre behov for vikarer og midler til å dekke deres lønnskostnader.

FUB er også positive til at regjeringen ønsker å få informasjon om hvordan barn med stort læringspotensial blir fulgt opp i barnehagene.

Det må selv sagt skje på barnets premisser og ved observasjon av trygge voksne. Men det er viktig at denne gruppen barn oppdages allerede i barnehagen slik at aktiviteter og tiltak kan tilpasses på et tidlig tidspunkt.

Marie Skinstad-Jansen

leder for Foreldreutvalget for barnehager (FUB)

Bemanning i barnehagen

Følg nøye med!

Barnehageopprøret og Foreldreopprøret

Bemanningsnormen for barnehagene er for svak. Ansatte og foreldre bør sende sine observasjoner og opplevelser til oss.

Ifølge den nye bemanningsnormen som ble vedtatt i vår, skal det være minimum én voksen per tre barn under tre år og én voksen per seks barn over tre år.

Normen er en minimumsnorm og er altfor svak. Den sikrer ikke god nok bemanning gjennom hele dagen og dekker derfor ikke barnas behov.

Dette handler om barna våre. De hever ikke stemmen selv. Det må vi foreldre og ansatte gjøre for dem. Dersom dere foreldre og ansatte opplever at bemanningen er for lav eller at det er for få pedagoger i barnehagen, er det viktig at vi får vite om det, slik at vi kan bringe informasjonen videre til Stortinget.

Den nye bemanningsnormen for barnehager ble vedtatt i mai. Samtidig vedtok Stortinget at regjeringen våren 2019 og våren 2020 skal komme tilbake til Stortinget med informasjon om hvordan innføringen av bemanningsnormen og skjerpet pedagognorm har påvirket pedagogtettheten og voksentettheten i barnehagene.

I forbindelse med regjeringens vurdering skal Barnehageopprøret og Foreldreopprøret bringe foreldres og ansattes egne opplevelser av bemanningssituasjonen videre til Stortinget. Dette vil hjelpe Stortinget i å ta beslutninger på et bedre grunnlag. Vi må fortsette å holde trøkket oppe, for barnas skyld.

Fra v. Janne Bergstå, Christina Grefsrud-Halvorsen, Royne Berget og Sabine Scheidt i Foreldreopprøret og Barnehageopprøret ønsker tilbakemelding om bemanning i barnehagene.

FOTO FORELDREOPPRØRET/BARNEHAGEOPPRØRET

Barnehageopprøret har opprettet en side der ansatte og foreldre kan sende inn sine historier åpent eller anonymt, under emneknaggen #uforsvarlig. Denne finnes her: <https://barnehageoppror.com/hva-kan-du-gjore/>

Vi oppfordrer foreldre og ansatte på det sterkeste til å sende inn sine vurderinger av situasjonen, uavhengig av om normen er oppfylt eller ikke. Alt er ikke nødvendigvis på stell selv om barnehagen har «nok» ansatte ifølge normen. Følg magefølelsen! Er det for få ansatte på din avdeling på morgenen, ettermiddagen eller andre deler av dagen, gi oss beskjed.

Skolens rolle og lærerens betydning i kampen mot mobbing

● **Nina Jensen**

● **Veronica Morken Hjetland**

● **Annette Barslund**

masterstudenter
i spesialpedagogikk
Høgskolen i Østfold

FOTO PRIVAT/SANDRA RINGDAL/PRIVAT

Konsekvensene for dem som blir utsatt for mobbing, og for dem som mobber, kan være store. Derfor er tiltak i skolen som faktisk fungerer, viktig.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

I **Elevundersøkelsen 2016** kommer det frem at 6,3 prosent av elever i skolen blir mobbet to til tre ganger i måneden (Wendelborg, 2017). Det er ingen tegn til at mobbing i de norske skolene går ned, tvert imot. Siden ulike mobbeprogrammer kom på banen rundt år 2002, er det ingen nedgang i mobbesaker, og problemet er like stort i skolene i dag.

På bakgrunn av dette ønsker vi å belyse hvilken betydning læreren har i kampen mot mobbing i skolen.

Vi mener å ha grunnlag for å hevde at mobbing ikke bare er et problem i skolen og for de nærmeste det angår, som elevene selv, men også et stort og økende samfunnsproblem. Konsekvensene for dem som blir utsatt for mobbing, og for dem som mobber, kan være store. Derfor er det viktig med tiltak i skolen som faktisk fungerer.

Vi vil kort definere begrepet mobbing og se på de ulike konsekvensene for dem som blir utsatt for mobbing. Deretter ser vi på skolens ansvar og noen av de nye endringene i opplæringsloven. Vi ser på lærerrollen, forebyggende tiltak og dilemmaer omkring dette. Vi ønsker å belyse de mellommenneskelige faktorer som kan spille inn for forebygging av mobbing, og med læreren som en viktig bidragsyter.

Hva mobbing er

Mobbing defineres som negative handlinger som utøves mot en part som så ikke så lett kan forsvare seg. Det vil si at styrkeforholdet mellom den som mobbes og den som mobber, er ulikt. Denne ubalansen kan være enten fysisk eller psykisk. En annen definisjon er når en person over tid blir utsatt for gjentatte negative handlinger av en eller flere personer, og har vanskelig for å forsvare seg. (Bru, Idsøe, Øverland s. 110) Mobbing kan også være skjult og taus, såkalt nonverbal kommunikasjon. Nonverbal kommunikasjon skjer via kroppsholdning, bevegelser, ansiktsuttrykk, stemme og berøring. Dette kan for eksempel vise seg som utfrysing og ekskludering av en gruppe.

Mobbing omfatter både direkte og indirekte former

for mobbing. Direkte mobbing omfatter for eksempel trusler og vold, mens indirekte mobbing omfatter ryktespredning og isolering (Flack, 2010).

I de senere år er sosiale og digitale medier blitt en ny arena for mobbing. Ofte skjer dette utenom skoletid, men det griper allikevel inn i skolehverdagen (Midthassel, Bru, Ertesvåg, Roland, 2016, s. 113).

Mobbing på sosiale medier kan være svært krenkende, som uønsket bildedeling, trakassering og sjikaner. Det når ut til mange i tillegg til den det gjelder. Medietilsynets undersøkelse i 2016 viser til at 15 prosent av unge i 9–16 årsalderen har opplevd at noen har vært slemme mot dem eller de er blitt mobbet på internett, spill eller mobil. (Woldsdal, 2016). Det alvorlige med sosiale medier er at digitale spor kan leve lenge og utover den aktuelle tiden det pågår. Opplysninger som legges ut på nett, er vanskelig å bli kvitt. Dette er sårbart og gjør mobbing komplekst når det gjelder både den som er utsatt og den som utøver. Digitale medier er også uoversiktlige og vanskelig for voksne å gripe inn i og være til stede og følge med på.

I Elevundersøkelsen fra 2016 er elevene også blitt spurt om de er blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene. De som svarer at de er blitt det to til tre ganger i måneden eller mer, har fått følgende oppfølgingsspørsmål om hvordan de har blitt mobbet av voksne: Alternativene er 1) Den voksne sa sårende ord til meg, 2) Den voksne lo av meg på en sårende måte, 3) Den voksne fikk andre elever til å le av meg, 4) Den voksne fikk meg til å føle meg utenfor (Wendelborg, 2017).

Det kan være verdt å merke seg i denne sammenheng at alle former for mobbing, selv om det ikke nødvendigvis skjer ofte, kan være vel så smertefull og også sette varige spor (Bru, Idsøe, Øverland, 2016).

Konsekvenser av mobbing

Elever som blir mobbet på skolen, kan grue seg så mye til skolehverdagen at de blir fysisk og psykisk syke. Psykosomatiske problemer som hodepine, vondt i magen, søvnproblemer og liten matlyst er også vanlig. De som blir utsatt for mobbing, kan oppleve redsel, tretthet og tristhet. I klassetimene kan de bli stille, trekke seg tilbake og bli inneslut-

«Studier viser at den eller de som direkte utfører mobbing (...) har senere i livet en økt risiko for kriminalitet og alkoholmisbruk, og særlig gjelder dette ungdom.»

«Det er handling og utøvelse i praksis som gjelder i kampen mot mobbing i skolen. Hvis skolene ikke følger dette, er tvangsmulkt en av sanksjonene mot skolen.»

tet. De kan bli ukonsentrerte og ha vansker med å tilegne seg ny kunnskap. Sosial isolering og skolevegring kan også være en av følgene av mobbing. (Bru m.fl. 2016).

Elever som over tid blir mobbet uten at noen griper inn, kan etter hvert oppleve seg selv som verdiløse og utvikle en lav selvfølelse. Vi nevner også i denne sammenheng at elever som er tilskuere til at andre blir mobbet og ingen voksen griper inn, kan miste både respekten for og tilliten til læreren.

Psykiske problemer som angst, depresjon, lavt selvbilde, symptomer på posttraumatisk stresslidelse (PTSD) og selvmordstanker er noe de som blir utsatt for mobbing kan streve med både mens det pågår og i lang tid etterpå (Midthassel m.fl., 2016). I en studie av psykisk helse hos voksne fant man at om lag halvparten av de psykiatriske pasientene som ble spurt, hadde vært utsatt for mobbing tidligere (Høihilder & Lingås, 2014). Det å bli utsatt for mobbing kan altså få alvorlige følger for den som blir rammet (Bru m.fl., 2016).

Mobbing får også store konsekvenser for den som utøver mobbingen. Studier viser at den eller de som direkte utfører mobbing, står i fare for å få en negativ sosial utvikling. De har senere i livet en økt risiko for kriminalitet og alkoholmisbruk, og særlig gjelder dette ungdom (Høihilder & Lingås, 2014).

Skolens ansvar

Skolen har et moralsk og juridisk ansvar for å forebygge mobbing. Skoler har i dag utarbeidet egne handlingsplaner for forebygging og tiltak dersom noen blir utsatt for mobbing.

I opplæringsloven paragraf 9A-1 står det at alle elever har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer trivsel og læring.

Opplæringsloven tar for seg elevens rett til et godt fysisk og psykososialt miljø på skolen. Fra 1. august 2017 ble det gjort endringer i opplæringsloven paragraf 9A. I paragraf 9A-3 presiseres det nå at det er nulltoleranse for mobbing, krenkelse, vold og trakkassering i skolen. Tidligere lød det at skolen skulle fremme et godt psykososialt miljø. I paragraf 9A-4 er det også endret fra at skolen skal drive forebyggende, til at skolen nå har handlingsplikt ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et godt eller trygt skolemiljø. Så to nye nøkkelbegreper er nulltoleranse og handlingsplikt. Det er i større grad blitt elevens subjektive opplevelse som styrer hva som oppleves som mobbing.

De siste endringene gir et markant signal til skolene om at velformulerte sosiale planer og visjoner ikke

lenger er tilstrekkelig, men det er handling og utøvelse i praksis som gjelder i kampen mot mobbing i skolen. Hvis skolene ikke følger dette, er tvangsmulkt en av sanksjonene mot skolen (opplæringsloven 2017, paragraf 9A).

Utdanningsdirektoratet gir i veilederen for utvikling av sosialkompetanse ulike føringer i sosiale kompetanseområder som alle dreier seg om å utvikle prososiale handlinger, «trøste- og hjelpe-atferd» (Utdanningsdirektoratet, 2003). Fokus her er å utvikle elevens empati. Som en kommentar til dette tenker vi at sosialkompetanse også handler om å takle motgang og utfordringer, og hvordan dette kan møtes på en hensiktsmessig måte. Her har foresatte og skole et felles ansvar.

Lærerrollen og forebyggende tiltak

Alle voksne som arbeider i skolen, i tillegg til foresatte, er rollemodeller og i høy grad med på å bidra til et godt samhold og skolemiljø. Voksne har ansvar for å bry seg og være til stede, og de har et ansvar for å gi barn og unge veiledning i hvordan de skal oppføre seg (Høihilder & Lingås, 2014). En observant lærer har elevene i søkelyset slik at læreren kan se elevenes sosiale samspill. Lærere som er tett på elevene og er engasjert, får større respekt i elevgruppa. Lærerne må også være aktive og tydelige, kunne håndtere ulike episoder positivt og ha klare og forståelige grenser for hvilken oppførsel som er akseptabel på skolen. God klasseledelse er et nøkkelord her.

Å skape et godt klassemiljø, der et godt samspill med hverandre står i sentrum, både elev-elev og elev-voksen, er å påvirke i riktig retning. Læreren bør ha elevsamtaler som handler om hvordan elevene har det, hvordan de trives på skolen og hvordan de ønsker at skolehverdagen skal være. Det er viktig at læreren prioriterer sosialt evaluerende klassemøter der de snakker sammen om det sosiale samspillet i klassen. Lærerne har da en god mulighet til å veilede elevene slik at de blir bevisste på at det de sier og gjør, kan bli oppfattet på ulike måter. Gjennomføring av slike samtaler kan være med på å bevisstgjøre elevene om betydningen av at alle tar ansvar for hverandres trivsel og hva de selv kan bidra med for at mobbing ikke skal forekomme. Elevene må vite at alle har ulike grenser for når de føler seg krenket eller mobbet, og dette må respekteres (Høihilder & Lingås, 2014, s. 198).

Elever som mobber, har ifølge forskning også høy risiko for å ha vært mobbet selv eller ha utfordringer knyttet til sosial kompetanse. At lærere snakker om dette til klassen, kan også være forebyggende, fordi

dette kan gjøre at medelever ikke lenger ser på mobberen som tøff, men sårbar. Dette igjen gir mobbere lavere status i gruppen, og dersom mobberen ikke lenger oppnår det han eller hun ønsker, vil de sannsynligvis kunne endre sitt negative handlingsmønster (Høihilder & Lingås, 2014).

Man kan spørre seg hvorvidt lærere har kompetanse nok til å jobbe med dette. Vi må våge å sette spørsmålstegn ved om alle lærere er personlig egnet til å jobbe med og håndtere mobbeproblematikken.

Det er ingen tvil om at lærerens rolle har svært mye å si for det sosiale klimaet og miljøet i en klasse. En lærer bør selv være en god rollemodell og bevisst i sin profesjonelle rolle. Lærerens egne holdninger, etikk, verdisyn og ytringer er med på å påvirke hvordan elevene er mot hverandre. Er en lærer anerkjennende og respektfull mot sine elever, vil de igjen opptre anerkjennende og respektfullt mot hverandre (Utdanningsdirektoratet, 2003). Lærerens sosiale kompetanseferdigheter eller evnen til å utvikle og jobbe med denne, er derfor viktig.

Lærerens kompetanse

Lærerens kompetanse og personlige egnethet bør settes mer på dagsordenen, når det så tydelig kommer frem hva vi forventer av elever og foresatte. Det kan være utfordrende for en ung, nyutdannet og uerfaren lærer som det forventes skal kunne nok om dette eller ha fått nok erfaring til å takle mobbeproblematikken på en hensiktsmessig og forsvarlig måte. Lærerjobben handler mye om modenhet og erfaring.

Det er heller ingen selvfølge at eldre lærere skal kunne mestre og følge opp både teknologi (sosiale medier), sosial adferd og det sosiale samspillet som endres kontinuerlig i den yngre generasjonen.

Faglig læring og psykisk helse er gjensidig påvirket av hverandre, og en avgjørende faktor her er læreren (Bru m.fl., 2016). Det er en sammenheng mellom relasjonen mellom elev og lærer og elevens læringsprosesser. Særlig viktig er læreren for den sårbare

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

eleven og for dem som sliter i sosiale relasjoner. De som sliter, vil i denne sammenheng være både mobber og mobbeoffer. Mobberen lider også, og på lik linje med mobbeofferet vil mobberen også ha behov for hjelp.

Det er sentralt at læreren fokuserer på at elevene har gode relasjoner til hverandre. Dette kan læreren bidra til ved selv å være en god rollemodell og anerkjenne alle elever i form av å vise positive holdninger og skape et godt og trygt klima i klassen. Gjennom observasjon, modellering og trening lærer elevene relasjonsbygging. Det er viktig at læreren setter elevenes sterke sider i sentrum og kommuniserer dette til alle elevene (Utdanningsdirektoratet, 2003). Læreren må være til å stole på, en som er lærer for alle elevene, uansett om det er mobber eller mobbeoffer, og som ser både individet og gruppens behov samtidig. En lærers anerkjennelse er ikke nødvendigvis en kommunikasjonsteknikk, men en væremåte og en grunnholdning som innebærer å bruke hele seg. Dette krever at læreren har kompetanse i å vurdere sine egne profesjonelle refleksjoner over et samspill eller en relasjon, for å bli bevisst, eller forbedre og utvikle, sin egen relasjonskompetanse (Utdanningsdirektoratet, 2003).

Lærerens dilemma

Lærerrollens tradisjonelle oppgave slik vi tolker det, er å drive fagrettet undervisning. Sosialkompetanse er i dag ikke et eget fag i skolen. Dette er noe som skal bedrives av skole og lærere ved siden av den faglige undervisningen og ut fra hvordan den enkelte skole velger å prioritere sosialt arbeid. Skoleeieren og skoleledelsen har et stort ansvar her for å ivareta lærere på en slik måte at de er kompetente og vil prioritere dette arbeidet. Her vil det være store variasjoner fra skole til skole, og fra kommune til kommune. Dette kan være avhengig av ressurser, økonomi, prioriteringer og lærertetthet.

Vi hevder, til tross for endringer i føringer og lovverk fra departementet, at det kan være tilfeldig om elever er sikret et godt psykososialt oppvekstmiljø i skolen. Det er fordi mye avhenger av skolens prioriteringer og menneskelige faktorer, både blant rektor

er og lærere, men også på kommunalt nivå. Skolens strev etter gode faglige resultater, samt økonomiske innstramminger på kommunalt nivå, setter skolene i et vanskelig dilemma.

Ulike planer og ønske om endring fra politisk hold gir ingen avkastning hvis ikke noen er kompetente til å gjennomføre dem. I en hektisk og krevende skolehverdag kan det være utfordrende for en lærer å hele tiden være bevisst sin rolle. Mobbeproblematikk kan ikke stoppes alene ved hjelp av programmer og tiltak, men man må også satse på menneskene som skal utføre disse. Blant annet er kompetanseheving i oppdatert kunnskap om mobbing og lærere med god relasjonskompetanse nødvendig for skolene i fremtiden hvis man skal få bukt med mobbeproblematikken. Spesialpedagogens rolle kan være en viktig samarbeidspartner for læreren, og en verdifull bidragsyter i tiltak og kompetanse. Det fraskriver allikevel ikke lærerens ansvar og nøkkelrolle i kampen mot mobbing.

Oppsummering

Alle elever har rett til en mobbefri og trygg hverdag. Skolen har også en plikt til å ivareta og gi den enkelte elev den skolehverdagen de har krav på. I skolen anser vi læreren som en av de mest verdifulle ressursene i kampen mot mobbing. Det er ingen enkel oppgave, og det stiller store krav til lærerne og ansatte i skolen.

For å få nulltoleranse mot mobbing, må skolen konstant være i en prosess med arbeidet mot mobbing. At lærerne er oppdatert på ny kunnskap om mobbing og har en god relasjonskompetanse, hjelper både dem selv og elevene i kampen mot mobbing. Har læreren en positiv relasjon til hver elev, vil det føre til at alle elevene føler seg sett, og at læreren bryr seg om hvordan de har det. Lærerne er med på å påvirke klassemiljøet med både sitt kroppsspråk og måten de snakker på. Det er da viktig at lærere er bevisst på å være gode rollemodeller og forstår sin egen rolle i forebygging av mobbing i skolen. Der er også viktig at skoleledere og skoleeiere tar sitt ansvar og gir den enkelte lærer mulighet for veiledning og kompetanseheving, og støtter læreren i det forebyggende arbeidet.

Litteraturliste:

Bru E., Idsøe E.C., Øverland, K. (red) (2017, 3. opplag.): Psykisk helse i skolen. Oslo. Universitetsforlaget.

Ertzeid, H. (2017): Dette er de beste tiltakene mot mobbing. Hentet fra <https://www.hioa.no/vitenogpraksis/Barn-og-unge/Dette-er-de-beste-tiltakene-mot-mobbing> Publisert 10.10.2017.

Flack, T. (2010): Innblikk – et sosial-analytisk verktøy for å forebygge og avdekke skult mobbing. Statlig spesialpedagogisk kompetansesenter. Universitetet i Stavanger. Hentet fra https://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/13131383/L%C3%A6ringsmilj%C3%B8senteret/Pdf/Om%20senteret/Innblikk_PDF.pdf

Høihilder, E.K. og Lingås, L. G. (2014): Pedagogikk 8.-13. trinn: Oslo: Gyldendal akademisk

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa. Sist endret: LOV-2017-06-09-37 fra 01.08.2017, LOV-2017-06-09-38 fra 01.08.2017

Midthassel, U.V., Bru, E., Ertesvåg, Roland, E. (red) (2016, 2. opplag.): Sosiale og emosjonelle vansker. Oslo. Universitetsforlaget

Utdanningsdirektoratet. (2003): Utvikling av sosial kompetanse – Veileder for skolen. Hentet fra https://www.udir.no/Upload/Satsningsomraader/LOM/5/Veil_Sos_kompetanse.pdf

Wendelborg, C. (2017): Mobbing og arbeidsro i skolen: Analyse av elevundersøkelsen skoleåret 2016/17. Mangfold og inkludering. Rapport fra NTNU Samfunnsforskning AS.

Woldsdal, N. (2016): Digital mobbing er et økende problem. Hentet fra <https://www.nrk.no/kultur/digital-mobbing-er-et-okende-problem-1.12793525> Publisert 09.02.2016.

«Dersom mobberen ikke lenger oppnår det han eller hun ønsker, vil de sannsynligvis kunne endre sitt negative handlingsmønster»

Minneord

● Anne-Sophie Lind

FOTO PRIVAT

Kort tid etter at Sørlandets landskjente kordirigent Margrethe Erikstad gikk bort 26. mai, kom meldingen om at sanger og tidvis solist i Kristiansand Domkirkes Barnekor, Domkirkens Motettkor og Schola Cantorum, Anne-Sophie Lind, f. 14. mai 1935, forlot oss 3. september. Hun ble bisatt fra en fullsatt Oddernes Kirke 14. september.

Også om Anne-Sophie er det blitt sagt at hun har gitt Sørlandet umistelige gleder. Da oftest sammen med sin mann, komponisten, arrangøren, lektoren John Lind, alt fra hun var Johns elev ved Kristiansand Lærerskole og elev hos sangerinnen Bergljot Schoder Dahl. Sammen var Anne-Sophie og John et radarpar som var med i sørlandske revyer og selv turnerte landsdelen med glade og humoristiske viser. Også i regi av Rikskonsertene.

Heldigvis kan vi fortsatt google Anne-Sophie og John via NRK TV-opptak, gjenoppleve dem da de var på høyden. Dette i opptak med Olav («Ukas») Varen i August Mauritzens uforlignelige serie «Smilende penner» fra 1974. Her synger Anne-Sophie den gøyale visen «Det har vi bare i Kristiansand» fra Caledonien-revyen og «Solgangsvise», og fremsto som den sørlandsprinsessen hun var og som publikum elsket.

Andre glade opplevelser finnes på CD-platen fra 1999, Sørlandsviser gjennom 40 år, med tittelen «Harde svaberg og bløde konsonanter». Her er selve signalmelodien «Sørlandets hemmelighet», med Anne-Sophie med Ragnar Danielsens Orkester, og med melodier av bl.a. John Lind, «Ei lida jente fra Hellesundet» av Kaare Zakariassen, «Æ tror du har rett, sa Kristine», og «For ho heder Karen Sofie», med August Mauritzen og Johan Øyan. Fornøyet er også «To i prammen», med henne og hennes elskede John, tekst Olav Varen.

Under minnestunden gledet Asbjørn Arntsen med å spille mange av de mest kjente visene til ære for Anne-Sophie og John. Datteren Gjertrud fremhevet henne som et oppkomme av aktivitet, kreativitet og omsorg. Datteren Froydis Emilie poengterte at dette var egenskaper Anne-Sophie også til fulle utfoldet i sine roller som lærer ved

Statøvingsskolen og ved Fagerholt skole. Og etter Johns fatale hjerteinfarkt i 1983: I trøsterikt og tappert virke som husmor i Sjømannskirken i Amerika. Engasjementet i og for elevene var noe langt mer enn en kan forvente av en lærer, ble det også sagt.

Anne-Sophie tok også initiativet til aksjonen «Pensjonister for Kilden Teater og Konserthus», da mange eldre var skeptiske til dette storslåtte, men dyre anlegget. Et initiativ som mange skeptikere i dag berømmer, men en arena de jevnlig frekventerer.

Ved den verdige avskjedsseremonien i Oddernes Kirke forrettet Jonas Lind Aase, Clara Zita Lind sang (begge barnebarn), Leonardo Sesenna spilte cello, Ian Richards orgel og Rolf Gupta piano. Må fred være med Anne-Sophie Linds gode minne.

Kirsten og Thor Einar Hanisch

● Kirsten Molle Haug (1947 – 2018)

Ei kjær venninne og kollega har gått bort.

For 50 år siden på Kristiansand lærerskole med Wilhelm Aarek som rektor, møtte undertegnede Kirsten Molle fra Spydeberg i Østfold. Det var det viktige året 1968, og vi ble begge ekte «68-ere»: Vi ble aktivister, feminister og opptatt av alternative pedagogiske metoder. Også politisk var det en oppvåkningstid, da skoledemokrati og antikrigsarbeid ble viktig. Det ble et dypt og varig vennskap.

Etter lærerskolen tok Kirsten Molle eksamen i tysk og samfunnsfag i Trondheim. Her traff hun ingeniørstudenten Magne Haug, som skulle bli hennes ektemann. Sammen fikk de to sønner og flere barnebarn.

Kirsten Molle Haug var en meget kunnskapsrik person. Hun ikke bare studerte flere fag, men tok også eksamener. Fransk og religionshistorie sto på cv-en hennes. I 2000 tok hun hovedfag ved Høgskolen i Agder, Institutt for Nordisk og mediefag: «Det poetiske språket: en lesning av Jon Fosses roman *Melancholia I* i lys av Julia Kristevas psykoanalytiske teori». Hun studerte også kunsthistorie i flere år.

Kirsten samlet på kunst og ervervet seg noe så spesielt som et maleri av Leonard Cohen. Hun var nok mest stolt av dette.

Kirsten var ikke bare kunnskapsrik med hensyn til akademisk, men var god til å bake. Hun lagde de herligste retter. Hun var en god mor og hadde friske diskusjoner med sønnene i tenåringstida. Hun arbeidet som lærer blant annet i Oslo, Bergen, Sandnes og Kristiansand. I sistnevnte by ble hun inspektør ved Lahelle skole for voksne innvandrere.

Da Kirsten opplevde at kvinnene ikke kom til skolen, tok hun initiativ sammen med skolen og kommunen og startet barnehage ved skolen. Da kom også kvinnene. Slik satte hun gode og varige spor etter seg og vil bli husket. Å gå med Kirsten over torget i Kristiansand var en opplevelse. Da kom det alltid innvandrere som hadde vært hen-

nes elever bort for å gi henne en klem. Nå solgte de blomster, frukt og grønnsaker på torget eller de var på vei til biblioteket.

I 2001 var Kirsten utsatt for en ulykke, og hun lå mange uker i koma på Ullevål sykehus. Der ble hun operert, og de reddet livet hennes. Seinere var Kirsten på Ullevål sykehus og takket dem for redningsoperasjonen. Å se hennes kamp for å gjenerobre livet var beundringsverdig. Da hun kom ut av sykehuset, kunne hun verken gå eller snakke. Ved hjelp av iherdig trening og god hjelp av behandlingsapparatet, familien, kollegaer og venner ble hun betraktelig bedre. Hun fikk igjen språket, kunne gå lange turer og hun kunne til og med spille et avansert pianostykke hun husket.

Da undertegnede ble prosjektmedarbeider i Norsk Lærerlag for å støtte palestinske lærere i sin fagorganisering, var Kirsten den eneste kollega som ble med på en av disse reisene på 1990-tallet. Det var midt under Oslo-avtalen og en meget spent politisk situasjon. Kirsten var uredde og tok meg med da vi brukte ei ferieuke etter prosjektarbeidet og vandret i Jesu fotspor, om ikke på Genesaretsjøen, så ved dens bredd. Kirsten var ei som kunne sin bibelhistorie. Dette var også midt under Balkan-krigen, og Kirsten hadde tatt imot bosniske flyktninger på skolen. På flyet til Midtøsten tegnet hun kart og forklarte meg om den kompliserte krigen.

Kirsten døde lørdag 15. september i Kristiansand med begge sønnene ved sin side. Hun ville blitt 71 år i november.

Vi takker Kirsten for hennes innsats og vennskap. Vi er mange som vil savne henne. Vi ønsker fred over Kirstens gode minne.

Tone M. Buberg

FOTO PRIVAT

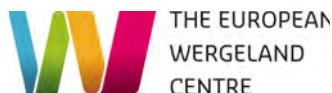
DEMOKRATILÆRING PÅ UTØYA

Et gratis opplæringsstilbud til elever og lærere i 9. og 10. klasse fra skoler i hele Norge.

I løpet av tre dager på Utøya lærer man om terrorangrepene 22. juli 2011, og hvordan man som aktive medborgere i samfunnet kan fremme demokrati og menneskerettigheter. Elevene får konkrete verktøy slik at de kan gjennomføre aktiviteter for sine medelever etter kurset.

For påmelding til samlinger 2019 og mer informasjon se www.theewc.org/utoya

Organiseres av Det Europeiske Wergelandssenteret, Raftostiftelsen, Utøya og 22. juli-senteret med støtte fra Kunnskapsdepartementet.

22. juli-senteret

NÅ UT TIL 207.000 LESERE

Fagbladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig- og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole. Du når ut til våre lesere som er lærere, skoleledere, studenter, barnehagelærere og styre i barnehager, rådgivere, spesialpedagoger og andre ansatte i utdanningssektoren i Norge.

UTDANNING 13

Annonsefrist: 31. oktober
Utgivelse: 16. november

UTDANNING 14

Annonsefrist: 21. november
Utgivelse: 7. desember

Du kan annonsere digitalt på **Utdanningsnytt.no**

Ta kontakt med
marked@utdanningsnytt.no
Telefon 24 14 23 30

Les mer: Utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon

UTDANNING

UTDANNINGSNYTT.NO

● Se ledige stillinger på Lærerjobb.no

● **Mitt tips** | 22 Veiledning med egen refleksjon ● **Reportasje** | 24 Når lærernes oppførsel er problemet
● **Fotoreportasje** | 28 Barnehager med egen kokk ● **Frisonen** | 35 Luftig fritid

UTDANNING

Susanne Azevedo Stirø | Advokatfullmektig
i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE/RAUGLAND ADVOKATENE

Lov
og
rett

Oppsigelse på grunn av samvittighetsforbehold?

Høyesterett har nylig avsagt dom i en sak om oppsigelse av fastlegeavtale fordi legen av samvittighetsgrunner ikke ønsket å sette inn spiral som prevensjonsmiddel.

Saken kan ha overføringsverdi til barnehage- og skolesektoren, der en ansatt for eksempel ikke ønsker å følge elever til skolegudstjeneste, eller av religiøse årsaker ikke ønsker å servere en bestemt type mat eller hilse på personer av det motsatte kjønn.

Høyesterett innledet med å vise til at legens ansettelsesavtale fra 2011 var en standardavtale uten noen bestemmelse om reservasjonsrett. Samvittighetsforbeholdet var ikke omtalt i kommunens tilbud om stillingen og heller ikke i ansettelsesrådets protokoll fra forutgående møter med søkerne til stillingen.

Imidlertid hadde legen i flere intervjuer muntlig tatt opp samvittighetsforbeholdet sitt og informert om at hun ikke ønsket å sette spiral. I ansettelsesrådet var det enighet om at reservasjonen ikke ville være problematisk fordi andre leger ved kontoret kunne utføre oppgaven hvis det ble aktuelt. Det ble ikke tatt noe forbehold. Høyesterett konkluderte med at det ikke var tvilsomt at det ved ansettelsen ble inngått en muntlig tilleggsavtale som ga legen reservasjonsrett.

Deretter tok Høyesterett stilling til om lovgivningen eller fastlegeforskriften som gjaldt på tilsetningstidspunktet forbød reservasjonsretten avtalt mellom legen og kommunen. Etter en omfattende tolkningsprosess, hvor Høyesterett vektla den nye fastlegeforskriften vedtatt i 2012 og senere endringer i den samme, ble spørsmålet besvart benektende. Høyesterett konkluderte med at det først i 2014 ble tilstrekkelig avklart at fastlegeforskriften måtte forstås som at den hindret fastleger fra å reservere seg mot å sette inn spiral.

Etter bestemmelsene om oppsigelse av individuelle fastlegeavtaler måtte oppsigelsen fra kommunen være saklig begrunnet. Kommunen mente at legens reservasjon mot å sette inn spiral brøt med avtalepliktene som fulgte av den individuelle fastlegeavtalen. Kommunen hadde også vist til helse- og omsorgstjenesteloven med forskrifter.

Som nevnt vurderte Høyesterett at det var inngått en gyldig muntlig avtale om reservasjonsrett, og at avtalen ikke var i strid med de lover og forskriftene som gjaldt på avtaletidspunktet. Oppsigelsen var derfor ikke saklig, og kommunen ble ilagt et objektivt erstatningsansvar. Det at Høyesterett ikke vektla den avklaringen som fant sted i 2014, har sammenheng med det grunnleggende rettslige prinsippet om at lovgivning ikke har tilbakevirkende kraft.

Legen hadde også gjort gjeldende for Høyesterett at oppsigelsen var i strid med menneskerettighetene fordi religionsfriheten hennes innebar at hun nettopp kunne reservere seg mot å sette inn spiral.

Når Høyesterett avgjorde saken med grunnlag i legens individuelle arbeidsavtale, var det nødvendig for dem å vurdere spørsmålet om menneskerettighetsbrudd. Når Høyesterett allikevel gikk inn på det, henger dette trolig sammen med spørsmålets prinsipielle art og at det innebærer kompliserte avveininger mellom ulike menneskerettigheter.

Uten å konkludere uttalte Høyesterett at det avgjørende ville være hvorvidt et forbud mot at fastleger kan reservere seg mot å sette inn spiral, er nødvendig i et demokratisk samfunn. Avslutningsvis viste Høyesterett til at det nettopp er opp til domstolene å foreta den konkrete avveiningen mellom motstridende interesser hvis det skulle bli nødvendig i fremtiden.

Dommen viser hvordan den individuelle arbeidsavtalen setter grenser for hvilke forhold arbeidsgiver kan påberope seg som saklig grunn for oppsigelse. Den er sannsynligvis også et tegn på at Høyesterett er klare for å behandle saker om komplekse avveininger mellom ulike menneskerettigheter når den tid kommer.

«Oppsigelsen var derfor ikke saklig, og kommunen ble ilagt et objektivt erstatningsansvar.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Tar vi ansvar?

Alvoret slo meg i magen. Selv om jeg visste mye om hvordan vi har stelt oss, og hvor vi er på vei, ble det likevel tungt å ta innover seg den nye rapporten fra FNs klimapanel. Den handler om hva som skal til for å begrense jordas oppvarming til 1,5 grader, og hva forskjellene på 1,5 og 2 graders oppvarming egentlig er. Forskerne forteller om risikoen for enda mer tørke, flere kraftige regnskyll, tap av dyr og planter og stadig større problemer med å produsere mat. Hvordan blir det å vokse opp med disse klimaendringene rundt seg? Vil våre barn og barnebarn plutselig oppleve matmangel eller risikere at huset forsvinner i flom? Vil konfliktnivået i verden øke?

Vi trenger ikke å lese rapporten for å skjønne at noe er veldig galt. Mange steder holder det å se ut av vinduet. De siste ukene har vi hatt flom og ras flere steder i Norge. Veier er oversvømt og bruer revet bort. I Nordland ble det satt varmere rekord 14. oktober, med 21,9 grader på det som tradisjonelt har vært årets første vinterdag i fylket.

Forskerne sier vi må kutte klimagassutslippene drastisk de nærmeste årene og komme ned i null til 2050. Kommer vi til å klare det? Så langt har oppvarmingen økt med én grad, og 1,5 grader ser lite realistisk ut. Selv det å stoppe ved 2 grader skal bli vanskelig. Så hva gjør vi? I fagbevegelsen har vi en tradisjon for å vise solidaritet, bidra til samfunnsendringer og gjøre verden bedre. Hva gjør vi denne gangen?

Jeg kjenner på ansvaret. Som nestleder i Utdanningsforbundet og styremedlem i Unio kan jeg bidra til at fagbevegelsen i Norge gjør mer. I desember skal jeg også på verdenskongressen til ITUC, den internasjonale fagbevegelsen. I ITUC snakker vi nå mye om at arbeidstakere og arbeidsgivere og myndighetene må gå sammen om konkrete planer og politikk for å sikre en rask og rettferdig omstilling. Hvis noen lurer på hvorfor fagbevegelsen skal bry seg, viser ITUC til at klimaendringene truer hele verdenssamfunnet

slik vi kjenner det, og dermed også arbeidsplassene våre: «No jobs on a dead planet».

Hva gjør så Unio og Utdanningsforbundet for at vi skal ha ei trygg framtid? Kan jeg med hånda på hjertet si at vi tar ansvar? Tja. Vi har i alle fall begynt å gjøre noe. I både Unio og Utdanningsforbundet skal bærekraftsmålene prege mer av arbeidet. Flere av bærekraftsmålene handler om mål vi uansett er opptatt av, som god utdanning, god helse, likestilling og anstendig arbeid. Unio skal også oppdatere sin klimapolitikk nå, og gjøre arbeidet noe mer konkret.

I Utdanningsforbundet jobber vi for at bærekraftig utvikling skal være et sentralt tema i barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner. Som lærerorganisasjon er kanskje dette det viktigste vi kan gjøre. Vi har også en handlingsplan for klima og miljø, et årlig klimaseminar og en klimapris. I tillegg har vi satt sammen gode råd under tittelen «Klima- og miljøtiltak på arbeidsplassen». Hvis mange tar i bruk de rådene som ligger der, vil det hjelpe på.

Likevel sitter jeg med en litt uggen følelse. Burde vi ikke gjort mer? Flyr vi for mye? Kunne vi brukt trepartssamarbeidet mer aktivt? Jeg mener vi må fortsette arbeidet med å få klimahensyn inn i alle hovedavtalene, og jeg spør meg om vi bør begynne å forhandle fram nye typer goder til medlemmene våre, som gratis kollektivtrafikk eller andre goder som ikke bidrar til å skade klimaet. Det trengs flere tiltak og mer av de tiltakene vi allerede har. Vi må samarbeide med hele fagbevegelsen og hele samfunnet for å presse fram gode løsninger.

Vi er nødt til å ta vår del av det som er et felles ansvar for å sikre ei trygg framtid og gode samfunn. Hvis ikke fagforeningene tar grep, kommer ikke dette til å gå. Så stort er alvoret.

«Vi trenger ikke å lese rapporten for å skjønne at noe er veldig galt. Mange steder holder det å se ut av vinduet.»

Nå skapes framtidens skole

Nå har skissene til nye læreplaner kommet, og siste del av fagfornyelsen er i gang. Du kan fortsatt påvirke planene i barne-, ungdoms- og videregående skole.

Våren 2016 vedtok Stortinget en fornyelse av Kunnskapsløftet. Stortinget var tydelig på at lærerne og lederne i skoleverket skal ha en sentral rolle i utformingen av de nye læreplanene. Ansatte i skoleverket har vist et betydelig engasjement så langt, og i den siste innspillrunden til kjerneelementer (det viktigste i faget) kom det nesten 4000 innspill til Udir.

På bakgrunn av kjerneelementene ble det så nedsatt læreplangrupper i de forskjellige fagene. Gruppene skal frem til våren 2019 utvikle de nye læreplanene.

Det er denne fasen vi er i nå, og allerede i midten av oktober ble de første utkastene til læreplaner presentert. Læreplangruppene understreker på sine nettsider at «Vi planlegger å involvere lærere og andre for å få innspill underveis i arbeidet. Med bakgrunn i innspillene vil vi gjøre endringer flere ganger i løpet av perioden.» Her kan altså endringene bli mange.

Gi dine innspill

Utdanningsforbundet oppfordrer sterkt medlemmer og klubber til å engasjere seg i den siste delen av fagfornyelsen. For innspill til hvordan dette kan gjøres, kan du gjerne se våre ressursider – udf.no/fagfornyelsen.

Relevante spørsmål som kan drøftes i forbindelse med skissene til læreplaner kan være:

- I hvilken grad har skissene god balanse mellom styring av innholdet og behovet for faglig og metodisk skjønnsutøvelse?
- Det er et mål for fagfornyelsen at vi i læreplanene for fag skal finne igjen både formålspara-

Påvirkning: Hvordan vil du at framtidens skole skal være? Nå har du mulighet til å påvirke. FOTO AKSEL JEMSTAD

grafen og verdier og prinsipp i overordnet del, blant annet for å få til et verdiløft i skolen. I hvilken grad har man lyktes med det i skissene?

- I hvilken grad finner vi igjen de tverrfaglige temaene i skissene i ulike fag?
- I hvilken grad legger skissene til rette for dybdelæring og relevante vurderingsformer?
- I hvilken grad fanger skissene opp det viktigste (kjerneelementene) i hvert fag?

Innføres høsten 2020

Læreplangruppene vil utarbeide justerte forslag til læreplaner på bakgrunn av innspillene i innspillrunden. Etter det vil gruppene fremlegge sine endelige forslag til læreplaner tidlig i 2019, og så skal disse på høring våren 2019. Høsten 2020 skal så de nye læreplanene tas i bruk i grunnskolen fra 1. til 9. trinn, samt på Vg1 i videregående, og de to påfølgende årene tas læreplanene i bruk i de øvrige trinnene på

ungdomsskolen/videregående.

I vår offentliggjorde regjeringen også en ny struktur for yrkesfagene som en del av fagfornyelsen. Den nye strukturen skal iverksettes fra høsten 2020. Noen hovedtrekk er tidlig faglig fordypning, flere utdanningsprogram og mer konsistente utdanningsløp.

Fakta

- Fagfornyelsen skal «styrke utviklingen av elevenes dybdelæring og forståelse. Verdigrunnlaget skal løftes fram i læreplanene, og elevene skal blant annet jobbe tverrfaglig med demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring.»
- Kritisk tenkning og refleksjon fremheves også som viktige deler, samtidig understrekes det at praktiske og estetiske fag skal styrkes.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

– Kartlegginger bør

Kartleggingen i skolen er blitt for massiv. Dette er en av konklusjonene etter et seminar.

Er det for mye kartlegging? Hvem skal bestemme hva som skal kartlegges? Er kartleggingsprøvene gode nok?

Disse spørsmålene ble diskutert på et seminar i høst i forbindelse med Forskningsdagene 2018. Under seminaret, arrangert av Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo, la professor Monica Melby-Lervåg og forsker Anne Arnesen fram forskning som viser at svært få kartleggingsverktøy i skolen er underlagt forskningsmessig kvalitetskontroll.

De to forskerne stiller spørsmål ved kvaliteten til de vanligste verktøyene.

– Vi trenger bredere forskning som ser på hvilke konsekvenser kartleggingen har for barn og unge, sier Thom Jambak, lærer og medlem av Utdanningsforbundets sentralstyre, en av deltakerne under seminarets paneldebatt.

Testkultur: – Gjennom kartleggingen definerer vi hvem som er innenfor og hvem som faller utenfor, sier lærer Thom Jambak, medlem av Utdanningsforbundets sentralstyre. Nylig deltok han på et seminar om kartlegging.

FOTO YURI ARCUS

Foran skjerm også i barnehagen?

Vårt digitaliserte samfunn er i rask endring. Barnehagelærere og styrere skal forberede barna på en framtid vi vet lite om.

Digitalisering i barnehagen er et av temaene på SETT-dagene 28.–29. november på Lillestrøm.

«Barnehagen skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier» står det i Rammeplanen for barnehager. Hva betyr det?

På SETT deler fagfolk kunnskap om hvordan man kan jobbe med disse viktige temaene. Få konkrete ideer du kan bruke i din barnehage:

Petter Schjerven – kjent fra NRK: Ikke særlig digital, men han har et viktig budskap om kommunikasjon og språk: Trenger vi fortsatt å kommunisere på «gamlemåten»? spør han.

Nina Bauer Bølgan – tidligere førstelektor, Institutt for barnehagelærerutdanning, OsloMet.: «Digital praksis i barnehagen – mer enn fagområdene», heter foredraget.

Tove Lafton – førsteamanuensis OsloMet.: Hvordan kan nye blikk på dannelse og teknologi utfordre sannheter om barn og voksnes relasjoner i barnehagen?

Les mer og meld deg på: settdagene.com eller udf.no

begrenses

Jambak understreker at det er viktig at kartleggingspraksis kommer under lupen og at det ikke er nok at de som lager kartleggingsverktøyene forsker på feltet.

– Normalitetsbegrepet innsnevres

Mange mener mye om ulike kartlegginger i skolen, og temaet får mye oppmerksomhet. At elever blir vurdert i skolen, og at elever blir sammenliknet med hverandre, er ikke noe nytt.

– Det nye er omfanget og bruken av kartleggingen, sier Jambak.

– Vi har fått nasjonale standarder for normalitet. Gjennom kartleggingen definerer vi hvem som er innenfor og hvem som faller utenfor denne normaliteten. Vi trenger flere blikk som kan se på hva dette gjør med elever, foreldre og lærere.

Professor i psykologi, Arne Holte, deltok også i paneldebatten. Han deler bekymringen Jambak trekker fram. Holte gikk under seminaret langt i å hevde at dagens kartleggingspraksis ødelegger barns mestring og motivasjon i skolen.

Misbruk av kartlegging

Myndigheter på lokalt og nasjonalt nivå bruker informasjon fra kartleggingsverktøyene som styringsinformasjon. Men hvor egnet er egentlig denne informasjonen til å si noe om skolen?

– Kartleggingen kan bare si noe om et smalt felt av skolens mål, og som styringsverktøy er den ganske uegnet, sier Jambak.

Terje Ogden, spesialpedagog og professor ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo, understreket at han har sans for kartlegging:

– Men kartleggingen er kommet i miskreditt, og dette skyldes at vi har samlet mange data om elevene som ikke blir brukt til noe.

Ogden betegnet dette som et misbruk. Også professor Melby-Lervåg pekte på at det viktige med kartleggingen må være at den fører til handling: Kartlegging for kartleggings skyld er bortkastet tid.

Marit Medalen er lærer ved Bøleråsen skole i Ski. Hun pekte på at kartlegging kan hjelpe til å gi elevene nøyaktige og gode tilbakemeldinger. Det understreket også Anne Line Holen, leder av pedagogisk-psykologisk tjeneste i samme kommune. De trakk fram at elever trenger «framovermeldinger» for å se hva de kan gjøre for å utvikle seg og lære mer. Da kan kartleggingsverktøy være til hjelp.

Konklusjonen på seminaret samlet alle deltakerne: Det er for mye kartlegging i skolen som ikke har noen klar begrunnelse, eller noen åpenbar nytte.

Hør episode tre av podkasten Lærerrommet – om nasjonale prøver, kartlegginger og om hva testkulturen gjør med skolen.

Kurs

Klima og bærekraftig utvikling

1. november går årets viktigste klimaseminar for ansatte i skole og barnehage av stabelen i Lærernes hus. Vi spør: Hva vet vi om klimaendringer nå? Bærekraftig utvikling skal være et sentralt tema i skolens nye læreplanverk. Hvordan få det til i praksis? Vi har invitert bl.a. Ole Andreas Kvamme fra UiO, Bjørn H. Samset, forskningsdirektør i Cicero senter for klimaforskning, Thina Saltvedt, analytiker innen bærekraft og energi i Nordea og forfatterne av «Grønne greier – om miljø og natur og sånt», Ole Mathismoen og Jenny Jordahl. Meld deg på – konferansen er gratis.

Ny læreplan i norskfaget

5. november arrangeres fagseminar i Lærernes hus for norsklærere i videregående skole. Kjerneelementene i norsk har blant annet blitt kritisert for at den historiske dimensjonen i faget er tonet ned. Derfor spør vi: Fanger de vedtatte kjerneelementene de viktigste elementene i norskfaget? Vi legger opp til inspirerende fagforedrag, innspill fra ulike fagmiljøer, panelsamtaler og stort engasjement. Til seminaret kommer bl.a. Helene Uri, Rune Slagstad, Jonas Bakken, Inger Merete Hobbeltstad, Øystein Vangsnes, Jorunn Øveland Nyhus og Thom Jambak.

Rasisme i skolen

Alvorlig: Nye funn viser at svært mange barn og unge med minoritetsbakgrunn utsettes for rasisme.

FOTO OLE WALTER JACOBSEN

16. november inviterer vi i samarbeid med Antirasistisk senter og Pedagogstudentene til seminar i Lærernes hus om rasisme i skolen. Mange lærere er usikre på hvordan de skal behandle temaet. Rasisme er også et skjult problem for mange lærere uten minoritetsbakgrunn. Samtidig er skolen arenaen der flest ungdom rapporterer å bli utsatt for rasisme i. Hva slags konsekvenser både faglig og emosjonelt får dette? Magne Raundalen, Sunil Loona, Åse Røthing, Guro Sibeko og Vivian Brattsti Sørensen vil holde foredrag om ulike aspekter ved rasisme, og hvordan lærere kan ta tak i dette.

Les mer på: www.udf.no/kurs

Elektroniske løsninger

Det er enkelt og miljøvennlig med elektroniske løsninger for betaling og for forsikringsdokumenter.

Med eFaktura som betalingsløsning får du regningen rett i nettbanken, ferdig utfylt med KID og beløp. Opprett eFaktura ved å takke ja ved neste fakturabetaling, så er ordningen på plass ved neste forfall. Din eFaktura-referanse er medlemsnummeret ditt. På *Min side* på udf.no kan du under Mine forsikringer enkelt velge elektroniske forsikringsdokumenter. Dine forsikringsdokumenter og fakturaer er alltid tilgjengelig for deg på *Min side*.

SETT 2018: Hvordan gir vi barnehagebarn rett grunnlag i et læringsmiljø som er både digitalt og fysisk? Dette er et av temaene på årets SETT.

FOTO OLE WALTER JACOBSEN

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE MEDLEMSTILBUD

Her finner du oversikt over dine medlemstilbud i Utdanningsforbundet. For utfyllende informasjon les mer på udf.no/medlemstilbud eller last ned appen «UDF medlem» fra App Store eller Google Play.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Sone 1: kr 1476 per år.
Sone 2: kr 1176 per år.
Sone 3: kr 972 per år.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Familie kr 1296,- per år.
En person kr 756,- per år.
Familie over 70 år kr 1944,- per år.
En person over 70 år kr 1128,- per år.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie. Pris kr 888,- per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år. Pris per barn 1212,- per år.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør. Pris baseres på alder og valgt forsikringssum. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke. Pris baseres på alder og valgt forsikringssum. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke spesialtilpasset studenter. Pris kr 996,- per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert. Familie kr 3000,- per år. En person kr 2400,- per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Utdanningsforbundets husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser. Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Utdanningsforbundets bilforsikring ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring. Alle medlemmer får 32 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYGG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

LES MER PÅ UDF.NO/MEDLEMSTILBUD

Utdanningsforbundets bilforsikring

Her ser du noen av medlemmene som har Utdanningsforbundets bilforsikring. Vår forsikring har 75 % bonus, unike dekninger og svært god pris. Når mange står sammen blir betingelsene bedre. Fellesskap lønner seg!

Les mer på udf.no/medlemstilbud

**75%
bonus**

Georgia og Armenia

I samarbeid
med
Utdanning

- **Bo sentralt i de to hovedstadene Jerevan og Tbilisi**
- **Majestetiske Kaukasus**
- **Fabelaktig mat – georgisk vin og armensk cognac**
- **Et eldorado for kulturinteresserte**
- **Innholdsrik og inkludert utfluktpakke**

Georgia og Armenia byr på prektige landskaper, spennende gastronomi, gjestfrihet og oldtidsbyer spekket med kirker og klostre. Møt en uberørt verden som ennå ikke er preget av masseturismen.

AVREISE 19. OG 26. APRIL, 3. 24. OG 31. MAI OG 7. JUNI 2019

11 DAGER FRA KUN KR 15.995

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Oslo-Tbilisi t/r
- Alle skatter og avgifter
- Transfer flyplass-hotell t/r
- 1. stopp i Tbilisi: 4 netter på Hotel Oriental***
- 3 netter i Jerevan på Ani Plaza Hotel ****
- 2. stopp i Tbilisi: 2 netter på Hotel Gureli ***
- 9 x frokost
- 6 x lunsj
- 3 x middag
- Norskstalende reiseleder

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no
eller ring 915 09215 (mandag-fredag kl. 8.30-15.30)

Medlem av RGF dk